petronii
Supplemen
tum
1670

8
G

Stedabergs gramm. n. 69

79240 € 300

INTEGRVM TITI PETRONII ARBITRI FRAGMENTVM,

Ex antiquo codice TRAGVRIENSI
Romæ exſcriptum,

cum

APOLOGIA
MARINI STATILII I. V. D.

AMSTELODAMI,
Typis IOANNIS BLAEV.
M DC LXX.

82/49

SERENISSIMO PRINCIPI LVDOVICO BORBONIO, PRINCIPI CONDÆO, &c.

Ereniſſime Princeps,

S Cùm fragmentum Petronii Arbitri ſuperioribus annis apud Tragurium Dalmatiæ civitatem rèpertum, acceptaque Patavii publicâ luce Pariſios advectum Studia doctorum virorum in partes non leviter diſtraxiſſet, aliis illud ſcriptum pro legitimo & genuino ſui auctoris fœtu agnoſcentibus, aliis adulterinum & ſuppoſititium quovis pignore eſſe certantibus; accidit illi perhonorificè, ut nequaquam indigna res videretur, quæ tuum, Princeps Sereniſſime, aſpectum ſubiret, tuumque judicium experiretur: ſumma namque humanitate (ut rumor eſt) codicem Patavio

 alla-

allatum in tuam Bibliothecam admiſiſti, & ad graviſſimarum curarum, quæ cœleſtem mentem tuam aſſiduè intentam & exercitam habent, laxamentum, lectionem & cognitionem ejus adhibere non ſemel dignatus es. Ne autem temere de illius ſtatu pronuntiares, viros doctrinâ & eruditione præſtantes in conſilium advocaſti, qui propoſitis in utramque partem rationibus & argumentis hanc literariam cauſam coram te diligenter ac ſeriò diſceptarent. Huic ego rumori, ſummo cum plauſu atque approbatione doctiſſimi cujusque excepto, quin fidem haberem, minimè, Princeps Sereniſſime, dubitavi: veniebat enim in mentem divini ingenii tui, cujus immenſo captu non ſolum adminiſtrandæ Reip. & rei Militaris exercendæ & copiarum ducendarum rationes, quas Viris tui faſtigii convenientes etiam vulgus putat, ſed etiam hæc amœniora Muſarum ſtudia complecteris, & inter cæteras regias artes recenſendas exiſtimas. Nec injuria; earum namque beneficium eſt ne animus humanus ferendo ſeriarum cogitationum continenter oneri impar ad otia ignava reſpiciat, ſed conſultiùs ad vires reficiendas in curarum varietate, quàm in ſupino torpore, momentum poſitum eſſe ducat. Cùm autem ea diſceptatio manca quodammodo videri poſſit ob nondum inſpectum à viris doctis codicem manuſcriptum quo fragmentum

tum continebatur, à quo præcipuè petendæ erant neceſſariæ ad inſtruendum judicium conjecturæ, nec multum temporis interceſſiſſet ut is codex adnitentibus ſummis viris Antonio Grimano Veneto ad Pont. Max. Legato, & Antonio Priolo Dalmatiæ Præfecto Romam mitteretur, & publicè viſendus & examinandus proponeretur, eſſentque mihi ſub prælo omnes hujus Auctoris reliquiæ, cum notis & commentariis paulò quàm aliàs editi inſtructiores, ornatioresque: mearum partium eſſe putavi codicem ipſum Tragurio allatum, ſicut eſt mendoſum & à veterum librariorum imperitiâ malè mulctatum meis typis publicè legendum proponere, unáque novam Marini Statilii ejus domini Apologiam, quò haberent literarum ſtudioſi collectum in unum veluti corpus totum hujus cauſæ conſpectum, & quid cuique de ea pronuntiandum eſſet faciliùs apud ſe quisque ſtatuere poſſet. Et quoniam te, Sereniſſime Princeps, arbitro & quaſi conſilii Præſide quæſtio hæc verbis exerceri cœpta eſt, abſurdum prorſus & à judiciorum conſuetudine alienum fuerit, ſi eundem te cæteræ quoque ejuſdem judicii partes, quæ ſcripto conſignatæ ſunt, diſceptatorem non haberent. Prodit itaque liber tuo potiſſimùm inſcriptus nomine, tuæque ſummæ dignitatis ſplendore conſpicuus quo illum frui & in luce fulgentiſſima literarum glorioſum incedere, quæ

tua humanitas eſt , & in literas & bonas artes ſtudium , facilè patiere Sereniſſime Princeps , minimè detrectaturum fortunam quam huic cauſæ graviſſimus judicii tui calculus eſſe volet.

SERENISSIMÆ

TVÆ

CELSITVDINIS

Devotiſſimus

I. BLAEV.

D. D.

D.D. GVLIELMO & PETRO
Fratribus BLAEV
IOANNES LVCIVS Salutem.

CVm præteritis hiſce annis allatum eſſet in Vrbem fragmentum T. Petronii Arbitri, integram cœnæ Trimalchionis fabulam continens, quæ trunca, & mutila hactenus legebatur; exſcriptum à vetuſto codice Tragurienſi Bibliothecæ Cippicorum, in quo plurima alia Petroniani Satyrici cum jam editis congruentia deſcripta ſunt: cumque res viſa eſſet eruditorum oculis, & cognitione non indigna, exemplum ejus ad vos, viri Clariſſimi, ut perveniret conatus ſum, quorum operâ publicam lucem acciperet; ſed intervenit caſus, ut aliò, quàm quò erat deſtinatus litterarum mearum faſciculus abiret, qui tamen poſt varios errores incidit commodum in manus (ut audio) Viri ſummæ dignitatis, ſummæque doctrinæ apud Pariſios, ejusque cura doctorum hominum judiciis commiſſa eſt: nata extemplò nobilis inter ejus Lectores controverſia germanúsne parentis, quem præferebat fœtus, an ſpurius & ſuppoſititius videretur. Et quando codex antiquus, quem dixi, nuſquam comparebat, nullique ſatis idonei teſtes proferebantur, qui ſcripturam vidiſſent, deque ea judicare poſſent, ſi qui ejus cauſæ favebant (quos quidem plurimos, & ferè doctiſſimum quemque fuiſſe accepi) non niſi cunctanter & timidè tanta de re pronunciare viſi ſunt. Quamvis autem ipſe hunc codicem, cùm eſſem Tragurii, ſæpe inſpexiſſem, ac perlegiſſem, & cum exemplo typis veſtris impreſſo, quod apud me eſt, contuliſſem, & utriusque locos, tum congruentes, tum diſcrepantes in margine ejuſdem editi adnotaſſem, vobisque dum in Vrbe eratis oſtendiſſem, ætatemque manuſcripti ſaltem ducentorum annorum productiorem eſſe indicaſſem: tamen teſtimonium hac de re meum, nec apud me ipſum tanti feci, nec in aliorum animis tanto in pretio futurum judicavi, ut prolato ipſo codice, & in loco celebri palàm inſpecto ad fidem ejus antiquitatis aſſerendam opus non eſſet. eóque magis quòd idem fragmentum Patavii interim editum eſt, nequaquam ſatis accuratè, & dimiſſa paſſim ejus exemplaria & ſtudia & ſtilum hominum eruditorum excivere in utramque controverſiæ partem prolixè diſputandi. Itaque & ipſe quantum in me fuit, & plerique alii, quibus abſterſâ à Provinciæ noſtræ nomine hac tam fœdâ maculâ opus erat, ſummâ ope contendimus, ne Marinus Statilius codicis poſſeſſor in ſuo propoſito hujus ſcripti occultè habendi perſeveraret, ſed Romæ conſpici, & judicari pateretur: donec ſummorum virorum interventu Antonii

Priuli Dalmatiæ Præſidis, & Antonii Grimani Veneti apud Vrbem Legati *confecta res eſt. eóque facultas ſumma fuit codicis per otium legendi, & pertractandi; agnitáque eſt ab amicis meis in hoc codice cum Amſtelodamenſi, quam dixi, collatio; & ſicubi ab illo diſcrepabat, aut cum illo congruebat adnotatio ductis lineis, & appoſitis numeris paginarum deſignata; ſimul autem totum ſcriptum deſcribi commodè potuit: quod quidem ut fieret curatum diligenter eſt, ſummo adhibito ſtudio, ut editio ejus prodire poſſet quàm fideliſſima, unà cum adnotationibus marginalibus eâdem manu quâ contextus exaratus eſt appoſitis (aliæ verò quæ recentiores viſæ ſunt conſultò omiſſæ fuerunt.) item cum ſuis mendis quantumvis enormibus, & manifeſtis: nam non ſolùm corruptæ plurimæ voces, ſed etiam peccata Orthographiæ in diphthongis tum in omittendis, tum perperam collocandis, in litteris majuſculis non adhibendis, in negligendis interpunctionibus, & ſi quæ alia vitioſam ſcriptionem faciunt, intacta relicta ſunt. Quâ quidem in re diverſum conſilium meum fuit ab editoris Patavini diligentia, quæ nequaquam (ut mea fert opinio) ſatis opportunè, & ſine dubio multò quàm opus erat remiſſiùs in adornanda ejus correctione verſata eſt. Hoc itaque exemplum, ut quàm exactiſſimè typis veſtris expreſſum appareat magni intereſt propoſito hujus editionis, & rationibus cauſæ à Statilio ſuſceptæ: cujus defenſionem ad vos mitto unà cum hoc exemplo imprimendam. Eruditis autem doctorum virorum laboribus, ſi quis hac de re ſcribere præterea volet, aliâ editione opus erit, vel ſi placet hac ipſâ uti poterit: Ita tamen, ut quæ quis de ſuo his ſcriptionibus adjicienda putaverit omnino ſeparatim adjiciat, quò ipſæ integræ & propria cum ſpecie viſendæ, & judicandæ legentium oculis ſubjiciantur.*

Romæ die decimaquartâ Novembris anno Domini M D C LXVIII.

PETRO-

PETRONII ARBITRI SATYRI

Fragmenta ex libro quinto decimo & ſexto decimo.

CVm alio genere furiarum declamatores inquietantur qui clamant hec uulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro uobis impendi. date mihi Ducem qui me ducat ad liberos meos, nam ſuccisi poplites membra non ſubſtinent. nec ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris uiam facerent, nunc & rerum humore ſententiarum uaniſſimo ſtrepitu hoc tantum proficiunt ut cum in forum uenerint, putent ſe in alium terrarum Orbem delatos. & ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcolis ſtultiſſimos fieri, quia.... nihil ex iis que in vſu habemus aut audiunt, aut uident, ſed piratas cum cathenis in littore ſtantes, & tirannos edicta ſcribentes, quibus † increpent filiis ut patrum ſuorum capita precidant, ſed reſponſa in peſtilentia, data, ut Virgines tres aut plures imolentur, ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi pauere? & ſe ſanxo ſparſa. qui inter hec nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere qui in culina habitant. Pace ueſtra liceat dixiſſe, primitus omnium elloquentiam perdidiſtis, Leuibus enim atque inanibus ſonis ludibria quedam excitando effeciſtis ut corpus orationis eneruaretur & caderet. Nundum iuuenes declamationibus continebantur, cum Sophocles aut Euripides inuenerunt uerba quibus deberent loqui. nundum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, cum pindarus nouemque lirici homericis verſibus canere timuerunt. & ne poetas quidem ad teſtimonium citem, certe neque platona, neque demoſtenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe? & ideo grandis & uelut ut ita dicam pudica oratio non eſt maculoſa nec turgida. ſed naturali puchritudine exurgit. nuper uentoſa & enormis loquacitas athenas ex aſia commigrauit, animos iuuenum ad magna ſurgentes ueluti peſtilenti quodam ſidere afflauit. ſemelque corrupta elloquentie regula ſtetit, & obmutuit qui poſtea ad ſummam tuchididis, quis hyperidis ad famam proceſſit, ac ne carmen quod ſani coloris enituit. Sed omnia quaſi eodem cibo paſta non potuere uſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium

† imperent

 exitum

exitum fecit poſtquam egiptiorum audacia tum magne artis compendiariarum inuenit. Non paſſus Agamenon me diutius declamare in porticu quam ipſe in ſcola ſudauerat. ſed adoleſcens inquit quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, & quod rariſſimum eſt amas bonam mentem non fraudabo te arte ſecreta. nimirum in his exercitationibus doctores peccant qui neceſſe habent cum inſanientibus furere, nam qui dixerunt que adoleſcentuli probent, ut ait Cicero ſoli in ſcolis relinquentur, ſicut ficti adulatores, cum cenas diuitum captant, nihil prius meditantur quam id quod putent gratiſſimum auditoribus fore. nec enim aliter impetrabunt quod petunt niſi quaſdam inſidias auribus fecerint, ſic elloquentie magiſter niſi tanquam piſcator eam impoſuerit hamis eſcam quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prede morabitur in ſcopulo. quid ergo eſt? parentes obiurgatione digni qui nolunt liberos ſuos ſeuera lege proficere. primum enim ſicut omnia ſpes quoque ſuas ambitione donant. deinde cum ad uota properant, cruda adhuc ſtudia in forum impellunt qua nihil eſſe magis confitentur pueris induunt adhuc naſcentibus. quod ſi paterentur laborum gradus fieri ut ſtudioſi iuuenes lectione ſeuera irrigarentur; ut ſapientie preceptis animos componerent, ut uerba atroci ſtilo effoderent, ut quod uellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſe magnificum quod pueris placeret, iam illa grandis oratio haberet maieſtatis ſue pondus. Nunc pueri in Scolis ludunt, iuuenes ridentur in foro, & quod utroque turpius eſt, quod quiſque perperam didicit in ſenectute confiteri non uult. Sed ne me putes improbaſſe ſtudium Luciliane improbitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam.

Artis ſeuere ſi quis amat effectus
Mentemque magis applicat prius more
Frugalitatis lege polleat exacta.
Ne aure alto regiam trucem uultu
Clienſque cenas impotentum captet.
Nec † perdictis abditis obruat uino
Mentis calorem, necue plauſor in ſcena
Sedeat redemptus hiſtrionei addictus
Sed ſiue armigere rident tritonidis artes
Seu Lacedemonio tellus habitata colono
Sirenumque domos, det primos verſibus annos
Meoniumque bibat felici pectore fontem
Mox & Socratico plenus grege mutet habenas
Liber & ingentis quatiat demoſthenis artes
Huic Romana manus circumfluat & modo graio

Exone-

Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem.
Interdum ſubducta foro det pagina curſum
Et fortuna ſonet celeri diſtincta meatu.
Dent epulas & bella truci memorata canore.
Grandiaque in domiti Ciceronis verba minentur.
His animum ſuccinge bonis, ſic flumine largo
Plenus pyerio diffundens pectore verba

Verſus XXII

Cum homo diligentius audio non notaui mihi aſcylti fugam, & dum in hoc dictorum eſtu in ortis incedo, ingens ſcolaſticorum turba in porticum uenit ut apparebat ab extemporali declamatione, neſcio cur qui Agamenonis ſuaſoriam excepit. Dum ergo iuuenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune ſubduxi me, & curſim aſcylton perſequi cepi. Sed nec uiam diligenter tenebam, quia nec quo ſtabulum eſſet ſciebam. itaque quocunque ieram, eodem reuertebar, donec & curſu fatigatus & ſudore iam madens, accedo aniculam quandam que olus vendebat. & ego inquam mater nunquid ſcis ubi ego habitem? delectata illa urbanitate tam ſtulta, & quidni ſciam inquit. conſurrexitque, & cepit me precedere. duci, nam ego putabam. & ſubinde ut in locum ſecretum uenimus, centonem anus urbana reiecit. & hic inquit debes habitare. cum ego negarem me cognoſcere domum, uideo quoſdam inter titulos nudaſque meretrices furtim conſpatiantes: tarde ymo iam ſero intellexi me in fornicem eſſe deductum. execratus itaque anicule inſidias operui caput, & per medium lupanar fugere cepi in aliam partem, cum ecce in ipſo aditu occurrit mihi eque lapſus ac moriens, a ſcylta putares ab eadem anicula eſſe deductum, itaque ut ridens eum conſultaui, quid in loco tam deformi faceret queſiui, ſudorem ille manibus deterſit. & ſi ſcires inquit que mihi acciderunt. quid noui inquam ego. at ille deficiens, cum errarem inquit per totam ciuitatem, nec inuenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem acceſſit ad me pater familie & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit, per anfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus in hunc locum me perduxit prolatoque peculio cepit rogare ſtruprum. iam ille mihi iniecerat manum, & niſi ualentior fuiſſem dediſſem penas. cum ego proclamarem, ſtrinxit, & ſi Lucrecia es inquit, Tarquinium inueniſti.

Quid faciunt leges ubi ſola pecunia regnat?
Aut ubi paupertas uiuere nulla poteſt?
Ipſi qui cinica traducunt tempora cena

Nonnunquam nummis uerba ſolent emere
Ergo iudicium nihil eſt niſi publica merces
Atque eques in cauſa qui ſedet empta probat

Verſus V I

SEd ut primum gythonis preparata nos impleuimus cena hoſtium non ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit, cum & ipſi ergo palladi rogaremus quis eſſet? aperi inquit iam ſcies. dumque loquimur, ſera ſua ſponte delapſa cecidit. remiſſeque ſubito fores admiſerunt intrantem. mulier erat autem operto capite, illa ſcilicet que paulo ante cum ruſtico ſteterat, ex . . . me deriſiſſe inquit, uos putabatis. ego ſum ancilla quartille cur uos ſacram ante criptam turbaſtis? ecce ipſa uenit ad ſtabulum, petitque ut uobiscum loqui liceat, nolite perturbari, nec accuſat errorem ueſtrum, nec punit. ymo potius miratur quis Deus iuuenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit. Tacentibus adhuc autem nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectentibus intrauit ipſa, vna comitata virgine. ſedensque ſuper thorum meum diu fleuit. ac ne tunc quidem, nos ullum adiecimus verbum, ſed attoniti expectauimus lacrimas ad oſtenſionem doloris paratas; ut ergo tam ambitioſus detonuit imber retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum ſtrictis, quenam eſt inquit audacia, aut ubi fabulas & anteceſſura latrocinia didiciſtis? miſereor medius fidius veſtri, neque enim impune quiſquam quod non licuit aſpexit. utique noſtra regio tam preſentibus plena numinibus, ut facilius poſſis deum, quam hominem inuenire. ac ne me putetis ultionis cauſa huc ueniſſe. etate magis ueſtra commoueor quam iniuria mea. imprudentes enim ut adhuc puto admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte uexata tam periculoſo inhorrui frigore, ut terciane etiam impetum timebam, & ideo medicinam ſompno petij. Iuſſaque ſum uos perquirere atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non tam ualde laboro. maior enim in precordiis dolor ſeuit. qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit nec ſcilicet iuuenilli impulſu licentiam quam in ſacello priapi uidiſtis, uulgetis. deique conſilia profeſratis in populum. Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque & oro ne nocturnas religiones, iocum riſumque neue traducem uelitis tot annorum conſilia ſecreta que uix mille homines nouerunt. ſecundum hanc deprecationem lacrimas rurſus effudit, gemitibuſque largis, concuſſa tota facie, ac pectore thorum meum preſſit. Ego eodem tempore, & miſericordia turbatus & metu, bonum animum habere eam iuſſi, & de utro-

utroque eſſe ſecuram. nam neque ſacra quenquam uulgaturum, & ſi quod preterea aliud remedium ad tercianam Deus illi monſtraſſet, adiuuaturos nos diuinam prudentiam uel periculo noſtro. Illarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiauit me ſpiſſius, & ex lacrimis in riſum mota, deſcendentes ab aure capillos meos tentata manu duxit. Si inquit non adiuuiſetis de hac medicina quam peto, iam parata erat turba in craſtinum, que & iniuriam uindicaret & dignitatem

Contemni turpe eſt. legem donare ſuperbum.
Hoc amo quod poſſum qualibet ire via.
Nam ſane & ſapiens contemptus iurgia flectit
Et qui non † uigulat uictor abire ſolet. † *uigilat*

Verſus, IIII.

COmploſis denique manibus in tantum repente riſum effuſa eſt ut timeremus. idem ex altera parte ancilla fecit que prior uenerat. idem uirguncula que una intrauerat. Omnia nimio riſu exſonuerant, cum inter in nos que tam repentina eſſet mutatio animorum facta ignoraremus, ac modo noſmetipſos, modo mulieres intueremur. ac ne gython quidem ultimus riſum tenuit. utique poſtquam uirguncula ceruicem ejus inuaſit, & non repugnanti puero innummerabilia oſcula dedit, ſtabat inter hec gython, & riſu diſoluebat ilia ſua. itaque conſpicata eum quartilla, cuius eſſet puer diligentiſſima ſciſcitatione queſiuit. cum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, quare ergo inquit, me non baſiauit? uocatumque ad ſe in oſculum applicuit. mox manum demiſit in ſinum & protracto uaſculo tam rudi hoc inquit belle cras in promulſide libidinis noſtre militabit. hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo. cum hec diceret ad aurem ejus ψυχή † ridens acceſſit, & cum dixiſſet neſcio ita ita inquit quartilla bene monuiſti, cur non, quia belliſſima eſt occaſio deuirginatur panichidis noſtra? continueque producta eſt puella ſatis bella, & que non plus quam ſeptem annos habere uidebatur, & ea ipſa que cum quartilla uenerat in noſtram cellam, plaudentibus ergo uniuerſis & poſtulantibus nuptias fecerunt. obſtupui ego & nec gythona uerecundiſſimum puerum ſufficere huic petulantie affirmaui, nec puellam eius etatis eſſe, ut muliebris patientie legem poſſet accipere. Itaque inquit quartilla minor eſt quam ego fui cum uirum paſſa ſum. Iunonem meam irritam habeam ſi unquam meminerim uirginem fuiſſe, nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis maioribus me pueris applicui donec ad hanc etatem perueni. Hinc & natum puto prouerbium illud, dicatur ut poſſe taurum tollere

† anima pſichi

que uitulum ſuſtulerit: Igitur ne maiorem iniuriam in ſecreto frater acciperet conſurrexi ad officium nuptiale ψυχή † puelle caput inuoluerat flammeo iam embaſico etas preferebat facem, iam ebrie mulieris longum agmen plaudentes fecerunt. talamumque inceſta exornauerunt ueſte. tum quartilla iocantium quoque libidine accenſa, & ipſa ſurrexit, correptumque gythona in cubiculum traxit. ſine dubio non repugnauerat puer. ac ne puella quidem triſtis, expauerat nomen nuptiarum. itaque cum incluſi iacerent conſedimus ante limen talami, & imprimis quartilla per rimam improbe applicuerat oculum curioſum, luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur, diligentia me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit. & quia conſiderantium heſerant uultus quicquid à ſpectaculo uacabat commouebat obiter labra, me tamquam furtiuis ſubinde. oculis uerberabat. comprobamus factum, uarioque ſermone garrimus, & poetarum cepit eſſe mentio, diuque ſumma carminis penes mopſum trachem memorata eſt, donec Trimalchio rogo inquit Magiſter, quid putes inter Ciceronem, & publium intereſſe. Ego alterum puto diſertiorem eſſe alterum honeſtiorem quid enim his melius dici poteſt?

† pſichi anima

Luxurie ritu martis marcent mœnia
Tuo pallato clauſus pauo naſcitur
Plumato amictus auro babilonico
Gallina tibi numida. tibi gallus ſpado
Ciconica etiam grata peregrina hoſpita
Pietatis cultrix gracilis pes & tota liſtria
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis
Nequitie nidum in cacabo fecit meo
Quo Margarita cara tribaca Indica
An ut Matrona ornata faleris pelagus
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo
Smaragdum ad quam rei uiridem precioſum uitrum
Quo Carchedonios optas ignes lapideos
Niſi ut ſcintillet probitas eſt carbunculos
Equum eſt inducere nuptam uentum textillem
Palam proſtrare nudam in nebula lune

Verſus X V I.

Nomen amicitie ſi quatenus expedit heret
Calculus in tabulam nobile ducit opus
Cum fortuna manet uultum ſeruatis amici
Cum cecidit turpi uertitis ora fuga
Grex ait in cena mimum pater ille vocatur

Filius

Filius hic nomen diuitis ille tenet.
Mox ubi ridendas incluſit incluſi pagina partes
Vera redit facies diſſimulata perit.

Verſus VIII.

NEc diu tum lacrimis indulſi. ſed ueritus ne Menelaus etiam aut ſcolanius inter cerera mala ſolum me in diuerſorio inueniret, collegi ſarcinulas locumque ſecretum, & proximum littori meſtus conduxi. ibi triduo incluſa redeunte in animum ſolitudine atque contemptu verberabam egrum planctibus pectus

Qui pelago credit magno ſe fenore tollit.
Qui pugnas & caſtra petit, precingitur auro.
Vilis adulator picto iacet ebrius oſtro
Et qui ſolicitat nuptas ad premium peccat.
Sola pruinoſis heret facundia pannis
Atque inopi lingua diſertas inuocat artes.

Verſus VI

NOn dubie ita eſt. ſed quis uiciorum omnium inimicus, rectum iter uite cepit inſpicere primum propter morum differentiam odium habet. quis enim poteſt probare diuiſa. deinde qui ſolas extruere diuitias curant, nihil uolunt inter homines melius credi quam ipſi tenent. Iactantur itaque quacunqne ratione poſſunt, litterarum amatores ut uideantur illi quoque infra pecuniam poſiti.

Priſcis enim temporibus, cum adhuc nuda uirtus placeret, uigebant artes ingenuiſſimumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſeculis diu lateret. Itaque genera herbarum omnium ſuccos Democritus expreſſit & ne lapidum, uirgultorumque uis lateret etatem inter experimenta conſumpſit. Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum celi motus deprehenderet. Et Criſipus ut ad inuentionem ſufficeret ter e laboro animum deterſit, Verum ut ad plaſtas reuertar ſtatue unius liniamentis inherentem inopia extinxit. & Miron qui penè hominum animas ferarumque ere comprehendit, non inuenit heredem. At nos uino ſcortiſque demerſi, ne paratas quidem artes audemus cognoſcere ſed accuſatores iniquitatis uicia tantum docemus & diſcimus: Vbi eſt dialetica? ubi aſtronomia? ubi ſapientia conſultiſſima uia. quis inquam uenit in templum, & uotum fecit ſi ad elloquentiam perueniſſet? quis, ſi philoſophye fontem attigiſſet? ac ne bonam quidem ualetudinem petunt, ſed ſtatim ante limen capitolii alius domum

promittit, ſi propinquum diuitem extulerit, alius ſi theſaurum efoderit, alius ſi ad trecenties ſextercium ſaluus peruenerit. Ipſe Senatus rectique hominiſque preceptor mille pondo auri capitolio promittere ſolet. & nequis dubitet pecuniam concupiſcere iovem quoque peculio exorat. Noli ergo mirari ſi pictura deficit. cum omnibus diis hominibuſque formoſior uideatur maſſa auri quam quicquid apelles phidiaſque, greculi delirantes fecerunt. Sed uideo te totum in illa herere tabula, que troie anoloſim † oſtendit. itaque conabor opus verſibus pandere.

† analoſim i. deſtructionem

Iam decima meſtos inter ancipites metus
Frigas obſidebat meſſis. & uotis fides
Calcantes à tuo dubia pandebat metu
Cum delio preſante ferro ceſi uertices
Ide trahuntur ſciſſaque in molem cadunt
Robora, minacemque figurabat equum
Aperitur ingens caſtrum. & obducti ſpecus
Qui caſtra caperint. huc decenni prelio
Irata uirtus abditur ſtipant graues
Receſſus danai, & in uoto latent
O Patria pulſas mille credidimus rates
Solumque bello liberum hoc titulus ferro
Intus hec ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens
Iam turbata portis libera ac bello carens
In uota properant. fletibus manant gene
Mentiſque pauidè gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit, namque neptuno ſacer
Crinem ſolutus omen Lacoon replet
Clamore uulgus. mox reducta cuſpide
Vteri notauit fata. ſed tradunt manus,
Letuſque reſilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat inualidam manum.
Altaque bipenni latera pertentat. fremit
Captiua pubes intus. & dum murmurat
Robora moles ſpirat alieno metu.
Ibat iuuentus cepta dum troiam capit
Bellumque totum fraude ducebat noua.
Ecce alia monſtra. celſa qua tenedos mare
Dorſo repleuit tumida conſurgunt freta
Vndaque reſultat ſciſſa tranquillo minor
Qualis reſilienti nocte remorum ſonus
Longe refertur, cum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit

Reſpici-

Reſpicimus angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus. tumida quorum pectora
Rates ut alie lateribus ſpumas agunt.
Dat cauda ſonitum libere pontum iube
Conſentiunt, luminibus fulmineum iubar
Incendit equor. ſibiliſque unde tremunt.
Stupuere mentes infulis ſtabant ſacri
Phrigioque cultu gemini nati pignora
Lacoonti, quos repente tergoribus ligant
Angues coruſci. paruulas illi manus
Ad ora referunt, neuter auxilio ſibi.
Vterque fratri tranſtulit pietas uices
Morſque ipſa miſeros mutuo perdat metu
Accumulat ecce liberum funus parens
Infirmus auxiliator inuadunt uirum
In morte paſci, membraque ad terram trahunt.
Iacet ſacerdos inter aras uictima.
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris
Peritura troia perdidit primum Deos.
Iam plena phebe candidum extulerat iubar
Minora ducens aſtra radianti face
Cur inter ſepultos priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, & effundunt uires.
Tentant in armis ſe Duces ceu ubi ſolent
Nudo remiſſus theſali quadrupedes iungi
Ceruicem & altas quatere ad excuſſum iubas
Gladios retractant. commouent orbes manus
Bellumque ſumunt. hic graues alius mero
Obtruncat & continuat in mortem ultimam
Somnos auaris alius accendit faces
Contraque troas inuocat troie ſacra.

Verſus L X V

O felicem inquit matrem que te talem peperit. macte uirtute eſto. raram fecit mixturam cum ſapientia forma. itaque ne putes tot uerba perdidiſſe, amatorem inueniſti. ego laudes tuas carminibus implebo. ego pedagogus & cuſtos, etiam quo non iuſſeris ſequar. nec iniuriam eiclopius accipit, alius amat profuit etiam eumolpus miles iſte qui mihi abſtulit gladium alioquin quoque animum quem aduerſus aſcylton ſumpſeram in eumolpi ſanguinem exercuiſſem. nec fefellit hoc gythona. itaque extra cellam proceſſit tamquam aquam peteret. iram itaque meam prudenti abſentia extinxit. paululum ergo inte-

intepeſcente ſeuitia, eumolpe inquam iam malo uel carminibus loquaris quam eius nomini tibi uota proponas. & ego iracundus ſum tu libidinoſus. uide quam non conueniat his moribus, putas igitur me furioſum eſſe. cedo inſanie. idem ocius foras exi. Dum hec fabula inter amantes ludit diuerſitor cum parte cenule interuenit contemplatusque fidiſſimam uolutationem iacentium, rogo inquit ebrij eſtis, an fugitiui, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid ſibi tam furtiua molitio? uos me hercules ne mercedem celle daretis fugere nocte in publicum uoluiſtis. ſed non impune. iam enim faxo ſciatis non uidue hanc inſulam eſſe, ſed marci mannicii. exclamat eumolphus, etiam minaris. ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. ille tot hoſtium potionibus liber urceolum fictilem in eumolphi caput iaculatus eſt. ſoluitque clamantis frontem, & de cella ſe proripuit. eumolpus contumelie impatiens rapit igneum candelabrum, ſequiturque abeuntem & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum uendicat. fit concurſus familie, hoſpitumque ebriorum frequentia. ego autem nactus occaſionem uindicte eumolpii excludo, redditaque ſcordalo uice ſine emulo ſcilicet & cena utor & nocte. interim coctores inſulariique mulctant excluſum. & alius ueru eſtis ſtridentibus plenum in oculos eius intentant. alius furca de carnario rapta ſtatum preliantis componit. Anus precipue lipa ſordidiſſimo precincta linteo ſoleis imparibus impoſita canem ingentis magnitudinis cathena trahit, inſtigatque in eumolpum, ſed ille candelabro ab omni periculo defendebat. Videbamus nos omnia per foramen ualue quod paulo ante anſa oſtiali rupta laxauerant. fauebam ego uapulanti. gython autem non oblitus miſericordie ſue referandum eſſe hoſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. ego durante adhuc iracundia non continui manus, ſed caput miſerantis ſtricto acuto articulo percuſſi. & ille quidem flens conſedit in lecto. ego autem alternos opponebam foramini oculos, incuriam eumolpi aduocationemque commendabam. cum procurator inſule Bargates à cena excitatus à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur nam etiam erat pedibus eger. is ut rabioſa barbaraque uoce in ebrios fugitiuoſque diu perorauit reſpiciens ad eumolpum, o poetarum inquit diſertiſſime eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſerui, manuſque continet à rixa, ſtante ergo utraque acie cum appareret futurum bellum, egre expugnauit gubernator ut caduceatoris more triphena inducias faceret, data acceptaque ex more patrio fide, protendit ramum oliue à tutela nauigii raptum atque in colloquium uenire auſa.

Quis furor exclamat. pacem conuertis in arma.

Quid

Quid noſtre meruere manus? non troius heros
Hac in claſſe uenit decepti pignus atride.
Nec medea furens fraterno ſanguine pugnat.
Sed contentus amor uires habet. & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis euocat armis?
Cui non eſt mors vna ſatis uos uincite potum
Gurgitibuſque feris alios imponite fluctus

Verſus VIII

HEc ut turbato clamore mulier effudit, heſitque pauliſper acies, reuocateque ad pacem manus intermiſere bellum, utitur penitentie occaſione Dux eumolpus, & caſtigato ante uehementiſſime † Liebha tabulas federis ſignat, quis hec formula erat. ex tui animi ſententia ubi trifena neque iniuriam tibi factam a gythone queraris, neque ſi quid ante hunc diem factum eſt obijcies, iudicabis ue ut aut ullo alio genere perſequendum curabis, ut tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non oſculum, non coitum uenere conſtrictum niſi pro quare preſentes numeraueris C. denarios. Item Licha ex tui animi ſententia ut tu eucolpion nec verbo contumelioſo inſequeris, nec uultu, neque queres ubi nocte dormiat, aut ſi queſieris pro ſingulis iniuriis numerabis preſentes denarios ducentos. In hec uerba federibus compoſitis arma deponimus. Exonat ergo cantibus totum nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiſerat curſum, alius exultans querebat fuſcinas, alius piſces hamis blandientibus compellebat predam repugnantem. ecce etiam per antennam pelagie conſedere uolucres quas textis harundinibus peritus artifex tetigit. ille viſcatis illigate uiminibus deferebantur ad manus. tollebat plumas dura uolitantes, pennaſque per maria inani ſpuma torquebat. Iam Lichas redire mecum in gratiam ceperat. Iam gythona triphena extrema parte potionis ſpargebat, cum eumolpus & ipſe uino ſolutus dicta uoluerit in caluos ſtiginos eſque iaculari donec conſumpta frigidiſſima urbanitate rediit ad carmina ſua, cepitque capillorum ellegidarion dicere.

† Licha.

Quod forme ſolum decus eſt cecidere capilli.
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc vmbra nudata ſua iam tempora merent
Aeraque atriſtis ridet aduſta pilis
O fallax natura Deum que prima dediſti
Etati noſtre gaudia prima rapis.

Verſus VI.

Infelix modo crinibus nitebas
At nunc aere uel rotundo leuior

Riden-

Ridentes fugis & times puellas
Phebo pulchrior & ſorore phebi
Horti tubere quod creauit in uda
Vt mortem cicius uenire credas
Scito iam capitis periiſſe partem.

Verſus V I I.

PLura uolebat proferre credo, & ineptiora preteritis, cum ancilla triphene gythona in partem nauis inferiorem ducit, corimbioque Domine pueri adornat caput. ymo ſupercilia etiam profert de piſſide, ſciteque † iacture liniamenta ſecuta totam illi formam ſuam redidit. Agnouit triphena uerum gythona, lacrimiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ceterum Eumolpus & periclitantium aduocatus & preſentis concordie auctor, ne ſileret ſine fabulis hilaritas multa in muliebrem leuitatem cepit iactare, quam facile adamarent quam cito etiam filiorum obliuiſcerentur, nullamque eſſe feminam tam pudicam que non peregrina libidine uſque ad furorem auerteretur, nec ſe tragedias ueteres curare, aut nomina ſeculis nota, ſed rem ſua memoria factam, quam expoſiturum ſe eſſe ſi uellemus audire. conuerſis omnium in ſe uultibus auribuſque, ſic ex orſus eſt. Matrona quedam epheſi tam note erat pudicicie ut uicinarum quoque gentium feminas ad ſpectaculum ſui euocaret. Hec ergo cum uirum extuliſſet, non contenta uulgari more fumus ſparſis proſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentie plangere, in conditorium etiam perſecuta eſt defunctum, poſitumque in † ippogio greco more, corpus cuſtodire, ac flere totis noctibus diebuſque cepit. Sic afflictantem ſe ac mortem inedia perſequentem, non parentes potuerunt abducere, non propinqui, magiſtratus ultimo repulſi abierunt. comploratаque ſingularis exempli femina ab omnibus quintum iam diem ſe alimento trahebat. Aſſidebat egre fidiſſima ancilla ſimulque & lacrimas commendabat lugenti, & poſitum in monumento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat, ſolum uidel. affluxiſſe uerum pudicitie amoriſque exemplum omnis ordinis confitebantur. cum interim imperator prouincie latrones iuſſit crucibus affigi ſecundum illam caſulam in qua recens cadauer matrona deflebat. proxima ergo nocte cum miles qui crucem ſeruabat, neque ad ſepulturam detraheret, notaſſet ſibi, & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, uicio gentis humane concupiјt ſcire, quis aut quid faceret. deſcendit igitur in conditorium uiſaque pulcherrima muliere primo quaſi quodam monſtro inferniſque imaginibus

† natura

† ypogeo

nibus

nibus turbatus ſubſtitit? deinde ut & corpus iacentis conſpexit, & lacrimas conſiderauit, faciemque unguibus ſectam, ratus ſcilicet id quod erat deſiderium extincti non poſſe feminam pati, attulit in monumentum cenulam ſuam, cepitque hortari lugentem ne perſeueraret in dolore ſuperuacuo, ac nihil profuturo gemitu pectus diduceret, omnium eundem eſſe exitum, & idem domicilium, & cetera quibus exulcerate mentes ad ſanitatem reuocantur. At illa ignota conſolatione percuſſa, lacerauit uehementius pectus, ruptoſque omnes ſuper pectus iacentis impoſuit. non receſſit tum miles ſed eadem exhortatione tentauit dare muliercule cibum, donec ancilla, uini certe ab eo odore corrupta, primum porrexit ad humanitatem inuitantis uictam manum. Deinde refecta potione & cibo expugnare cepit Domine pertinatiam. & quid proderit inquit hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te uiuam ſepelieris, ſi antequam fata poſcant indemnatum ſpiritum effuderis? id cineres aut manes ſepultos credis ſentire? uis tu reuiuiſcere? uis tu diſcuſſo muliebri errore quam diu licuerit lucis commodis frui? ipſum te iacentis corpus commouere debet ut uiuas. nemo inuitus audit dum cogitur aut cibum ſumere aut uiuere. itaque mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam, nec minus auide ſe repleuit cibo quam ancilla que prior uicta eſt. Ceterum ſcitis quid plerumque ſoleat tentare humanam ſocietatem quibus blanditiis impetrauit miles ut matrona uellet uiuere, ijſdem etiam pudiciciam eius agreſſus eſt. nec deformis aut infacundus iuuenis caſte uidebatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente, placidone etiam pugnabis amori, nec uenit in mentem. quorum conſederis aruis? quid diutius moror, ne hanc quidem partem corporis mulier abſtinuit, uictorque miles utrumque perſuaſit. † Latuerunt ergo una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tercio die preclusis videlicet conditorii foribus ut ſi quis ex ignotis cognitiſque ad monumentum ueniſſet putaſſet expiraſſe ſuper corpus uiri pudiciſſimam uxorem. Ceterum delectatus miles & forma & ſecreto quicquid boni per facultates poterat coemebat & prima ſtatim nocte in monumentum ferebat. itaque ‡ cruciarii unius parentes, ut uiderunt laxatam cuſtodiam detraxere nocte pendentem, ſupremoque mandauerunt officio. At miles circumſcriptus dum reſidet, ut uidit poſtero die unam ſine cadauere crucem ueritus ſupplicium, mulieri quod accidiſſet exponit, nec ſe expectaturum Iudicis ſententiam, ſed gladio ius dicturum ignauie ſue commendaret ergo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari ac uiro faceret. Mulier non minus miſericors quam pudica,

† iacuerunt

‡ cruciati

ca, nec iſtud Dii ſinant ut eodem tempore duorum mihi chariſſimorum hominum duo funera ſpectem. malo mortuum impendere quam uiuum occidere. Sed hanc orationem iubet ex arca corpus mariti ſui tolli & illi cruci que uacabat affigi. Vſus eſt miles ingenio prudentiſſime femine. Poſteroque die populus miratus eſt qua ratione mortuus eſſet ad crucem, riſu excepere fabule naute, & erubeſcente non mediocriter triphena, uultum ſuum ſuper ceruicem gythonis amabiliter poſuit. At non Lichas riſit. Sed iratum commouens caput. ſi juſtus inquit imperator fuiſſet debuit patris familie corpus in monumentum referre, mulierem affigere cruci. non dubie redierat in animum edile expilatumque libidines migratione nauigium, ſed nec federis uerba permittebant meminiſſe, nec ilaritas qua preoccupauerat mentes dabat iracundię locum. Ceterum triphena in gremio gythonis poſita modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus uultum, multos inquit eumolpus iuuenes carmen decepit, nam, ut quiſque uerſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem uerborum ambitu intexuit, putauit ſe continuo in eliconem ueniſſe. ſic forenſibus miniſteriis exercitati frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt credentes facilius poema extrui poſſe quam controuerſiam umbrantibus ſentenciolis pictam. Ceterum neque generoſior ſpiritus ſanitatem amat, neque conſpici, aut edere partum mens poteſt niſi ingenti flumine litterarum mundetur. effugiendum eſt, ut ita dicam, ab omni verborum uilitate, & ſumende uoces à plebe ſummote, ut fiat odi profanum uulgus, & arceo. Preterea curandum eſt ne ſententie emineant extra rationis expreſſe, ſed intexto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis & Lirici, Romanuſque Virgilius & Oratii curioſa felicitas. Ceteri autem aut non uiderunt uiam qua iretur ad carmen, aut verſum timuerunt calcare. Ecce belli ciuilis ingens opus quiſquis attigerit niſi plenus litteris ſub onere labetur. non enim res geſte uerſibus comprehendende ſunt quod longe melius hiſtorici faciunt. ſed per ambages deorumque miniſteria & fabuloſum ſententiarum tormentum precipitandus eſt liber ſpiritus, ut potius furentis uaticinatio appareat quam religioſe orationis ſub teſtibus fides. tam que ſi placet hic impetus etiam ſi nondum recipit ultimam manum.

Orbem iam totum victor Romanus habebat
Qua mare, qua terre, qua ſidus currit utrumque
Nec ſaciatus erat grauidis freta preſſa carinis
Iam peragebantur, ſi quis ſinus abditus ultra
Si qua foret tellus que fuluum mitteret aurum

Hoſtis

Hoſtis erat fatiſque in triſtia bella paratis
Querebantur opes. Non uulgo nota placebant
Gaudia, non uſu plebeia tricta uoluptas
Aes pireum cum laudabat miles in unda
Queſitus tellure nitor certauerat oſtro.
Hinc Numide accuſatus, illinc noua uellera Seres,
Atque Arabum populus ſua deſpoliauerat arua.
Ecce alie clades & leſe uulnera pacis
Queritur in ſiluis à reo fera & ultimus hamo
Afrorum excutitur ne deſit belua dente
Ad mortes precioſa fames, premit aduena Claſſes
Tigris & aurata gradiens nectatur in aula
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem
Heu pudet affari. perituraque prodere fata
Perſarum ritu male pubeſcentibus annis
Subripuere uiros. exactaque uiſcera ferro
In Venerem fregere. atque ut fuga nobilis euo
Circumſcripta mora properantes differat annos
Quare ſe natam non inuenit. omnibus ergo
Scorta placent, factique eneruí corpore greſſus
Et laſſi crines & tot noua nomina ueſtis
Queque iure querit ecce afris eruta terris
Antea menſa greges ſeruorum oſtrumque reuidens
Ponitur ac maculis mutatur uilibus aurum.
Que ſenſum turbant hoſtiale ac male nobile lignum
Turba ſepulta mero circumuenit, omniaque Orbis
Premia correptis miles uagus extruit armis
Ingenioſa gula eſt, Sciculo ſcarus equore merſus
Ad menſam uiuus perducitur, atque Lucimis
Eruta littoribus uendunt conchilia ceas
Vt remouent per damna famem, iam phaſidos unda
Orbata eſt auibus, mutoque in littore tantum
Sole deſertis aſpirant frondibus aure.
Nec minor in campo furor eſt, emptique quirites,
Ad predam ſtrepitumque lucri ſuffragia uertunt
Venalis populus uenalis curia patrum.
Eſt fauor in precio, ſenibus quoque libera uirtus
Exciderat. ſparſiſque opibus conuerſa poteſtas
Ipſaque maieſtas auro corrupta iacebat
Pellitur a populo uictus Cato. triſtior ille eſt
Qui uicit. faſceſque pudet rapuiſſe Catoni.
Namque hoc dedecoris populo, morumque ruina.
Non homo pulſus erat, ſed in vno victa poteſtas?

Romanumque decus, quare tam perdita Roma
Ipſa ſui merces erat, & ſine uindice preda.
Preterea geminam deprenſam gurgite predam
Fenoris illuuiens, vſuſque exciderat eris.
Nulla eſt certa domus, nullum ſine pignore corpus
Sed ueluti tabes tacitis concepta medullis
Infra membra furens curis latrantibus errant
Arma placent miſeris, detrictaque commoda luxu
Vulneribus reparantur, inops audatia tuta eſt.
Hoc merſant ceno Romam ſomnoque iacentem
Que poterant artes ſana ratione mouere.
Ne furor & bellum ferroque exciſa libido.
Tres tulerat fortuna duces, quos obruit omnes
Armorum ſtrue diuerſa feralis Erinis
Craſſum parthus habet. Libico iacet equore magnus.
Iulius ingratam perfudit ſanguine Romam
Et quaſi non poſſet tot tellus ferre ſepulcra
Diuiſit cineres, hos gloria reddit honores.
Eſt locus exciſo penitus dimerſus hiatu.
Parthenopen inter magne elichartidos arua
Cocithia perfuſus aqua. nam ſpiritus extra
Qui furit efuſus funeſto ſpargitur eſtu.
Non hec autumpno tellus uiret, aut alit herbas
Ceſpite letus ager, non uerno perſona cantu
Mollia diſcordi ſtrepitu uirgulta loquuntur
Sed chaos & nigro ſqualentia pumice ſaxa
Gaudent ferali circum tumulata cupreſſu.
Has inter ſedes ditis pater extulit ora
Buſtorum flammis & cana ſparſa fauilla
Ac tali uolucrem fortunam uoce laceſſit
Rex humanarum diuinarumque poteſtas
Que noua ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis,
Et qui Romano ſentis te pondere uictam
Nec poſſe ulterius perituram extollere molem.
Ipſa ſuas uires odit Romana iuuentus,
Et quas ſtruxit opes male ſubſtinet; aſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & cenſum in damna furentem
Edificant auro, ſedeſque ad ſidera mittunt.
Expelluntur aque ſaxis. mare naſcitur aruis.
Et permutata rerum ſtatione rebellant.
En etiam mea regna petunt, perfoſſa dehiſcit
Mollibus inſanis tellus, iam montibus auſtris
Antra gemunt. & dum uanus lapis inuenit uſum

Infern

Inferni manes celum ſperare fatentur
Quare age fors muta paccatum in prelia uultum.
Romanoſque cie. ac noſtris da funera regnis
Iam pridem nulla perfundimus ora cruore.
Nec mea teſiphone ſitientes perluit artus.
Ex quo ſillanus bibit enſis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas ſanguine fruges
Hec ubi dicta dedit, dextre coniungere dextram
Conatus rupto tellurem ſoluit hiatu.
Tunc fortuna leui defudit pectore uoces.
O! genitor cui Cociti penetralia parent
Si modo fas eſt mihi uera impune probari
Vota mihi credent, nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuiorque exurit flamma medullas.
Omnia que tribui Romanis artibus odi.
Muneribuſque meis iraſcor. dextruet iſtas
Idem qui poſuit molles Deus. & mihi cordi
Quippe cremare uiros. & ſanguine paſcere luxum.
Cerno equidem gemina iam ſtrictos morte philippos.
Teſalieque rogos, & funera gentis hibere.
Iam fragor armorum trepidantes perſonat aures.
Et Libie cerno tua uille gementia caſtra.
Acthiacoſque ſinus. & Apollinis arma timentes
Pande age terrarum ſitientia regna tuarum
Atque animas accerſe nouas. uix nauita protheus
Sufficit ad ſimulacra uirum traducere cimba.
Claſſe opus eſt. tuque ingenti ſatiare ruina
Pallida theſiphone. conſiſſaque uulnera mande.
Ad ſtigios manes laceratus dicitur orbis.
Vix dum finierat cum fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
Subſedit pater umbrarum gremioque reducto
Telluris pauitans, fraternos polluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere deum. namque ore cruento
Deformis titubans uultus caligine texit
Ciuiles acies iam cum ſpirare putares
Parte alia plenos extinxit Cinthia uultus
Et lucem celeri ſubduxit. rupta tonabant
Verticibus laſſis montis iuga? nec uaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas
Armorum ſtrepitu celum furit. & tuba mortem

Sideribus trinis acta ciet. iamque ethna uocatur
Ignibus inſolitis & in ethera fulmina mittit
Ecce inter tumulos atque oſſa arentia buſtis
Vmbrarum facies diro ſtridore minatur
Fax ſtellis comitata nouis incendia ducit
Sanguineoque recens deſcendit Iupiter igne
Hec oſtenſa breui ſoluit Deus. exuit omnes
Quippe moras Ceſar. uindicte que actus amore
Gallica proiecit, ciuilia ſuſtulit arma
Alpibus aereis ubi graio nomine pulſo
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri.
Eſt locus herculeis aris ſacer. hunc niue dura
Claudit hiems ? canoque ad ſidera uertice tollit.
Celum illic cecidiſſe putes, non ſolis aduſti
Manſueſcunt radiis nam uerni temporis aura.
Sed glacie concreta rigens hiemiſque pruinis
Totum ferre poteſt humeris minitantibus Orbem.
Hec ubi calcauit Ceſar iuga milite leto
Orauitque locum ſummo de uertice montis
Heſperie campos late proſpexit & ambas
Intendens cum uoce manus ad ſidera dixit.
Iupiter omnipotens & tu ſaturnia tellus
Armis leta meis olimque onerata triumphis
Teſtor ad has acies inuitum arceſcere martem.
Inuitas me ferre manus. ſed uulnere cogor
Pulſus ab urbe mea, dum Rhenum ſanguine uinco !
Dum Gallos iterum capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo uincendo certior exul
Sanguine germano ſexagintaque triumphis
Eſſe nocens cepi. quanquam quos gloria terret
Aut qui ſunt qui bella uident: mercedibus empte
Ac uiles opere quorum eſt mea Roma nouerca
Vt reor haud impune. nec hanc ſine uindice dextram
Vinciet ignauus. Victores ite furentes
Ite mei comites. & cauſam dicite ferro
Namque vnum crimen omnes uocat. omnibus vna
Impendet clades. reddenda eſt gratia nobis.
Non ſolus uici. quare ? quia pena tropheis
Imminet. & ſordes meruit uictoria noſtra.
Iudice fortuna cadat alea. ſummite bellum
Tentate manus. certe mea cauſa peracta eſt
Inter tot fortes, armatus neſcio uinci.

Hec

Hec ubi perſonuit. de celo delphicus ales
Omina leta dedit. pepulitque e mentibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte ſiniſtra
Inſolite uoces flamma ſonuere ſequenti.
Ipſe nitor phebi uulgato latior orbe
Creuit. & aurato precinxit fulgure uultus.
Fortior ominibus mouit mauortia ſigna,
Ceſar. & inſolito greſſus prior occupat auſtus
Prima quidem glacies & cana uineta pruina
Non pugnauit humus. mitique honore quieuit
Sed poſtquam turme nimbos fregere ligatos
Et pauidus quadrupes vndarum vincula rupit
Incaluere niues. mox flumina montibus altis
Vndabant modo natu. ſed hec quoque iuſſa putares
Stabat iuncta fluctus ſtupuere pruina
Et paulo ante lues iam concidenda iacebat
Tum uero malefida prius ueſtigia luſit
Decepitque pedes, partem turmeque uirique.
Armaque congeſta ſtrue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concuſſe flamine nubes.
Exonerabantur, nec rupti turbine uenti,
Deerant. ac tumida confractum grandine celum
Ipſe iam nubes rupte ſuper arma cadebant.
Et concreta gelu ponti uelut vmbra ruebat.
Victa erat ingenti tellus niue. Victaque celi
Sidera, uicta ſuis herentia flumina ripis
Nundum Ceſar erat, ſed magnam nixus in haſtam
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arua
Qualis caucaſea decurrens arduus arce
Amphitrioniades? aut toruo Iupiter ore
Cum ſe verticibus magni demiſit Olimpi
Et periturorum deiecit tella gigantium
Dum Ceſar tumidas iratus deprimit arces.
Interea uolucer, motis conterrita pennis
Fama uolat, ſumique petit iuga celſa palaci
Atque hec Romano tonitrui ferit omnia ſigna
Iam Claſſes fluitare mari. totaſque per alpes
Feruere germano perfuſas ſanguine turmas
Arma, cruor, cedes, incendia, totaque bella
Ante oculos uolitant. ergo pulſata tumultu
Pectora perque duas ſcinduntur territa cauſas.
Huic fuga per terras, illi magis unda probatur

Et patria eſt pontus. & iam timor eſt magis arma
Qui tentata uelit fatiſque iubentibus icti
Quantum quiſque timet tantum fugit, ocior ipſe
Hos inter motus populus miſerabile uiſu
Quo mens icta iubet deſerta ducitur vrbe.
Gaudet Roma fuga. debellatique quirites
Rumoris ſonitu merentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet. ille penates
Occulta gremio. deploratumque reliquit
Limen. & abſentem notis interficit hoſtem.
Sunt qui coniugibus merentia pectora iungant.
Grandeuoſque patres. oneris ignara iuuentus
Id pro quo metuit tantum trahit. omnia ſecum
Hinc uehit imprudens. predamque in prelia ducit.
Ac uelut ex alto cum magnus inhorruit hauſter
Et pulſat & uertit aquas. non arma miniſtris
Non regimen prodeſt. ligat alter pondera pinus.
Alter tuta ſinu tranquillaque littora querit.
Hic dat uela fuge. fortuneque omnia credit
Quid tam parua queror ? gemino cum conſule magnus
Ille tremor ponti, ſeuique repertor hidaſpis
Et piratarum ſcopulus, modo quem ter ouantem
Iupiter horruerat. quem fracto gurgite pontus
Et ueneratus erat ſubmiſſa bosforus unda
Proh pudor imperii deſerto nomine fugit,
Vt fortuna leuis magni quoque terga uideret.
Ergo tanta lues diuum quoque numina uidit
Conſenſitque fuge celi timor. ecce per orbem
Mitis turba Deum, terras exoſa furentis
Deſerit. atque hominum damnatum auertitur agmen
Pax prima ante alias niveos pulſata lacertos
Abſcondit galea uictum caput. atque relicto
Orbe fugax ditis petit implacabile regnum
Huic comes it ſum ma fides. & crure ſoluto
Iuſticia: ac merens lacera concordia palla.
At contra ſedes herebi qua rupta dehiſcit
Emergit late ditis chonis horrida crinis
Et bellona minax facibus armata megera
Letumque inſidieque & lurida mortis imago
Quas inter furor abruptis ceu liber habenis
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confoſſa cruenta claſſide uelant

Heret † deterritus leue mavortius umbo † detritus
Innumerabilibus tellis grauis atque flagranti
Stipite dextra minax, terris incendia portat.
Sentit terra deos mutataque ſidera pontus
Queſiuere ſuum. namque omnis regia celi
In parte deducta ruit. primumque dione
Ceſaris acta ſui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens mauortius haſtam
Magnaque cum Phebo ſoror, & cilenia proles
Excipit, ac totis ſimilis tirinthius actis;
Intremuere tube. ac ſciſſo diſcordia crine
Extulit ad ſuperos ſtigium caput. huiuus in ore
Concretus ſanguis. contuſaque lumina flebant
Stabant irati ſcabra rubigine dentes.
Tabo lingua fluens. obſeſſa draconibus ora
Atque inter toto lacerata pectore ueſtem
Sanguineam tremula quatiebat lamada dexttram,
Hec ut cocia tenebras & tartara liquit
Alta petit gradiens iuga nobilis apenini,
Vnde omnes terras, atque omnia littora poſſet
Aſpicere, ac, toto fluitantes orbe cateruas.
Atque has effudit furibundo pectore uoces.
Sumite nunc gentes accenſis mentibus arma
Sumite. & in medias immictite lampadas vrbes.
Vincetur quicumque latet. non femina ceſſat,
Non puer, aut euo iam deſolata ſenectus.
Ipſa tremat tellus lacerataque tecta rebellent.
Tu legem marcelle tene, tu concate plebem
Curio. tu fortem neu ſupprime lentule martem.
Quid porro tu diue tuis cantaris in armis
Non frangis portas, non muris oppida ſoluis?
Teſauroſque rapis. neſcis tu magne tueri,
Romanaſque acies. epidauria nomina quere
Theſalicoſque ſinus humano ſanguine tinge.
Factum eſt in terris quicquid † iuſticia iuſſit. † diſcordia

Verſus CCLXXXXIIII.

CUm hec eumolpus ingenti uerborum uolubilitate effudiſſet tandem Crathona uitauimus. vbi quidem paruo dulſorio refecti poſtero die ampliori fortitudine domum querentes incidimus in turbam hertpeditarum ſciſcitantium quod genus

hominum aut unde ueniremus. ex preſcripto ergo conſilii communis exaggerata verborum uolubilitate, vnde aut qui eſſemu haud dubie credentibus indicauimus procedentibus deinde longius rogaui ancillam ut in platea noua duceret dominam. placuit ancillæ conſilium. itaque collegit altius tunicam, flexitque ſe in cadophena qui ambulationi herebat. nec diu morata producit dominam e latebris laterique meo applicat mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem. nulla uox eſt que formam ejus poſſit comprehendere. nam quicquid dixero minus erit crines ingenio ſuo flexi per totos ſe humeros effuderant. frons minima & que radices capillorum retroflexerat, & ſupercilia uſque ad malorum ſcripturam currentia, & rurſus confinio luminum pene permixta. Oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus. narres paululum inflexe, & oſculum quale praxiteles habere dianam credidit. Iam mentum iam ceruix, iam manus, iam pedum candor, intra auri gracile vinculum poſitus parui marmor extinxerat, itaque tunc primum doxida uetus amator contempſi.

Quid factum eſt quod tu proiectis Iupiter armis
Inter celicolas fabula muta taces?
Nunc erat, atorua ſummittere cornua fronte,
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.
Hec uera eſt damne. tenta modo tangere corpus
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Verſus V I.

DElectata illa riſit tam blandum, ut uideretur mihi plenum os extra nubem luna proferre. mox digitis gubernantibus uocem ſi non faſtidis inquit feminam ornatam, & hec primum anno uirum expertam, concilio tibi ô iuvenis ſororem habes tu quidem fratrem. neque enim me piguit querere. ſed quid prohibet & ſororem adoptare. eodem gradu uenio. tu tamen dignare & meum oſculum cum libuerit cognoſcere. ymo inquam ego per formam tuam te rogo ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere iuuenem religioſum, ſi te adorari permiſeris, ac ne me iudices ad hoc templum gratis accedere dono tibi fratrem meum. quid ne inquit illa donas mihi eum ſine quo non potes uiuere ex cuius oſculo pendes, quem ſic tu amas quemadmodum ego te uolo. hec ipſa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis tam dulcis ſonus pertentabat aera,

ra, ut putares inter aures canere ſirenum concordiam. itaque miranti & toto mihi clarius celo neſcio quid reducente, libuit nomen dee querere. ita inquit non dixit tibi ancilla mea circen me uocari, non ſum quidem ſolis progenies, nec mea mater dum placet labentis mundi curſum detinuit, habeo tamen quod celo imputem ſi nos fata coniunxerunt. ymo jam neſcio quid tacitis cogitationibus deus agit, nec ſine cauſa belieno nece amat. Sed inter hec nomina magna fax ſurgit. ſumme ergo amplexum ſi placet, neque eſt quod curioſum aliquem extimeſcas. Longe ab hoc loco frater eſt. dixit hec circe, implicitumque brachiis molioribus pluma deduxit in terram uario gramine indutam

Ideo quales fundit de uertice flores
Terra parens cum ſe confeſſo iunxit amori
Iupiter & toto concepit pectore flammas
Emicuere roſe, uioleque & molle ciperon.
Albaque de uiridi riſerunt lilia prato.
Talis humus Venerem molles clamauit in herbas

Verſus VI

IN hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis querentes uoluptatem robuſtam.

Nocte ſoporifera ueluti cum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum
In lucem tellus, uerſat manus improba furtum
Theſauroſque rapit, ſudor quoque proluit ora.
Candidiorque dies ſecreto fauit amori.
Et mentem timor altus habet. ne forte grauatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem
Veraque forma redit, animus quod perdidit optat.
Atque in preteritu ſe totus imagine uerſat.

Verſus X

CVbiculum autem meum criſis intrauit, codicilloſque mihi domine ſue reddidit in quibus hec erant ſcripta. Libidinoſa eſſem quererer decepta, nunc etiam gratias langori ago. in umbra voluptatis diutius luſi. quid tamen agas quero. & an tuis pedibus perueneris domum. negant enim medici ſine pedibus poſſe ire. narrabo tibi adoleſcens. paraliſim caue. nunquam

egrum tam magno periculo uidi. mediusfidius iam perijſti, quod ſi frigus idem genua manusque tentauerit tuas licet ad tubicines mittes. quid ergo eſt? etiam ſi gravem iniuriam excepit homini tam miſero non invenio medicinam. ſi uis ſanus eſſe gythona roga. recipies inquam neruos tuos ſi triduo ſine fratre dormieris, nam quod ad me attinet, non timeo nequis inueniatur, cui minus placeam. nec ſpeculum mihi nec fama mentitur. Et intellexit chriſis me perlegiſſe totum conuicium. ſolent inquit fieri, & precipue in hac civitate in qua mulieres etiam deducunt luriam. itaque huius quoque rei cura agitur, reſcribemus blandius domine, animumque candida humanitate reſtitue. uerum enim fatendum, ex qua hora iniuriam accepit, apud ſe non eſt. libenter quidem parui ancille, verbaque codicellis talia impoſui. Olienos Circe ſalutem, fateor domina me ſepe peccaſſe. nam & homo ſum, & adhuc iuuenis nunquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui. habes inquam confitentem reum, quicquid iuſſeris merui. proditionem feci. hominem occidi. templum uiolaui. in hec facinora quere ſupplicium ſiue occidere placet ferro meo uenio: ſiue uerberibus contenta es curro nudus ad dominam. id tantum memento, non me ſed inſtrumenta peccaſſe. paratus miles arma non habui. quis hec turbauerit neſcio. forſitan animus anteceſſerit moram corporis, forſitan dum omnia concupiſco uoluptatem tempore conſumpſi, non inuenio quod feci. Praliſſim tamen cauere iubes, tamquam iam maior fieri poſſit, que abſtulit mihi, quod etiam te habere potui. ſumma tamen excuſationis mee hec eſt. placebo tibi ſi me culpam emendare dimiſeris

Nobilis eſtiuas platanus diffuderat umbras
Et baccis redimita clamne tremuleque cupreſſus
Et circumtonſe trepidanti vertice pinus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus & querulo vexabat rore capillos.
Dignus amore locus. teſtis ſilueſter hiasdon:
Atque vrbana progne. que circum gramina fuſe
Ac molles violas cantu ſua rura colebant

Verſus V I I I

TRemebat illa reſoluta marmoreis ceruicibus aureum tortum, mirtoque florenti quietum uerberabat. itaque ut me uidit paulutum erubuit heſterne ſcilicet iniurie memor, deinde

ut

ut remotis omnibus ſecundum inuitantem conſedi. ramum ſuper oculos meos poſuit, & quaſi pariete interiecto audacior facta. quid eſt inquit paralitice? ecquid hodie totus uenisti? rogas? inquam ego potius quam tentas. totoque corpore in amplexum eius immiſſus non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor. quod ſolum igitur ſaluo pudore poteram contingere languorem putaui, conditusque lecticulo totum ignem furoris in eam conuerti, que mihi omnium malorum cauſa fuerat

Ter corripui terribilem manu pennem.
Ter languidior celicoli repente tirſo
Ferrum timui quod trepido male dabat uſum.
Nec iam poteram quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma
Confugerat in uiſcera mille operta rugis.
Ita non potui ſupplicio caput operire.
Sed furtifer mortifero timore luſis
Aduerba magis que poterant nocere fugit

Verſus I X

ERectus igitur in cubitum hac fere oratione uexaui contumacem. quid dicis inquam omnium hominum deorumque pudor. nau ne nominare quidem te inter res ſerias fas eſt, hoc de te merui ut me in celo poſitum ad inferos traheres.

Illa ſolo fixos oculos auerſa tenebat.
Nec magis incepto uultus ſermone mouetur,
Quam lente ſalices, laſſoue papauera collo.

Verſus, I I I

NEc minus ego tam feda obiurgatione finita penitentiam agere, ſermonis mei cepi. ſecretoque rubore perfundi, quod oblitus uerecundie mee cum eam parte corporis uerba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere ſeuerioris, note homines ſolent. mox perfricata diutius fronte, quid autem ego inquam mali feci, ſi dolorem meum naturali conuicio exonerauí? aut quid eſt quod in corpore humano, uentri maledicere ſolemus? aut gule? capitique etiam cum ſepius dolet. quid num ut ulixes cum corde litigat ſuo?

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones?
Damnatisque noue ſimplicitatis opus?

Sermonis puri non triſtis gratia ridet.
Quodque facit populus candida lingua refert.
Nam quis concubitus Veneris, quis gaudia neſcit?
Quis petit in tepido membra calore thoro?
Ipſe patet ueri Doctus epicurus in arte
Iuſſit. & hano, uitam dixit habere deos.

Verſus V I I I

HAc declamatione finita gythona uoco. & narra mihi inquam frater ſed tam ſi de ea nocte qua te mihi aſcyltos ſubduxit, uſque iniuriam uigilauit, an contentus fuit uidua pudicaque nocte? tetigit puer oculos ſuos, conceptisque iurauit uerbis ſibi ab aſcylto nullam uim factam, poſitoque in limine genu ſic deprecatur ſua numina uerſu.

Nepharum bachique comes quem pulchra Dione
Diuitibus ſiluis numen dedit. inclita paret
Cui Leſcos, uiridesque thaſos, quem Lidus adorat
Septifluus. templumque tuis imponit hipeblis.
Huc ades. & bachi tutor, driadumque uoluptas.
Sed timidas admitte preces. non ſanguine triſti
Perfuſus uenio. non templis impius hoſtis
Admoui dextram. ſed inops & rebus egenus
Attrictus. facinus non toto corpore feci.
Quisquis inops peccat, minor eſt reus. hac prece queſo.
Exonera mentem. culpeque ignoſce minori.
Et quandoque mihi fortune arriſerit hora
Non ſine honore tuum patiar decus. ibit ad aras
Corniger, & querule feſtus Tuis hoſtia lactaris.
Spumabit pateris hornus liquor. & ter ouantem
Circha delubrum greſſum feret ebria pubes.

Verſus X V I

CVm hec ago, ſolertique cura depoſito meo caveo intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veſte deformis. extraque ueſtibulum me iniecta manu duxit. ac me iterum in cellam ſacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum. & arundinem rapuit hoſtio. iterumque nihil reſpondentem mulctavit; ac niſi primo quaſſata arundo impetum verberantis minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet.

Inge-

Ingenui ego utique propter marſcarpionem, lacrimiſque vbertim manantibus obſcuratum dextra caput ſuper puluinar inclinaui. nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit. etatiſque longe moram tremulis uocibus cepit accuſare. interuenit ſacerdos. quid uos inquit in cellam meam tanquam ante recens buſtum ueniſtis? ô inquit genothea hunc adoleſcentem quem uides malo aſtronatus eſt. namque neque puero puelle bona ſua uendere poteſt. ad ſummam qualem putas eſſe qui de Circes thoro ſine uoluptate ſurrexit?

Quicquid in Orbe vides paret mihi, florida tellus
Cum uolo ſpiſſatis areſcit languida ſuccis.
Cum uolo fundit opes, ſcopulis atque horrida ſaxa
Nilliades iaculatur aquas. mihi pontus inertes
Summittit fluctus. zephirique tacentia ponunt.
Ante meos ſua flabra pedes. mihi flumina parent.
Hircaneque tigres. & iuſſi ſtare dracones.
Quid leuiora loquor? lune deſcendit imago
Carminibus deducta meis. trepidusque furentes
Flectere Phebus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta ualent. taurorum flamma quieſcit.
Virgineis extincta ſacris. phebeia circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlixis.
Protheus eſſe ſolet quicquid libet. his ego callens
Artibus ideos frutices in gurgite ſiſtam.
Et rurſus fluuios in ſummo uertice ponam.

Verſus, X V I

INhorrui ego tali fabulatione conterritus, anumque diligentius inſpicere incepi. ergo ô genothea exclamat imperio parcite. mox incincta quatrato pallio cacuma ingentem foco appoſuit! deterſiſque curioſe manibus inclinauit ſe in lectum. ac me ſemel iterumque baſiauit. ſimulque pannum de carnario detulit furca in quo faba erat ad uſum repoſita. ut ſoluit ergo licio pannum partem leguminis ſuper menſam effudit. iuſſitque me diligenter purgare. ſeruio ego imperio; granaque ſordidiſſimis putaminibus ueſtita curioſa manu ſegrego. at illa inertiam meam accuſans improba tollit. dentibusque foliculos pariter ſpoliat. atque in terram ueluti muſcarum imagines deſpuit mirabile quidem paupertatis ingenium, ſingularumque rerum quaſdam artes.

Indum fulgebat ebur quod inheſerat auro:
Nec iam falcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis ſed crate ſaligna
Impoſitum ceteris uacue nemus. & noua terre
Pocula que facili uilis nota finxerat haſta
Hinc molli ſcille latus, & de candice lento
Vimineo lances, maculataque teſta lieo
Et paries circha palea ſaciatus inani.
Fortuitoque luto clauus numerabat agreſtes
Et uiridi iunco gracilis pendebat arundo
Preterea que fumoſo ſuſpenſa tigillo
Conſeruabat opes humilis caſa, mitia ſeruo
Inter odoratas pendebat texta coronas
Et tinibre ueteres & paſſis vna racemis
Qualis in acthea quondam fuit hoſpita terra.
Digna ſacris hecates, quam muſa loquentibus annis
Baccineas ueteres mirando tradidit euo

Verſus X V I I

TVm illa carnis etiam paululum dilibat. & dum coequale natalium ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit fracta eſt putris ſella que ſtature altitudinem adiecerat? anumque pondere ſuo deiectam ſuper focum mittit. frangitur ergo ceruix cacume! ignemque conualeſcentem reſtinguit. atque totam faciem excitato cinere perfudit. Conſurrexi equidem turbatus. anumque non ſine riſu erexi. Itaque ad caſe hoſtiolum proceſſi. & ecce anſeres ſacri impetum in me faciunt! ſedoque ac ueluti rabioſo ſtridore circumſiſtunt trepidantem. atque alius tunicam meam lacerat! alius uincula calciamentorum reſoluit, ac trahit. unus etiam dux ac magiſter ſeuitie non dubitavit crus meum ſerrato uſare morſu. oblitus itaque nugarum pedem menſule extorſi. cepique pugnaciſſimum animal armata elidere manu, nec ſaciatus defunctorio ictu morte me anſeris uindicaui.

Tales herculea ſtimphalidas arce coactas
Ad celum fugiſſe reor, peneque fluentes
Arpias cum fineo maduere ueneno
Fallaces epule tremuit perterritus ether
Plantibus inſolitis, confuſaque regia celi.

Verſus, V

CVm protuli anſerem , anus ut uidit, tam magnum eque ſubſtulit clamorem ut putares iterum anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque & novitate facinoris attonitus querebam quid excanduiſſet. aut quare potius anſeris quam mei miſereretur. at illa comploſis manibus ſcelerate inquit & loqueris neſcius quam magnum flagitium admiſeris? ò occidiſti priapi delicias anſerem. omnibus matronis acceptiſſimum. itaque ne te putes nihil egiſſe. ſi magiſtratus hoc ſcierit ibis in crucem. polluiſti ſanguine domicilium meum inuolatum feciſti ut me quisquis uoluerit inimicus ſacerdotio pellat.

Quisquis habet nummos ſecura nauigat aura
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat dannen. ipſumque licebit
Accriſium iubeat credere quod damnem.
Carmina componat, declamet, concrepet omnes.
Et peragat cauſas ſitque catone prior.
Juriſconſultus paret non paret habente.
Atque eſto quicquid ſeruius & labeo.
Multa loquor. quiduis nummis preſentibus opta
Et ueniet. clauſum poſſidet arca iouem.

Verſus X

PETR. ARBITRI SATYRI

Fragmenta expliciunt ex libro quintodecimo & ſextodecimo

Vene-

VEnerat iam tercius dies id eſt expectatio libere cene ſed tot uulneribus confoſſis fuga magis placebat quam quies. itaque cum meſti deliberaremus quonam genere preſentem euitaremus pro cellam, unus ſeruus agamenonis interpellauit trepidantes, & quid uos inquit, neſcitis hodie apud quem fiat? trimalchio lautiſſimus homo horologium in triclinio & bucinatorem habet ſubornatum, ut ſubinde ſciat quantum de uita perdiderit. amicimur ergo diligenter obliti omnium malorum. & githona libentiſſime ſeruile officium tuentem, uſque hoc jubemus in balneo ſequi. nos interin ueſtiti errare cepimus. ymo iocari magis & circulis ludentem accedere, cum ſubito uidemus ſenem caluum tunica ueſtitum ruſſea inter pueros capillatos ludentem pila. nec tam pueri nos, quamquam erat opere precium ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe pater familie, qui ſoleatus pila praſina exercebatur. nec amplius eam repetebat, que terram contigerat. Sed folem plenum habebat ſeruus, ſufficiebatque ludentibus. notauimus etiam res nouas, nam duo ſpadones in diuerſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas que inter manus luſu expellente uibrabat, ſed eas que in terram decidebant. cum has ergo miramur lauticias, accurrit menelaus, & hic eſt inquit apud quem cubitum ponitis. & quid iam principium cene uidetis? & iam non loquebatur menelaus cum trimalchio digitos concrepuit, ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſubiecit. exonerata ille ueſcica aquam popoſcit ad manus digitoſque adſperos paululum in capite pueri terſit. longum erat ſingula excipere. itaque intrauimus balneum, & ſudore calfacti momento temporis, ad frigidam eximmus. iam trimalchio vnguento perfuſus tergebatur. non linteis, ſed pallijs ex lana molliſſima factis. tres interimi atraliptæ in conſpectu ejus falernum potabant. & cum plurimum rixantes effunderent, trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat. hinc inuolutus coccina cauſa palectice impoſitus eſt, precedentibus faleratis curſoribus quatuor, & chiramaſio, in quo delicie eius uehebantur, puer uetulus lippus domino trimalchione deformior. Cum ergo auferetur ad caput eius, cum minimis ſymphoniacus tibijs acceſſit. & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret toto itinere cantauit. ſequimur nos admiratione iam ſaturi, & cum agamenone ad ianuam peruenimus, in cuius poſte libellus erat cum hac inſcriptione fixus. Quiſquis ſeruus ſine Dominico iuſſu foras exierit, accipiet plagas centum. in aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in argentea piſum purgabat. ſuper limen autem cauea pendebat aurea in qua pica uaria

ria intrantes ſalutabat. Ceterum ego dum omnia ſtupeo pene reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus non longe ab oſtiarij cella, canis ingens cathena uinctus in pariete erat pinctus. ſuperque quadrata littera ſcriptum, caue canem, & college, mei quidem riſerunt. ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. erat aut uenalicium titulis pictum. & ipſe trimalchio capillatus caduceum tenebat. mineruaque ducente romam intrabat. hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, deinque diſpenſator factus eſſet omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. in deficiente vero iam porticule uatum mento in tribunal excelſum mercurius rapiebat. preſto erat fortuna cornu habundanti copioſa. & tres parce aurea penſa torquentes notaui. etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. preterea grande armarium in angulo uidi, in cuius edicula erant lares argentei poſiti, uenerisque ſignum marmoreum poſitum & piſſis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant Interrogare ergo atrienſem cepi, quas in medio picturas haberent. Iliada & odixeam, inquit. ac lenatis gladiatorium munus non licebat multaciam conſiderare. nos iam ad triclinium perueneramus, in cuius parte prima procurator rationes accipiebat. & quod precipue miratus ſum in poſtibus triclinij faſſes erant cum ſecuribus fixi, quorum vnam partem quaſi embulum nauis treum finiebat, in quo erat ſcriptum, C. N. pompeio trimalchioni ſeuiro auguſtali. cinnamus diſpenſator ſub eodem titulo & lucerna bilynchis de camera pendebat & due tabule in utroque poſte defixe: quarum altera ſi bene memini hoc habebat inſcriptum. III. & pridie Kalendas Januarias, cum noſter foras cenat. altera lune curſum ſtellarumque ſeptem imagines pictas, & qui dies boni quique incommodi eſſent diſtinguente bulla notabantur. His repleti uolutatibus cum conaremur in triclinium intrare, exclamauit unus ex pueris qui ſuper hoc officium erat poſitus dextro pede. ſine dubio paulisper trepidauimus, ne contra preceptum aliquis noſtrum tranſciret. Ceterum ut pariter mouimus dextros greſſus ſeruus nobis deſpoliatus, procubuit ad pedes, ac rogare cepit, ut ſe pene eriperemus, nec magnum eſſe peccatum ſuum propter quod periclitaretur. ſubducta enim ſibi ueſtimenta diſpenſatoris in balneo, que uix fuiſſent decem ſeſterciorum. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremque in precario aureos mirantem deprecati ſumus ut ſeruo remitteret penam. Superbus ille ſuſtulit uultum. & non tam iactura me mouet inquit, quam negligentia nequiſſimi ſerui. ueſtimenta mea cubitoria perdidit. que mihi natali meo cliens quidam

donauerat

donauerat tyria ſine dubio. ſed iam ſemel lota. quid ergo eſt dono uobis eum. Obligati tam grandi beneficio, cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſeruus pro quo rogaueramus, & ſtupentibus ſpiſſiſſima baſia impegit, gratias agens humanitati noſtre. ad ſummam ſtatim ſcietis ait; cui dederitis beneficium.vinum Dominicum miniſtratoris gratia eſt. Tandem ergo diſcubuimus; pueris alexandrinis aquam in manus uiuatam infundentibus; aliisque inſequentibus ad ped   ad paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebat officio, ſed obiter cantabat. ego experiri uolui an tota familia cantaret. itaque potionem poſti parati ſumus puer non minus me acido cantico excepit. & quisquis aliquid rogatus erat ut daret panthomimichorum non patris familie triclinium crederes; altera eſt tamen guſtatio ualde lauta. nam iam omnes iam diſcubuerant preter vnum trimalchionem cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſactio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. tegebant aſellum due lances in quarum marginibus nomen trimalchionis inſcriptum erat; & argenti pondus ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires. melle ac papauere ſparſos fuerunt, & thumatula ſuper craticulam feruentia argenteam poſita,& infra craticulam Syriaca pruna cum granis punici mali. in his eramus lauticijs cum ipſe trimalchio ad ſimphoniam allatus eſt. poſitusque inter ceruicalia munitiſſima expreſſit imprudentibus riſum, pallio enim coccineo ad raſum excluſerat caput; circhaque oneratas ueſte ceruices laticlauia in eis erat mappam fimbrijs hinc atque illinc pendentibus habebat. etiam in minimo digito ſiniſtre manus anulum grandem ſub auratum. extremo uero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi uidebatur; totum aureum; ſed plane ferreis ueluti ſtellis ferruminatum; & ne has tantum oſtenderet diuitias dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum ut deinde pinna argentea dentes perfodit. amici inquit nundum mihi ſuaue erat in triclinium abſens more uobis uenire ſed ne diutius abſenti uos eſſem, uoluptatem mihi negaui. permititis tamen finiri luſum. ſequebatur puer cum tabula terebintina & criſtallinis teſſeris notauique rem omnium delicatiſſimam; pro calculis enim ac nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum dicta inter luſum conſummit, guſtantibus adhuc nobis repoſitorum allatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales que incubant oua. acceſſere continuo duo ſerui, & ſimphonya ſtrepente ſcrutari pa-

leam

leam ceperunt. erutaque ſubinde pauonina oua diuiſere conui-
uis. conuertit ad hanc ſcenam trimalchio uultum. & amici ait, pauonis oua galline iuſſi ſupponi. & me hercules timeo, ne iam concepti ſint? tentemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt, ſorberi poſſunt. accipimus nos nochlearia non minus ſe libras pendentia, ouaque ex farina pingui figurata pertundimus. ego quidem pene proieci partem meam, nam uidebatur, iam in pullum coiſſe. deinde ut audiui ueterem conuiuam, hic neſcio quid boni debet eſſe. perſecutus putamen manu pinguiſſimam ficedulam inueni piperato uitello circumdatam. Jam trimalchio eadem omnia luſu intermiſſio popoſcerat. feceratque poteſtatem clara uoce ſi quis noſtrum iterum uellet mulſum ſumere, cum ſubito ſignum ſimphonia datur. & guſtatoria pariter a choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum cum forte paraſſis excidiſſet, & puer iacentem ſuſtuliſſet animaduertit trimalchio, colaphisque obiurgari puerum, ac proiicere † prorſus paraſidem iuſſit. † rurſus inſecutus eſt lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cepit uertere. Subinde intrauerunt duo etiopes capillati cum puſillis ut tribus, quales ſolent eſſe qui harenam in amphitheatro ſpargunt. uinumque dedere in manus. aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, equum inquit mars amat. itaque iuſſit ſuam cuique menſam aſſignari. obiter & pudiſſimi ſerui minorem nobis eſtum frequentia ſua facient. ſtatim allate ſunt amphore uitree diligenter gipſate, quarum in ceruicibus † pittratia erant affixa, cum hoc titulo. falernum opimianum annorum centum. † pittracia dum titulos perlegimus comploſit trimalchio manus, & he heu inquit ergo diutius uiuit uinum quam homuncio, quare tangomenas faciamus. vita vinum eſt, uerum opimianum preſto. heri non tam bonum poſui & multo honeſtiores cenabant. Potantibus ergo & curatiſſime nobis lauticias mirantibus, laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptatam ut articuli eius, uertebreque laxate in omnem partem uerterentur. hanc cum ſuper menſam ſemel iterumque abieciſſent, & cathenatio mobilis aliquot figuras exprimeret trimalchio adiecit

He Heu nos miſeros quam totus homuncio nil eſt
Sic erimus cuncti poſtquam nos auferet Orchus.

Ergo uiuamus dum licet eſſe. bene laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro expectatione magnum, nouitas tamen omnium conuertit oculos. Rotundum enim repoſitorium duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuper que proprium conuententem que materie ſtructor impoſuerat cibum. ſuper

arietem cicer aretinum, ſuper taurum bubule fruſtrum, ſuper geminos teſticulos, acrienes, ſuper cancrum coronam, ſuper leonem ficum africanum, ſuper uirginem ſteriliculam, ſuper libram ſtateram, in cuius altera parte ſciribillita erat in altera placenta, ſuper ſcorpionem piſciculum marinum, ſuper ſagitarium oclopetam, ſuper capricornum in quo cornua erant, locuſta marina, ſuper aquarium anſerem, ſuper piſces duos mullos, in medio autem ceſpes cum herbis exciſus fauum ſuſtinebat. circumferebat egyptius puer clibano argenteo panem atque ipſe etiam teterrima uoce dela ſerpiciariomino canticum extorſit. nos ut triſtiores ad tam uiles acceſſimus cibos. ſuadeo inquit trimalchio cenemus. hoc eſt in cene. hec ut dixit ad ſimphoniam quatuor tripudiantes procurrerunt. ſuperioremque partem repoſitorij abſtulerunt quo facto uidemus infra ſcilicet, in altero fercula altilia & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut pegaſus uideretur. notauimus etiam circha angulos repoſitorij Marſyas quatuor, ex quorum utriculis garum piperatum currebat. ſuper piſces quicunque euripo natabat. damus omnes plauſum à familia inceptum. & res electiſſimas ridentes agredimur. non minus & trimalchio eiusmodi methodio letus carpe inquit. proceſſit ſtatim ſciſſor & ad ſymphoniam geſticulatus ita laceravit obſonium ut putares eſſe darium hidruale cantante pugnare ingerebat. Nihilominus trimalchio lentiſſima uoce, carpe carpe. Ego ſuſpicatus aliquam urbanitatem, totiens iteratam uocem pertinere non erubui eum qui ſupra me accumbebat hoc ipſum interrogare. at ille qui ſepius eiusmodi ludos ſpectauerat, uides illum inquit, qui obſonium carpit, carpus uocatur. Ita quotiescunque dicit carpe, eodem uerbo, & vocat & imperat. Non potui amplius quicquam guſtare? ſed conuerſus ad eum ut quam plurima exciperem longe accerſere fabulas cœpi ſciſcitari, que eſſet mulier illa, que huc atque illuc diſcurreret. Vxor inquit trimalchionis? fortunata appellatur, que nummos modio metitur. & modo modo quid fuit ignoſcet mihi genius tuus. noluiſſes de manu illius panem accipere. nunc nec quid nec quare in caelum abiit. & trimalchionis topanta eſt ad ſummam mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe credet. ipſe neſcit quid habeat adeo ſaplutus eſt. ſed hec Lupatria prouidet omnia. & ubi non putes eſt ſicca ſobria bonorum conſiliorum. tantum auri uides, eſt tamen malae linguae? pica pulуinaris quem amat, amat. quem non amat, non amat. ipſe trimalchio fundos habet qua milui uolant. nummorum nummos argentum in oſtiarij illius cella plus iacet, quam quisquam in fortunis
tunis

tunis habet. familia uero babae babae, non me hercules puto decumam partem eſſe que dominum ſuum nouit ad ſummam quemvis ex iſtis babaecalis in rute folium coniiciet. nec eſt quod putes illum quicquam emere. omnia domi naſcuntur. lana. credrae. piper lacte gallinaceum ſi queſieris inuenies ad ſummam parum illi bona lana naſcebatur. arietes à tarento emit. & eos culauit in gregem. mel atticum ut domi naſceretur, apes ab athenis iuſſit afferri obiter. & uernaculae que ſunt meliuſcule à greculis fient. ecce intra hos dies ſcripſit ut illi ex india ſemen boletorum mitteretur. nam mulam quidem nullam habet que non ex onagro nata ſit. uides tot culcitras. nulla non aut conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. tanta eſt animi beatitudo. Reliquos autem collibertos eius caue contemnas. ualde ſnccoſi ſunt, uides illum quia in immo immus recumbit hodie ſua octingenta poſſidet. de nihilo creuit. ſolebat collo modo ſuo ligna portare. ſed quomodo dicunt ego nihil ſcio, ſed audiui quomodo incuboni pilleum rapuiſſet. & theſaurum inuenit. ego nemini inuideo ſi quo Deus dedit. eſt tamen ſub alapa. & non uult ſibi male. itaque proxime cum hoc titulo proſcripſit. C. pompeius diogenes ex Kalendis iulijs cenaculum loca ipſe enim domum emit. Quid illi qui libertini loco iacet? quam bene ſe habuit? non impropero illi. ſextercium ſuum uidit decies. ſed male uacillauit. non puto illum capillos liberos habere. nec mehercules ſua culpa. † ipſe enim homo melior non eſt. ſed liberti ſcelerati qui omnia ad ſe fecerunt. ſcito autem ſociorum olla male feruet. & ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. & quam honeſtam negociationem exercuit. quod illum ſic uides exe libitinarius fuit. ſolebat ſic cenare quomodo rex apros gauſapatos, opera piſtoria, uiſcouos piſtores. plus uini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet † fantaſia, non homo inclinatis quoque rebus ſuis, cum timeret ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc titulo caucionem proſcripſit. Julius proculus auctionem faciet rerum ſuperuacuarum. interpellauit tam dulces fabulas trimalchio. nam iam ſublatum erat ferculum. hilareſque conuiue, uino ſermonibuſque publicatis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus incubitum, hoc uinum inquit uos oportet ſuaue faciatis. piſces natare oportet. rogo me putatis illa cena eſſe contemptum, quam in teca repoſitorij uideratis. ſic notus Vlixes? quid ergo eſt. oportet etiam inter cenandum philologiam noſſe. patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem inter homines uoluit eſſe. nam mihi nihil noui poteſt afferri, ſicut ille fericuluſta mel habuit

† ipſo

† phantaſia

† praxim. i. operationem

praxim †. Caelus hic in quo duodecim dij habitant, in totidem ſe figuras conuertit. & modo fit aries. itaque quisquis naſcitur illo ſigno multa peccora habet, multum lanae. caput preterea durum. frontem expuduratam cornum acutum. plurimi hoc ſigno ſcolaſtici naſcuntur. & arieti illi laudamus urbanitatem mathematici. itaque adiecit. deinde totus caelus taurulus fit. itaque tunc calcitroſi naſcuntur, & bubulci, & qui ſe ipſi paſcunt. In geminis autem naſcuntur bigae, & boues & colei & qui utrosque parietes linunt. In cancro ego natus ſum, ideo multis pedibus ſto. & in mari, & in terra multa poſſideo. nam cancer & hoc & illoc quadrat. & ideo iam dudum nihil ſuper illum poſui. ne geniſim † meam premerem. In leone cataphage naſcuntur & imperioſi. In Virgine mulieres & fugitiui, & compediti. In libra laniones & vnguentarij & quicunque aliquid expediunt. In ſcorpione uenenarii & percuſſores.. In ſagitario ſtrabones qui holera ſpectant lardum tollunt. In capricorno erumpnoſi quibus premala ſua cornua naſcuntur. In aquario copones & cucurbitae, in piſcibus obſonatores & rethores. Sic orbis vertitur tanquam mola & ſemper aliquid mali facit ut homines aut naſcuntur aut pereant. quod autem in medio ceſpite uidetis. & ſuper ceſpitem fauum, nihil ſine ratione facto. terra mater eſt in medio quaſi ouum corrotundata, & omnia bona in ſe habet tanquam fauus. Sophos uniuerſi clamamus, & ſublatis manibus ad camaram iuramus iparchum aratumque comparandos illi homines non fuiſſe. donec. aduenerunt miniſtri, ac tolaria propoſuerunt toris in quibus retia erant picta ſubſeſſoresque cum uenerabilis, & totus uenationis apparatus. nec dum ſciebamus mitteremus ſuſpiciones noſtras, cum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens. & ecce canes laconici etiam circha menſam diſcurrere ceperunt. ſecutum eſt hos repoſitorium in quo poſitus erat prime magnitudinis aper, & quidem pilleatus, e cuius dentibus ſportelle dependebant due, palmulis textae. altera careotis altera tebaicis repleta. circha autem minores porcelli, ex copto placentis facti, quaſi uberibus imminerent ſcrofam eſſe poſitam ſignificabant. & hi quidem apophoreti fuerunt. ceterum ad ſcindendum aprum non ille carpus acceſſit, qui altilia lacerauerat, ſed barbatus ingens faſceis cruralibus alligatus & alicula ſubornatus, polimita ſtricto que uenatorio cultro latus apri uehementer percuſſit, ex cuius plaga turdi euolauerunt. parati aucupes cum harundinibus fuerunt. & eos circha triclinium uolitantes momento exceperunt. inde cum ſuum cuique iuſſiſſet referri trimalchio adiecit. etiam uidete quam porcus ille ſiluaticus totam comederit

† geneſim. i. natiuitatem

ritglandem. ſtatim pueri ad ſportellos acceſſerunt quae pendebant e dentibus, thebaycaſque & cariotas ad numerum diuiſere cenantibus. Interim ego qui priuatum habebam ſeceſſum in multas cogitationes diductus ſum. quare aper pilleatus intraſſet. poſtquam itaque omnis bacaluſias conſumpſi duraui interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. at ille plane etiam hoc ſeruus tuus indicare poteſt. Non enim enigma eſt. ſed res aperta. hic aper cum heri ſumma cenam uindicaſſet à conuiuijs dimiſſus. Itaque hodie tamquam libertus in conuiuium reuertitur. damnaui ego ſtuporem meum. & nihil amplius interrogaui ne uiderer nunquam inter honeſtos cenaſſe. dum hec loquimur puer ſpecioſus, uitibus ederisque redimitus, modo bromium, interdum liaeum, euchiumque confeſſus, calatiſcouas circumtulit. & poemata Domini ſui acutiſſima uoce traduxit. ad quem ſonum conuerſus trimalchio, dyoniſe inquit liber eſto. puer detraxit pilleum apro, capitique ſuo impoſuit. tum trimalchio rurſus adiecit, non negabitis me inquit habere liberum patrem. laudauimus dictum trimalchionis, & circumeuntem puerum ſane perbaſiamus. ab hoc ferculo trimalchio ad laſammum ſurrexit. nos libertatem ſine tyranno nacti cepimus inuitare conuiuorum ſermones. clamat itaque primus cum pataracina popoſciſſet. dies inquit nihil eſt. dum uerſas te nox fit. itaque nihil eſt melius quam de cubiculo recta in triclinium ire, & mundum frigus habuimus. uix me balneus calfecit tamen calda potio ueſtiarius eſt, ſtaminatas duxi. & plane matus ſum. uinus mihi in cerebrum abijt. excepit ſeliucus fabule partem. & ego inquit non cotidie lauor. baliſcus enim fullo eſt aqua dentes habet. & cor noſtrum cotidie liqueſcit. ſed cum mulſi pultarium obduxi frigori laecaſim dico. nec ſane lauare potui. fui enim hodie infumus homo bellus tam bonus, Criſantus animam ebullijt. modo modo me appellauit. uideor mihi cum illo loqui. hey eſt hey. utres inflati ambulamus minores quam muſce † ſuus. † ſumus tamen aliquam uirtutem habent. nos non pluris ſumus quam bulle & quid ſi non abſtinax fuiſſet. quinque dies aquam in os ſuum non coniecit. non micam panis. tamen abijt. at plures medici illum perdiderunt. immo magis malus fatus. medicus enim nihil aliud eſt quam animi conſolatio. tamen bene elatus eſt uitali lecto ſtagulis bonis plautus eſt optime manum miſit aliquod, etiam ſi maligne illum plorauit vxor. quid ſi non illam optime accepiſſet. ſed mulier que mulier miluinum genus. neminem nihil boni facere oportet. eque eſt enim ac ſi in puteum coniicias. ſed antiquus amor cancer eſt. moleſtus fuit phileros

 qui

qui proclamauit. uiuorum meminerimus. ille habet quod ſibi debebatur honeſte uixit honeſte obijt. Quid habet quod queratur. abbas ſecreuit. & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. itaque creuit. quit quit creuit tamquam fauus. puto me hercules illum reliquiſſe ſolida centum. & omnia in nummis habuit. de re tamen ego uerum dicam, qui linguam caninam comedi. dure bucce fuit. linguoſus diſcordia non homo frater eius fortis fuit amicus amico. manu uncta plena menſa, & inter inicia malam parram pilauit. ſed recorrexit coſtas illius prima uindemia. uendidit enim uinum quantum ipſe uoluit. & quod illius mentum ſuſtulit hereditatem accepit. ex qua plus inuolauit quam illi relictum eſt. & ille ſtips dum fratri ſuo iraſcitur, neſcio cui terre filio patrimonium elegauit. longe fuit. quisquis ſuos fugit. habuit autem oracularios ſeruos, qui illum peſſum dederunt. nunquam autem recte faciet qui cito credit. utique hommo negocians, tamen uerum quod frunitus eſt, quam diu uixit cui datum eſt, non cui deſtinatum, plane fortune filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. facile eſt autem ubi omnia quadrata currunt. & quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra. ſed corneolus fuit. aetatem bene ferebat niger tanquam coruus. noueram hominem olim oliorum. & adhuc ſalax erat. Non me hercules illum puto in domo canem reliquiſſe. immo etiam puellarius erat. omnis minerue homo. nec improbo. hoc ſolum enim ſecum tulit. hec phileros dixit. illa ganimedes narrat, is quod nec ad celum nec ad terram pertinet. cum interim nemo curat quid annona mordet. Non me hecules hodie bucam panis inuenire potui. & quomodo ſiccitas perſeuerat. iam annum eſurio. fuit. aediles male eueniat qui cum piſtoribus colludunt ſerua me. ſeruabo te. itaque populus minutus laborat. nam iſti maiores maxille ſemper ſaturnalia agunt. ò ſi haberemus illos leones quos ego hic inueni cum primum ex aſia ueni. illud erat uiuere. ſimilia ſicilia interiores & laruas ſic iſtos percolopabant. ut illis iupiter iratus eſſet ſed memini ſafinium. tunc habitabat ad arcum ueterem me puero. piper non homo. is quacunque ibat terram adurebat. ſed rectus, ſed certus amicus amico cum quo audacter poſſes in tenebris micare. in curia autem quomodo ſingulos uel pilabat tractabat. nec ſcemas loquebatur ſed dilectum cum ageret porro in foro ſic illius uox creſcebat tanquam tuba. nec ſudauit unquam, nec expuit. Puto enim neſcio quid aſia dis habuiſſe. & quam benignus reſalutare, nomina omnium reddere, tanquam unus de nobis. itaque illo tempore annona pro luto erat. aſſe panem

quem

quem emiſſes, non potuiſſes cum altero deuorare. nunc oculum bublum uidi maiorem. hey hey quotidie peius hec colonia, retrouerſus creſcit tanquam coda uituli. Sed quare non habemus aedilem trium cauniarum. qui ſibi mauult aſſem quam uitam noſtram. itaque domi gaudet, plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Iam ſcio unde acceperit denarios mille aureos. ſed ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc populus eſt domi leones. foras uulpes. quod ad me attinet iam pannos meos comedi. & ſi perſeuerat hec annona caſulas meas uendam. Quid enim futurum eſt ſi nec dij nec homines eius colonie miſerentur. ita meos fruniſcar ut ego puto omnia illa aedilibus fieri. nemo enim celum celum putat. nemo ieiunium ſeruat. nemo iouem pili facit. ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. antea ſtolate ibant nudis pedibus in cliuum. paſſis capillis, mentibus puris. & jouem aquam exorabant, itaque ſtatim urceatim plouebat, aut tunc. aut nunquam. & omnes ridebant. ut dij tanquam mures. itaque dii pedes lanatos habent, quia nos religioſi non ſumus. agri iacent. Oro te inquit echion centonarius melius loquere. modo ſic modo ſic inquit. Ruſticus uarium porcum perdiderat. quod hodie non eſt cras erit. ſic uita truditur. non me hercules patria melior dici poteſt, ſi homines haberet. ſed laborat hoc tempore. nec hec ſua. non debemus delicati eſſe. ubique medius caelus eſt. tu ſi alicubi fueris dices hic porcos coctos ambulare. & ecce habituri ſumus munus excellente inter duo die feſta, familia non laniſticia ſed plurimi liberti. & titus noſter magnum animum habet & eſt caldicer ebrius aut hoc aut illud erit quod utique. nam illi domeſticus ſum, non eſt mixcix. ferrum optimum daturus eſt ſine fuca carnarium in medio ut ampliteatrum uideat. & habet unde, relictum eſt illi ſextercium tricencies, deceſſit illius pater male, ut quadringenta impendat, non ſentiet patrimonium illius. & ſempiterno nominabitur. iam manios aliquot habet, & mulierem eſedariam, & diſpenſatorem gliconis qui deprehenſus eſt cum dominam ſuam delectaretur. uidebis populi rixam inter zelotipos & amaaſiunculos, Glico autem ſerterciarius homo diſpenſatorem ad beſtias dedit. hoc eſt ſe ipſum traducere. quid ſeruus peccauit qui coactus eſt facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus iactaret. ſed quia ſinum non poteſt ſtratum cedit. quid autem glicon putabat hermogenis filicem unquam bonum exitum facturam. ille miluo uolanti poterat ungues reſecare. colubra reſtem non parit Glico glico dedit ſuas. itaque quamdiu uixerit habebit ſtigmam. nec illam niſi orcus delebit.

delebit. ſed ſibi quiſque peccat. ſed ſubolfacio quod nobis epulum daturus eſt mammea, binos denarios mihi & meis, quod ſi hoc fecerit erripiat norbano totum fauorem. Scias oportet plenis uelis hunc uinciturum. & re uera quid ille nobis boni fecit? dedit gladiatores ſeſterciarios iam decrepitos, quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent. Iam meliores Beſtiarios uidi. occidit de lucerna equites. putares eos gallos gallinaceos, alter burdubaſta, alter loripes terciarius mortuus pro mortuo, qui habet neruia preciſa. unus alicuius flature fuit traex qui & ipſe ad dictata pugnauit. ad ſummam omnes poſtea ſecti ſunt adeo de magna turba adhebete acceperant plane fuge mere. munus tamen inquit tibi dedi. & ego tibi plodo computa, & tibi plus do quam accepi. manus manum lauat. Videris mihi agamenon dicere. quid iſte argutat moleſtus. quia tu qui potes loquere non loqui? non es noſtre faſcie. & ideo paupererum verba derides ſcimus te prelitteras fatuum eſſe. quid ergo eſt. aliqua die te perſuadeam, ut ad uillam uenias, & uideas caſulas noſtras. inueniemus quod manducemus. pullum, oua, belle erit. etiamſi omnia hoc anno tempeſtas diſpare pallauit. inueniemus ergo unde ſaturi fiamus. etiam tibi diſcipulus creſcit cicaro meus iam quatuor parti dicit ſi uixerit habebis ad latus ſeruulum. Nam quicquid illi uacat caput de tabula non tollit. ingenioſus eſt. & bono filo etiamſi in naues morboſus eſt. ego illi iam tres cardeles occidi, & dixi quod muſtella comedit. inuenit tamen alias neruas, & libentiſſime pingit. ceterum iam greculis calcem impingit & latinas cepit non male appetere. etiam ſi Magiſter eius ſibi placens ſit. Nec uno loco conſiſtit. ſed uenit dem litteras. ſed non uult laborare. eſt & alter non quidem doctus, ſed curioſus qui plus docet quam ſcit. itaque feriatis diebus ſolet domum uenire. & quicquid dederis contentus eſt. Emi ergo nunc puero aliquot libra rubricata quia uolo illum ad domus ionem aliquid de iure guſtare. habet hec res panem. Nam litteris ſatis inquinatus eſt. quod ſi reſilierit, deſtinaui illum artificij docere, aut conſtreinum, aut preconem, aut certe cauſidicum, quod illi auferre non poſſit niſi orchus, Ideo illi cotidie clamo, primigeni crede mihi quicquid diſcis tibi diſcis. Vides phileronem cauſidicum, ſi non didiciſſet hodie famem a labris non abigeret. modo modo collo ſuo circumferebat onera uenalia. Nunc etiam aduerſus norbanum ſe extendit. littere teſaurum eſt. & artificium nunquam moritur. eiusmodi fabule uibrabant cum trimalchio intrauit & deterſa fronte unguento manus lauit. ſpacioque minimo interpoſito, ignoſcite mihi inquit amici, multis iam diebus uenter mihi

mihi non reſpondit. nec medici ſe inueniunt. profuit mihi tamen maleicorum & taeda ex aceto. ſpero tamen iam uentrem. pudorem ſibi imponit. Alioquin circa ſtomacum mihi ſonat putes taurum. itaque ſi quis ueſtrum uoluerit ſua re cauſa facere. non eſt quod illum pudeatur. Nemo noſtrum ſolide natus eſt. ego nullum puto tam magnum tormentum eſſe quam continere. hoc ſolum uetare ne iouis poteſt. rides fortunata que ſoles me nocte deſomnem facere. nec tamen in triclinio ullum uetui facere quod ſe iuuet. & medici uetant continere. uel ſi quid plus uenit omnia foras parata ſunt a qua laſſant & cetera minutalia. credite mihi anathimias is ſi in cerebrum it in toto corpore fluctum facit. multos ſcio ſic perijſſe, dum nolunt ſibi uerum dicere. gracias agimus libera liberalitati, indulgentieque eius, & ſub inde caſtigamus crebris potiunculis riſum. Nec adhuc ſciebamus nos in medio lauticiarum quo aiunt cliuo laborare. nam cum mundatis ad ſinphoniam menſis trres albi ſues in triclinium adducti ſunt capiſtris, & tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator eſſe dicebat, alter trimum, tertium uero iam ſenem. ego putabam petauriſtarios intraſſe, & porcos ſicut in circulis mos eſt portenta aliqua facturos, ſed trimalchio expectatione diſcuſſa, quem inquit ex eis uultis in cenam ſtatim fieri? gallum enim gallinaceum, penthiacum & eiusmodi nenias ruſtici faciunt. mei coci etiam uitulos eno cocto ſolent facere. Continuoque cocum uocari iuſſit: & non expectata electione noſtra maximum natu iuſſit occidi, & clara uoce ex quota decuria es? cum ille ſe ex quadrageſima reſpondiſſet. emptitius an inquit domi natus es? Neutrum inquit cocus, ſed teſtamento panſe tibi relictus ſum. uide ergo ait ut diligenter ponas. ſi non. te iubebo in decuriam uiatorum coniici. & quidem cocum potentia admonitum in culinam obſonium duxit. trimalchio autem miti ad nos uultu reſpexit. & uinum inquit ſi non placet mutabo. uos illud opportet bonum faciatis. deorum beneficio non emo. ſed nunc quicquid ad ſaliuam facit in ſuburbano naſcitur. eo quod ego adhuc non noui. dicitur confine eſſe Tarracimenſibus, & tarentinis, nunc coniungere agellis Siciliam uolo. ut cum Affricam libuerit ire per meos fines nauigem. ſed narra tu mihi agamenon quam controuerſiam hodie declamaſti. ego autem ſi cauſas non ago in diuiſione tamen literas didici. & ne me putes ſtudia faſtiditum tres bibliotecas habeo. unam grecam, alteram latinam dic ergo ſi me amas periſtaſim † declamationis tue. † i. circumſtantiam cum dixiſſet agamenon pauper & diues inimici erant, ait trimalchio quid eſt pauper? urbane inquit agamenon, & neſcio quam con-

controuerſiam expoſuit. ſtatim trimalchio hoc inquit ſi factum eſt, controuerſia non eſt. ſi factum non eſt, nihil eſt. hec aliaque cum effuſiſſimis proſequeremur laudationibus, rogo inquit agamenon mihi cariſſime nunquid duodecim erumpnas herculis tenes, aut de Vlixe fabulam, quemadmodum illi ciclops pollicem poricino extorſit? ſolebam hec ego puer aput homerum legere. Nam ſibillam quidem cummis ego ipſe oculis meis uidi in ampolla pendere. & cum illi pueri dicerent, ſibilla te thilis †, reſpondebat illa, apo than in helo ‡. Nundum effluerat omnia, cum repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupauit. mirari nos celeritatem cepimus,& iurare ne gallum quidem gallinacium tam cito percoqui potuiſſe tanto quidem magis quod longe maior nobis porcus uidebatur eſſe quam paulo ante aper fuerat. deinde magis magisque trimalchio intuens eum quid quid inquit porcus hic non eſt exinteratus. non me hercules eſt. uoca uoca cocum in medio. cum conſtitiſſet ad menſam cocus triſtis & diceret ſe oblitum eſſe exinterare. quid oblitus trimalchio exclamat putes illum piper & cuminum non conieciſſe deſpolia. non fit mora deſpoliatur cocus, atque inter duos tortores meſtus conſiſtit, deprecari tamen omnes ceperunt, & dicere ſolet fieri rogamus, mittes poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo rogabit. Ego crudeliſſime ſeueritatis non potui me tenere, ſed inclinatus ad aures agamenonis, plane inquam hic debet ſeruus eſſe nequiſſimus; aliquis obliuiſceretur porcum exinterare? non me hercules illi ignoſcerem ſi piſcem pretiſſet. at non trimalchio, qui relaxato in ilaritatem uultu. ergo inquit quia tam male memorie es, palam nobis illum exintera. Recepta cocus tunica cultrum arripuit, porcique uentrem hinc atque illinc timida manu ſecuit. nec mora ex plagis ponderis inclinatione creſcentibus thumatula cum botulcus effuſa ſunt. plauſum poſt hoc automatum familia dedit, & gaio feliciter conclamauit, nec non cocus potione oneratus eſt. etiam argentea corona poculumque in lance accepit corinthia. quam cum agamenon propius conſideraret, ait trimalchio ſolus ſum, qui uera corinthea habeam. expectabam, ut pro reliqua inſolentia diceret ſibi uaſa corintho afferri, ſed ille melius, & forſitan inquit, queris quare ſolus corinthea uera poſſideam, quia ſcilicet erarius a quo emo corinthus uocatur, quid eſt autem corintheum niſi quis corinthum habeat? & ne me putetis neſapium eſſe. ualde bene ſcio unde primum corinthea nata ſint. cum ilium captum eſt anibal homo uafer & magnus ſcelio omnes ſtatuas aeneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit facte ſunt in unum era muſcil-

† ti thelis. i. quid vis

‡ apo thani thelo. i. moriar

muſcillanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, & paropſides ſtatuncula ſic corinthea nata ſunt ex omnibus in unum nec hoc, nec illud ignoſcetis mihi quid dixero. ego malo mihi uitrea, certe nolunt quod ſi non frangerentur mallem mihi quam aurum; nunc autem uilia ſunt. fuit tamen faber qui fecit fialam uitream que non frangebatur. admiſſus ergo Ceſarem eſt cum ſuo munere. deinde fecit reporrigere ceſari, & illam in pauimentum proiecit. ceſar non pote ualidius quam expauerit. at ille ſuſtulit fialam de terra. colliſa erat tamquam uaſum aeneum. deinde martiolum de ſinu protulit. & fialam otio belle correxit. hoc facto putabat ſe celum iouis tenere. utique poſtquam illi dixit nunquid alius ſcit hanc condituram uitreorum? uide modo. poſtquam negauit iuſſit illum Ceſar decollari, quia enim ſi ſcitum eſſet, aurum pro luto haberemus. in argento plane ſtudioſus ſum. habeo ſcyphos urnales plus minus, quemadmodum caſſandra occidit filios ſuos; & pueri mortui iacent ſicuti uere putes. habeo capidem quas reliquit patronorum meus, ubi dedalus nyobam in equum troianum includit. nam hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis. habeo omnia ponderoſa, meum enim intelligere nulla pecunia uendo. Hec dum refert puer calicem proiecit. ad quem reſpiciens trimalchio. cito inquit te ipſam cede quia nugax es. ſtatim puer demiſſo labrore. at ille quid me inquit rogas, tamquam ego tibi moleſtus ſim. ſuadeo a te impetres ne ſis nugax. tandem ergo exoratus a nobis miſſionem dedit puero. ille dimiſſus circha menſam percucurrit & aquam foras uinum intro clamauit. excipimus urbanitatem iocantis, & ante omnes agamenon, qui ſciebat quibus meritis reuocaretur ad cenam. ceterum laudatus trimalchio ilarius bibit etiam ebrio proximus. nemo inquit ueſtrum rogat fortunatam meam ut ſaltet. credite mihi. cordacem nemo melius ducit, atque ipſe erectis ſupra frontem manibus ſirum hiſtrionem exhibebat concinente tota familia madeia perimadeia: & prodiſſet in medium niſi fortunata ad aurem acceſſiſſet, & credo dixerit, non decere grauitatem eius tam humiles ineptias. nihil autem tam inequale erat. nam modo fortunatam ſuam reuertebatur modo ad naturam, & plane interpellauit ſaltationis libidinem actuarius, qui tanquam urbis acta recitauit. VII° Kalendas ſextiles in predio Cumano quod eſt trimalchionis. nati ſunt pueri XXX^ta^. puelle XL. ſublata in orreum ex area tritici millia modium quingenta. boues domiti quingenti. eodem die mitridate ſeruus in crucem actus eſt, quia gai noſtri genio maledixerat. eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non

potuit

potuit ſextercium centies. eodem die incendium factum eſt in ortis pompeianis, ortum ex edibus naſte uillici. quid inquit trimalchio quando mihi pompeiani orti empti ſunt? anno priore inquit actuarius, & ideo in rationem nundum uenerunt. excanduit trimalchio, & quicunque inquit mihi fundi empti fuerint, niſi intra ſextum menſem ſciero in rationes meas inferri uetuo; iam etiam edicta edilium recitabantur, & ſaltuariorum teſtamenta, quibus trimalchio cum elegio exerdebatur. iam nomina uillicorum, & repudiata a circumitore. liberta in balneatoris contubernio deprehenſa, & atrienſis baias relegatus, iam reus factus diſpenſator, & iudicium inter cubicularios actum. petauriſtarij autem tandem uenerunt, baro inſulſiſſimus cum ſcalis conſtitit puerumque iuſſit per gradus, & in ſumma parte odaria ſaltare, circulos deinde ardentes tranſire, & dentibus amphoram ſuſtinere. mirabatur hec ſolus trimalchio, dicebatque ingratum artificium eſſe. ceterum duo eſſe in rebus humanis, que libentiſſime ſpectaret, petauriſtarios, & cornices. reliqua animalia Cromataricas meras eſſe. nam & comedos inquit emeram, & malui illos atellam facere, & choraulem meum iuſſi latine cantare, cum maxime hec dicente gaio puer trimalchionis delapſus eſt conclamauit familia. nec minus conuiue, non propter hominem tam † puditum cuius, & ceruices fractas libenter uidiſſent; ſed propter malum exitum cene, ne neceſſe haberent alienum mortuum plorare. ipſe trimalchio cum grauiter ingemuiſſet, ſuperque brachium tanquam leſum incubuiſſet, concurere medici, & inter primos fortunata crinibus paſſis, cum ſcypho miſeramque ſe atque infelicem proclamauit. nam puer quidem qui ceciderat, circumibat iamdudum pedes noſtros, & miſſionem rogabat. peſſime mihi erat ne his precibus periculo aliquid cataſtropha quereretur. nec enim adhuc exciderat cocus ille qui oblitus fuerat porcum exinterare, itaque totum circumſpicere triclinium cepi, ne per parietem automatum aliquod exiret. utique poſtquam ſeruus uerberari cepit, qui brachium domini contuſum, alba potius quam conchiliata inuoluerat lana; nec longe aberrauit ſuſpicio mea. in uicem enim cene uenit decretum trimalchionis, quo puerum iuſſit liberum eſſe ne quis poſſet dicere tantum uirum eſſe a ſeruo liberatum. comprobamus nos factum & quam in precipiti res humane eſſent uario ſermone garrimus, ita inquit trimalchio non oportet hunc caſum ſine inſcriptione tranſire, ſtatimque codicillos popoſcit. & non diu cogitatione diſtorta hec recitauit

† putidum

Quod non eſpectes ex tranſuerſo fit (Diſticon trimalchionis eſt

eſt cum elego ſuo) *& ſuper nos fortuna negotia curat, quare da nobis uina falerna puer.* ſub hoc epigramate cepit poetarum eſſe mentio. diuque ſumma carminis penes mopſum trachem memorata eſt, donec Trimalchio rogo inquit magiſter. quid putas inter Ciceronem & publium intereſſe. ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. quid enim his melius dici poteſt.

Luxuriæ ritu martis marcent menia
Tuo palato clauſus pauo naſcitur
Plumato amictus auro babilonico
Gallina tibi numidica, tibi gallus ſpado
Ciconia etiam grata peregrina hoſpita
Pietatis cultrix gracilis pes crotaliſtria
Auis exul hiemis titulus tepidi temporis
Nequicie nidum in cacabo fecit meo
Quo margarita cara tribaca indaca
An ut matrona ornata phaleris pelagus
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo
Smaragdum ad aquam rem uiridem pretioſum uitrum
Quo carchedonios optas ignes lapideos
Niſi ut ſcintillet probitas eſt carbunculus
Equum eſt inducere nuptam uentrem textilem
Palam proſtrare nudam in nebula lune.

Quod autem inquit putamus ſecundum literas difficilimum eſſe artificium, ego puto medicum & numularium medicus qui ſcit quid homunciones intra precordia ſua habeant, & quando febris ueniat, etiam ſi illos odi peſſime, qui mihi iubent ſepe anatinam parari. nummularius qui per argentum es uidet, nam mute beſtie laborioſiſſime boues, & oues. boues quorum beneficio panem manducamus, oues quod lana ille nos glorioſos faciunt, & facinus indignum aliquis ouillam eſſet tunicam habet. Apes enim ego diuinas beſtias puto, que mel uomunt etiam ſi dicitur illud a Ioue afferre. ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum inuenies. Iam etiam philoſophos de negocio deiciebat. cum pitracia in ſcypho circumferri ceperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta † recitauit. † i.refutata argentum ſceleratum. allata eſt perna ſupra quam accitabula erant poſita, ceruical, offla colaris, allata eſt ſeriſapia & contumelia aecrophagie ſaeldate ſunt. & centus cum malo. porri & perſica flagellum & cultrum accepit paſſeres. & muſcarium uuam paſſam, & mel atticum cenatoria, & forenſia offlam & tabulas accepit.

cepit. canalem & pedalem lepus; & ſolea eſt allata murenam;
& litteram murem cum rana alligatam. faſcemque bete diu riſi-
mus. Sexcenta huiuſmodi fuerunt, que iam ceciderunt memo-
rie mee. ceterum aſcyltos intemperantis licentie cum omnia
ſublatis manibus eluderet, & uſque ad lacrimas rideret, unus ex
conlibertis trimalchionis excanduit; is ipſe qui ſupra me
† uetuex diſcumbebat. & quid rides inquit † berbex? an tibi non placent
lauticie domini mei? tu enim beatior es; & conuiuare melius
ſoles. Ita tutelam huius loci habeam propiciam ut ego ſi ſecun-
dum illum diſcumberem iam illi balatum duxiſſem. bellum po-
mum qui rideatur. alios lariſuga neſcio quis nocturnus qui non
ualet lotium ſuum ad ſummam ſi circumminxero illum, neſciet
qua fugiat. non me herculem ſoleo otto feruere; ſed, in molle
carne uermes naſcuntur. ridet. quid habet, quod rideat? num-
† uel leua quid pater faetum emit? lana † eques romanus es: & ego re-
gis filius. quare ergo ſeruiuiſti quia ipſe me dedi in ſeruitu-
tem. & malui ciuis romanus eſſe quam tributarius. & nunc
ſpero me ſic uiuere, ut nemini iocus ſim: homo inter homines
ſuos, capite aperto ambulo. aſſem erarium nemini debeo. con-
ſtitutum habui nunquam nemo mihi in foro dixit redde quod
debes. glebulas emi. lamellulas paraui. uiginti uentres paſco,
& canem contubernalem meam redemi, ne; quis in illius ma-
nus tergeret. mille denarios pro capite ſolui. ſeuir gratis factus
ſum. ſpero ſic moriar ut mortuus non erubeſcam. tu autem
tam laborioſus es ut poſt te non reſpicias. In alio peduclum ui-
des. in te ricium non uides. tibi ſoli ridiclei uidemur; ecce
magiſter tuus homo maior natus. placemus illi. tu laeticuloſus
nec munecma arguta ſuaſus fictilis immo locus in aqua lentior,
non melior, tu beatior es, bis prande bis cena. ego fidem meam
malo quam teſauros, ad ſummam quiſquam me bis popoſcit.
annis quadraginta ſeruiui. nemo tamen ſcit utrum ſeruus eſſem
an liber. & puer capillatus in hanc coloniam ueni. adhuc baſilica
non erat facta dedi tamen operam, ut domino ſatisfacerem ho-
mini mali iſto & dignitoſſo cuius pluris erat unguis; quam tu
totus es & habebam in domo qui mihi pedem opponerent. hac
illac tamen (genio illius gratias) enataui. hec eſt uera. athla-
nam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam accede iſtoc. Quid
nunc ſtupes tamquam hircus ineruilia?

Poſt hoc dictum giton qui ad pedes ſtabat riſum iam diu com-
preſſum etiam indecenter effudit; quod cum animaduertiſſet
aduerſarius aſcylti, flexit conuitium in puerum, & tu autem
inquit etiam turdes; cepa, pirrata, o ſaturnalia rogo menſis
decem-

december eſt, quando uiceſimam numeraſti quid faciat crucis offla. coruorum cibaria. curabo iam ubi iouis iratus ſit †. & iſti qui tibi non imperat ita ſatur pane fiam, ut ego iſtud cum liberto meo dono, alioquin iam tibi de preſentiarum reddidiſſem bene nos habemus aut iſti geuge qui tibi non imperant, plane qualis dominus talis & ſeruus. uix me teneo, & ſum natura caldus cicer eius cum cepi matrem meam dupundij non facio recte. uidebo te in publicum mus ymo terre tuber, nec ſurſum nec deorſum non creſco niſi dominum tuum in rutae folium non coniecit. nec tibi par ero. licet me hercules iouem Olimpium clames, curabo longe tibi ſit comula iſta beſalis & dominus duponduarius. recte uenies ſub dentem, aut ego non me noui, aut non deridebis licet barbam auream habeas. Sathana tibi irata ſit curabo, & qui te primus decuro defecit. non didici geometrias cretica & alogias menias. ſed lipidarias literas ſcio. partes centum dico ad aes, ad pondus: ad nummum ad ſummam ſi quid uis ego, & tu ſponſiunculam exi de fero lanna. Iam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe. quamuis & rethoricam ſcio. ecce quidem nobis longe nemo. late uenio. ſolue me. dicam tibi qui de nobis currit, & de loco non mouetur. qui de nobis creſcit, & minor fit. curris, ſtupes, ſatagis, tamquam mus in matella. ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat, niſi ſi me iudicas anulos buxeos curare quos amice tue inuolaſti. occuponem propicium eamus in forum, & pecunias mutuemur. iam ſcies hoc ferrum fidem habere. uah bella res eſt uol piſuda, ita lucrum faciam & ita bene moriar, aut populus per exitum meum iuret, niſi te toga ubique peruerſa fuero perſecutus. bella res, & iſte qui te hec docet mufrius non magiſter didicimus: dicebat enim, magiſter. ſunt ueſtra ſalua recta: domum caue. circumſpicias. caue mo iorem maledicas. aut numera mappalia. nemo dupondum euadit. ego quod me ſic uides propter artificium meum dijs gratias ago. ceperat aſcylto reſpondere conuicio, ſed trimalchio delectatus colliberti eloquentia agite inquit ſcordalias de medio. ſuauiter ſit. potius & tu hermeros parce aduleſcentulo. ſanguen illi feruet. tu melior eſto ſemper. in hac re qui uincitur uincit. & tu cum eſſes capo coco coco atque cor non habeas. ſimus ergo quod melius eſt. a primitis hilares, & homeriſtas ſperemus. intrauit factio ſtatim. haſtiſque ſcuta concrepuit. ipſe trimalchio in puluino conſedit. & cum homeriſte grecis uerſibus colloquerentur, ut inſolenter ſolent ille canora uoce latine legebat librum. mox ſilentio facto, ſcitis inquit quam fabulam agant. diomedes, & ganimedes duo

† youis nominatiui catis

fra-

fratres fuerunt, horum ſoror erat helena. agamenon illam rapuit. & diane ceruam ſubiecit, ita nunc homeros dicit quemadmodum inter ſe pugnent troiani & parentini, uicit ſilicet, & Efigeniam filiam ſuam achilli dedit uxorem. ob eam rem aiax inſanit, & ſtatim argumentum explicabit. Hec ut dixit trimalchio clamorem homeriſte ſuſtulerunt, interque familiam diſcurrentem uitulus in lance dunariam elixus allatus eſt, & quidem galeatus ſecutus eſt aiax, ſtrictoque gladio tanquam inſaniret concidit, ac modo uerſa modo ſpuma geſticulatus mucrone fruſtra collegit. mirantibuſque uitulum partitus eſt. Nec diu mirari licuit tam elegantes ſcrophas, nam repente lacunaria ſonare ceperunt. totumque triclinium intremuit. conſternatus ego exſurrexi; & timui ne per tectum peteucriſtarius aliquis deſcenderet, nec minus reliqui conuiue mirantes erexere uultus expectantes quid noui de celo nunciaretur. Ecce autem deductus lacunaribus ſubito circulus ingens de cupa uidelicet grandi excuſſus demittitur. cuius per totum orbem corone auree cum alabaſtris unguenti pendebant. dum hec apophoreta iubemur ſumere, reſpiciens ad menſam. iam illic repoſitorium cum placentis aliquod erat poſitum, quod medium priapus a piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis generis poma. & uuas ſuſtinebat more uulgato. auidius ad pompam manus porreximus, & repente noua ludorum remiſſio hilaritatem hic refecit. omnes enim placente omniaque poma etiam minima uexatione contacta ceperunt effundere crocum, & uſque ad nos moleſtus humor accedere. rati ergo ſacrum eſſe periculum tam religioſo apparatu perfuſum conſurreximus altius, & auguſto patri patrie feliciter diximus, quibuſdam tamen etiam poſt hanc uenationem poma rapientibus, & ipſius mappas impleuimus. ego precipue qui nullo ſatis amplo munere putabam me onerare gytonis unum. inter hec tres pueri candidas ſuccinti tunicas intrauerunt, quorum duo lares bullatos ſuper menſam poſuerunt. unus pateram uini circumferens dij propitij clamabat. aiebat autem unum cerdonem alterum felicionem, tertium lucionem uocari, nos etiam ueram imaginem ipſius trimalchionis cum iam omnes baſiarent erubuimus preterire.

Poſtquam ergo omnes bonam mentem bonamque ualetudinem ſibi optarunt, trimalchio ad nicerotem reſpexit & ſolebas inquit ſuauius eſſe in conuictu neſcio quid nec taces, nec mutes. oro te ſic felicem me uideas. narra illud quod tibi uſu uenit. niceros delectatus affabilitate amici, omne me inquit lucrum tranſeat niſi iamdudum gaudimonio diſſileo quod te talem uideo.

itaque

itaque hilaria mera ſint, & ſi timeo iſtos ſcholaſticos ne me deri-
deant uiderit. narrabo tamen quid enim mihi aufert qui ridetur
ſatius eſt rideri, quam derideri. Hec ubi dicta dedit talem fa-
bulam exorſus eſt. cum adhuc ſeruirem habitabamus in uico
anguſto (nunc gauille domus eſt) ibi quomodo dij uolunt,
amare cepi uxorem terentij coponis. noueratis meliſſam taren-
tinam, pulcherrimum bacciballum, ſed ego non mehercules
corporaliter autem, aut propter res uenerarias curaui, ſed magis
quod bene moriar fuit, ſi quid ab illa petij nunquam mihi nega-
tum fecit. aſſem, ſemiſſem, habui in illius ſinum demandaui,
nec unquam † fefellitus ſum, huius contubernalis. Ad uillam † feſelitus
ſupremum diem obiit. itaque per ſcutum per ocream egragi-
naui, quemadmodum ad illam peruenirem autem in anguſtijs
amici apparent. forte dominus Capue exierat ad ſcruta ſcita ex-
pedienda. nactus ego occaſionem perſuadeo hoſpitem noſtrum
ut mecum ad quintum miliarium ueniat. erat autem miles for-
tis tanquam Orchus apoculanius, nos circha gallicinia (luna
lucebat tamquam meridie) uenimus inter monimenta: homo
meus cepit ad ſtellas facere, ſed ego cantabundus, & ſtellas nu-
mero, deinde ut reſpexi ad comitem ille exuit ſe, & omnia ueſti-
menta ſecundum iam poſuit mihi in animo in naſo eſſe. ſtabam
tamquam mortuus, at ille circum minxit ueſtimenta ſua, &
ſubito lupus factus eſt, nolite me iocari putare ut mentiar. nul-
lius patrimonium tanti facio, ſed quod quod ceperam dicere
poſtquam, lupus factus eſt ululare cepit, & in ſiluas fugit, ego
primitus neſciebam ubi eſſem, deinde acceſſi ut ueſtimenta eius
tollerem, illa autem lapidea facta ſunt, qui mori timore niſi
ego, gladium tamen ſtrinxi & matauita tau umbras cecidi, do-
nec ad uillam amice mee peruenirem. In laruam intraui, pone
animam ebuliui. ſudor mihi per bifurcum uolabat, oculi mortui.
uix unquam refectus ſum. meliſſa mea mirari cepit, quod tam
ſero ambularem, & ſi ante inquit ueniſſes, ſaltem nobis adiutaſſes.
lupus enim uillam intrauit, & omnia pecora tamquam lanius ſan-
guinem illis miſit, nec tamen deriſit etiamſi fugit. ſeruus enim
noſter lancea collum eius traiecit. hec ut audiui, operire oculos
amplius non potui, ſed luce clara hac noſtri domum fugi. tam-
quam copo compilatus: & poſtquam ueni in illum locum in quo
lapidea ueſtimenta erant facta nihil inueni niſi ſanguinem, ut ue-
ro domum ueni iacebat miles meus in lecto tamquam bouis †. & † bouis no-
collum illius medicus curabat. intellexi illum uerſipellem eſſe, nec minatiui
poſtea cum illo panem guſtare potui. non ſi me occidiſſes. uide- caſus
rint qui hoc de alibi exopiniſſent, ego ſi mentior genios ueſtros
iratos habeam.

Attonitis admiratione uniuerſis, ſaluo inquit tuo ſermone trimalchio, ſi qua fides eſt ut mihi pili inhorruerunt, quia ſcio niceronem nihil nugarum narrare. immo certus eſt, & minime linguoſus. nam & ipſe uobis rem orribilem narrabo. Aſinus in tegulis cum adhuc capillatus eſſem, nam a puero uitam chiam geſſi i p i m moſtri delicatus deceſſit me hercules margaritum caccitus, & omnium numerum. cum ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures in triſtimonio eſſemus, ſubito ſtrige ceperunt, putares canem leporem perſequi. habebamus tunc hominem cappadocem longum ualde audaculum & qui ualebat, poterat Iouem iratum tollere. hic audacter ſtricto gladio extra oſtium precucurrit inuoluta manu ſiniſtra curioſe, & mulierem tamquam hoc loco (ſaluum ſit, quod tango mediam traiecit, audimus gemitus, & plane non mentiar) ipſas non uidimus, baro autem noſter introuerſus ſe proiecit in lectum, & corpus totum liuidum habebat, quaſi flagellis ceſus, quod ſcilicet illum tetigerat mala manus. nos cluſo oſtio redimus iterum ad officium; ſed dum mater amplexaret corpus filij ſui, tangit, & uidet manuciolum de ſtramentis factum, non cor habebat. non inteſtina. non quicquam ſcilicet iam ſtrige puerum inuolauerant, & ſuppoſuerant ſtramentitium uauatorem. rogo uos oportet credatis. ſunt mulieres plus ſcie. ſunt nocturne, & quod ſurſum eſt, deorſum faciunt, ceterum baro ille longus poſt hoc factum nunquam coloris ſui fuit. ymo poſt paucos dies freneticus perijt. miramur nos, & pariter credimus. oſculatique menſam rogamus nocturnas, ut ſuis ſe teneant dum redimus à cena, & ſane iam lucerne mihi plures uidebantur ardere totumque triclinium eſſe mutatum cum trimalchio tibi dico inquit plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuauis eſſe. cantuꝛire belle deuerbia, adicere melicam. heu heu ab iſtis dulcis carica. Iam inquit ille quadrige mee decucurrerunt ex quo podagricus factus ſum. alioquin cum eſſem adule ſcentulus cantando pene tiſicus factus ſum, quid ſaltare? quid deuerbia? quid tonſtinum? qn̄ parem habui niſi unum appelletem? oppoſitaque ad os manu neſcio quid tetrum exibilauit, quod poſtea grecum eſſe affirmabat. nec non trimalchio ipſe cum tubicines eſſet imitatus ad delicias ſuas reſpexit quem creſum appellabat. puer autem lippus ſordidiſſimus dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem praſina † inuoluebat faſcia panemque ſemiſſem ponebat ſupra torum atque hac nauſia recuſantem ſaginabat. quo admonitus officio trimalchio ſcylacem iuſſit adduci preſidium domus familieque nec mora ingentis forme adductus eſt canis

† praſina i. uiridi

catena

catena uinctus admonituſque oſtiarij calce, ut cubaret ante menſam ſe poſuit: tum trimalchio iactans candidum panem, nemo inquit in domo mea me plus amat. indignatus puer quod ſcylacem tam effuſe laudaret catillam in terram depoſuit hortatuſque ut ad rixam properaret. ſcylax canino ſcilicet uſus ingenio teterrimo latratu triclinium impleuit. margaritamque creſi pene lacerauit; nec intra rixam tumultus conſtitit. ſed candelabrum etiam ſupra menſam euerſum, & uaſa omnia criſtallina comminuit. & oleo feruenti aliquot conuiuas reſpexit. trimalchio ne uideretur iactura motus, baſiauit puerum, ac iuſſit ſupra dorſum aſcendere ſuum. non moratus ille, uſus equo manuque plena ſcapulas eius ſubinde uerberauit. inter quam riſum preclamauit bucca bucca, quot ſunt hic. repreſſus ergo aliquandiu trimalchio camellam grandem iuſſit miſceri potiones diuidi omnibus ſeruis, qui ad pedes ſedebant, adiecta exceptione. ſi quis inquit noluerit accipere caput illi perfunde interdiu ſeuera nunc hilaria †.

† al. nunc ilaria

Hanc humanitatem inſecute ſunt matteae, quarum etiam recordatio me ſi qua eſt dicenti fides offendit. ſingule enim galline altiles pro turdis cir cumlate ſunt, & oua anſerina pilleata que ut comeſſemus ambitioſiſſime nobis trimalchio petijt dicens exoſſatas eſſe gallinas. inter hec triclinij ualuas litor per cuſſit, amictuſque ueſte alba cum ingenti frequentia commiſſator intrauit. ego maieſtate conterritus pretorem putabam ueniſſe, itaque tentaui aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre, riſit hanc trepidationem agamenon; & contine te inquit homo ſtultiſſime. habinnas ſeuir eſt, idemque lapidarius qui uideretur monumenta optime facere.

Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum. habinamque intrantem cum admiratione ingenti ſpectabam. ille autem iam ebrius uxoris ſue humeris impoſuerat manus oneratuſque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente pretorio loco ſe poſuit continuoque uinum & caldam popoſcit. delectatus hac trimalchio hilaritate, & ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, queſiuitque quomodo acceptus eſſet? omnia inquit habuimus preter te. oculi enim mei hic erant, & me hercules bene fuit ſciſſa laucum nouendialem ſeruo ſuo miſello faciebat, quem mortuum manumiſerat. & puto cum uicenſimarijs magnam mantiſſam habet. quinquaginta enim millibus eſtimant mortuum, ſed tamen ſuauiter fuit, etiam ſi coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſiicula eius effundere. Tamen inquit trimalchio quid habuiſtis in cenam. dicam inquit ſi potuero. nam

tam bone memorie ſum ut frequenter nomen meum obliuiſcar. habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum, & circa ſaucunculum & gizeria optime facta. & certe betam, & panem autopirum de ſuo ſibi, quem ego malo quam candidum. & uices facit, & cum mea re cauſa facio, non ploro. ſequens ferculum fuit ſciribilita frigida, & ſupra mel caldum infuſum excellente hiſpanum, itaque de ſciribilita quidem non minimum edi. de melle me uſque tetigi circa cicer & lupinum calue arbitratu & mala ſingula. ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa alligata habeo, nam ſi aliquid muneris meo uernule non tulero. habebo conuicium. bene me admonet domina mea. in proſpectu habuimus urſine fruſtrum, de quo cum imprudens ſintilla guſtaſſet, pene inteſtina ſua uomuit, ego contra plus libram comedi, nam ipſum aprum ſapiebat, & ſi inquam urſus homuncionem comeſt, quanto magis homuncio debet urſum comeſſe? In ſummo habuimus caſeum mollem & ſapa, & cocleas ſingulas & corde fruſta & epatia in catillis & oua pilleata & rapam & ſenape & catillum congagatum pax palamedes. etiam in alueo circumlata ſunt oxicomina, unde quidam etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt. nam perna emiſſionem dedimus: ſed narra mihi gai rogo, fortunata quare non recumbit? quomodo noſti inquit illam trimalchio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diuiſerit aquam in os ſuum non conijciet. atqui reſpondit habinnas niſi illa diſcumbit ego me apocalo. & ceperat ſurgere niſi ſigno dato fortunata quater amplius à tota familia eſſet uocata. uenit ergo galbino ſuccincta cingillo ita ut infra ceraſina appareret tunica, & periſcelide ſtortae. phecaſiaeque maurate. tunc ſudario manus tergens quod in collo habebat applicat ſe illi toro in quo ſcintilla habinne diſcumbebat uxor oſculataque plaudentem eſt. te inquit uidere. tō deinde peruentum eſt ut fortunata armillas ſuas craſſiſſimis detraheret lacertis. ſcintilleque miranti oſtenderat. ultimo & periſcelides reſoluit, & reticulum aureum quem ex ſobruſſa eſſe dicebat notauit. Hec trimalchio iuſſitque afferri omnia. & uidetis inquit mulieres compedes ſit nos barcalaede ſpoliamus ſex pondo & ſelibram debet habere, & ipſe nihilominus habeo decem pondo armillam ex milleſimis mercurij factam. ultimo etiam ne mentiri uideretur ſtateram iuſſit afferri & circulatum approbari pondus. Nec melior ſcintilla quae de ceruice ſua capſellam detraxit, aureolam, quam felicionem appellabat. Inde duo crotalia protulit. & fortunate inuicem conſideranda dedit. & domini inquit mei beneficio, nemo habet
† excatariſaſti meliora. quid inquit habinnas † excatariſſaſti me, ut tibi emerem
fabam

fabam uitream. plane ſi filiam haberem auriculas illi precide-rem. mulieres ſi non eſſent omnia pro luto haberemus. nunc hoc eſt caldum meiere, & frigidum potare. interim mulieres ſauciae inter ſe riſerunt. ebrieque iunxerunt oſcula, dum altera diligentiam matrifamilie iactat, altera delicias, & indiligentiam uiri, dumque ſic coherent habinnas furtim conſurrexit. pedeſque fortunate correctos ſuper lectum immiſit. au au illa procla-mauit aberrante tunica ſuper genua compoſita. ergo in gremio ſcintille indecens imam rubore faciem ſudario abſcondit. inter-poſito deinde ſpatio cum ſecundas menſas trimalchio iuſſiſſet afferri, ſuſtulerunt ſerui omnes menſas. & alias attulerunt. ſcro-bemque croco & minio tinctam ſparſerunt & quod nũquam ante uideram ex lapide ſpeculari puluerem trictum. ſtatim tri-malchio. poteram quidem inquit hoc fericulo eſſe contentus. ſecundas enim habetis menſas. ſi quid belli habes, affer. interim puer alexandrinus qui caldam miniſtrabat luſcinias cepit imitari clamante trimalchione ſubinde muta, ecce alius ludus. ſeruus qui ad pedes habinne ſedebat, iuſſus credo a domino ſuo procla-mauit ſubito canora voce — *Interea medium eneaſ iam claſſe te-nebat.*

Nullus ſonus unquam acidior percuſſit aures meas. nam pre-ter errantis barbarie aut abiectum aut diminutum clamorem miſcebat, attelanicos uerſus ut tunc primum me, & Virgilius offenderit, laſſus tamen cum aliquando dediſſet adiecit habinnas & nunquid didicit, ſed ego ad circulatores eum mittendo audie-batur. itaque parem non habet, ſiue muliones uolet, ſiue circu-latores imitari deſperatus ualde ingenioſus eſt. idem ſutor eſt, idem cocus. idem piſtor omnis mus emancipium. duo tamen uina habet, que ſi non haberet eſſet omnium nummorum recu-titus eſt & ſtertit. nam quod ſtrabonus eſt non curo. ſicut uenus ſpectat, ideo nihil tacet, uix oculo mortuo unquam illum emit. retentis denariis interpellauit loquentem ſcintilla: & plane in-quit non omnia artificia ſerui. nequam narras agaga eſt at cura-bo ſtigmam habeat. Riſit trimalchio. & adcognoſco inquit ca-padocem. nihil ſibi defraudit, & me hercules laudo illum. hoc enim nemo parentat. tu autem Scyntilla noli zelotipa eſſe. crede mihi & uos nouimus, ſic me ſaluum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum ammeam debat tuere. ut etiam dominus ſuſpicaretur. & ideo me in uillicationem relegauit. ſed tace. linguam dabo panem. Tamquam laudatus eſſet nequiſſimus ſeruus, lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſimihora tubicines imitatus eſt, ſuccinente habinna, & inferius labrum manu deprimente.

 ultimo

ultimo & in medium proceſſit, & modo harundinibus quaſſis choraulas imitatus eſt. modo lacernatus cum flagello molionum fata egit donec uocatum ad ſe habinnas baſſiauit. potionemque illi porrexit. & tanto melior inquit maſſa dono tibi calligas. nec ullus tot malorum finis fuiſſet, niſi epidipnis eſſet allata, turdis iligine uuis paſſis micibuſque farſis. inſecuta ſunt cidonea, etiam mala ſpinis confixa, ut echinos efficerent. & hec quidem tollerabilia erant, ſi non fericulum longe monſtruoſius effeciſſet; ut uel fame perire malemus. nam cum poſitus eſſet, ut nos putabamus anſer altilis circhaque piſces & omnium genera auium, inquit trimalchio quicquid uidetis hic poſitum de uno corpore eſt factum. Ego ſcilicet homo prudentiſſimus ſtatim intellexi quid eſſet. & reſpiciens agamenonem mirabor inquam niſi omnia iſta defacta † ſunt, aut certe de luto uidi rome ſaturnalibus eiuſmodi cenarum imaginem fieri. necdum finieram ſermonem, cum trimalchio ait. ita creſcam patrimonio non corpore, ut iſta cocus meus de porco fecit. non poteſt eſſe precioſior homo. uolueris de bulla faciet piſcem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam, & ideo ingenio meo impoſitum eſt illi nomen belliſſimum. nam dedalus uocatur, & quia bonam mentem habet attulit illi romã unus cultros norico ferro, quos ſtatim iuſſit afferri. inſpectoſque miratus eſt. etiam nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. ſubito intrauerunt duo ſerui tanquam qui rixam ad lacum feciſſent. certe in loco adhuc amphoras habebant. cum ergo trimalchio ius inter litigantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis, ſed alterius amphoram fuſte percuſſit. conſternati nos inſolentia ebriorum intentauimus oculos in preliantes. notauimuſque oſtria. pectineſque e caſtris labentia, que collecta puer lance circumtulit. has lauticias equauit ingenioſus cocus. In craticula enim argentea cocleas attulit, & tremula teterrimaque uoce cantauit. pudet referre que ſecuntur. inauditu enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelue, pedesque recumbentium unxerunt. cum ante crura pedesque. taloſque corolnis uinxiſſent. hinc ex eodem unguento in uinarium atque lucernam liquatum eſt infuſum. Iam ceperat fortunata uelle ſaltare, iam ſcyntilla frequentius plaudebat quam loquebatur, cum trimalchio permitto inquit philargire & carrio, & ſi praſimanus es famoſus, dic & minophile contubernali tue diſcumbat. quid multa pene de lectis deiecti ſumus, adeo totum triclinium familia occupauerat. certe ego notaui ſuper me poſitum cocum, qui de porco anſerem fecerat muria condimentiſque fetentem nec

† defacta al. defuncta

nec contentus fuit recumbere, ſed continuo epheſum tragedum cepit imitari. & ſubinde dominum ſuum ſponſione prouocare. ſi praſinus proximis circenſibus primam palmam. diffuſus hac contentione trimalchio. amici inquit & ſerui homines ſunt. & eque unum lactem biberunt, etiam ſi illos malus fatus oppreſſerit. tamen me ſaluo cito aquam liberam guſtabunt. ad ſummam omnes illos in teſtamento meo manumitto. philargiro, etiam fundum legō & contubernalem ſuam. carrioni quoque inſulam & uiceſimam & lectum ſtratum, nam fortunatam meam heredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis. & hec omnia publico, ideo ut familia mea iam nunc ſic me amet tamquam mortuum. gratias agere omnes indulgentie ceperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar teſtamenti iuſſit afferri. & totum a primo ad ultimum ingemeſcente familia recitauit. Reſpiciens deinde habinnam, quid dicis inquit amice cariſſime? edificas monumentum meum, quemadmodum te iuſſi; ualde te rogo, ut ſecundum pedes ſtatue mee catellam pingas, & coronas, & unguenta, & petraitis omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio poſt mortem uiuere. preterea ut ſint in fronte pedes centum. in agrum pedes ducenti. omne genus enim pomorum uolo ſint circha cineres meos, & uinearum largiter. Valde enim falſum eſt uiuo quidem domos cultas eſſe, non curari eas ubi diutius nobis habitandum eſt, & ideo ante omnia adijci uolo. Hoc monumentum heredem non ſequatur.

Ceterum erit mihi cure ut teſtamento caueam ne mortuus iniuriam accipiam. preponam enim unum ex libertis ſepulcro meo cuſtodie cauſa ne in monumentum meum populus cacatum currat. te rogo ut naues etiam monumenti mei facias plenis uelis euntes, & me in tribunali ſedentem pretextatum cum anulis aureis quinque & nummos in publico de ſacculo effundentem. ſcis enim quod epulum dedi binos denarios. faciatur ſi tibi uidetur & triclinia. facies & totum populum ſibi ſuauiter facientem. ad dexteram meam ponas ſtatuam fortunate mee. collumbam tenentem, & catellam cingulo alligatam ducat. & Cicaronem meum. & amphoras copioſas gypſadas ne effluant uinum. & unam licet fractam ſculpas. & ſuper eam puerum plorantem. horologium in medio ut quiſquis horas inſpiciet, uelit nolit nomen meum legat. Inſcriptio quoque uide diligenter ſi hec ſatis idonea tibi uidetur. C. Pompeius trimalchio mecenatianus hic requieſcit, huic ſeuiratus abſenti decretus eſt, cum poſſet in omnibus decuriis rome eſſe, tamen uoluit plus fortis fidelis ex paruo creuit. ſextercium reliquit trecenties, nec unquam philoſophum audiuit. Vale & tu.

 Hec

Hec ut dixit trimalchio flere cepit ubertim. flebat & fortunata, flebat & habinnas. tota denique familia tamquam in funus rogata lamentatione triclinium impleuit. immo iam ceperam, & ego plorare. cum trimalchio. ergo inquit cum ſciamus nos morituros eſſe, quare non uiuamus? ſic uos felices uideam coniiciamus nos in balneum. meo periculo non penitebit. ſic calet tamquam furnus. uero uero inquit habinnas, de una die duas facere nihil malo, nudiſque conſurrexit pedibus, & trimalchionem gaudentem ſubſequi. Ego reſpiciens ad aſcylton, quid cogitas inquam? ego enim ſi uidero balneum ſtatim expirabo. aſſentemur † ait ille, & dum illi balneum petunt nos in turba exeamus. Cum hec placuiſſent ducente per porticum gitone ad ianuam uenimus, ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut aſyltus, etiam in piſcinam ceciderit. nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus ſum. ſeruauit nos tamen atrienſis, qui interuentu ſuo, & canem placauit, & nos trementes extraxit in ſiccum. & giton quidem iamdudum ſeruatione acutiſſima redemerat a cane; quicquid enim a nobis acceperat de cena latranti ſparſerat. at ille auocatus cibo furorem ſuppreſſerat. ceterum cum algentes utique petiſſemus ab atrienſe, ut nos extra ianuam emitteret. erras inquit ſi putas te exire hac poſſe qua ueniſti. nemo unquam conuiuarum per eandem ianuam emiſſus eſt. alia intrant. alia exeunt. quid faciamus homines miſerrimi, & noui generis laberintho incluſi, quibus lauari ian ceperat uotum eſſe. ultro ergo rogauimus ut nos ad balneum duceret, proiectisque ueſtimentis, que giton in aditu ſiccare cepit, balneum intrauimus anguſtum ſcilicet & ciſterne frigidarie ſimile, in qua trimalchio rectus ſtabat, ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit efugere. nam nihil melius eſſe dicebat, quam ſine turba lauari, & eo loco ipſo aliquando piſtrinum fuiſſe, deinde ut laſſatus conſedit inuitatus balnei ſono diduxit uſque ad cameram os ebrium. & cepit menetratis cantica lacerare ſicut illi dicebant, qui linguam eius intelligebant. ceteri conuiue circha labrum manibus nexis currebant, & gingilipho ingenti clamore exonabant. alij autem aut reſtrictis manibus anulos de pauimento conabatur tollere. aut poſito genu ceruices poſt terga flectere & pedum extremos pollices tangere. nos dum alij ſibi ludos faciunt, in ſolo quod trimalchioni periiapatur † deſcendimus. ergo ebrietate diſcuſſa in aliud triclinium deducti ſumus. ubi fortunata diſpoſuerat lauticias ſuas ita ut ſupra lucernas aeneoloſque piſcatores notauerim, & menſas

† aſſentem al. abſentem

† periiapatur al. parabatur

ſas totas argenteas caliceſque circa fictiles in auratos, & uinum in conſpectu ſacco defluens. Tunc trimalchio amici inquit hodie ſeruus meus babatoriam fecit homo prefiſcini frugi, & micarius. itaque tango menas faciamus & uſque in lucem cenemus. hec dicente eo gallus gallinaceus cantauit. qua uoce confuſus trimalchio uinum ſub menſa iuſſit efundi. lucernamque & mero ſpargi immo annulum traiecit in dexteram manum. & non ſine cauſa inquit hic bucinus ſignum dedit. nam aut incendium oportet fiat, aut aliquis in uicinia animam abiiciet. longe a nobis, itaque quiſquis hunc indicem attulerit corolarium accipiet. Dicto citius de uicinia gallus allatus eſt, quem trimalchio iuſſit, ut aeno coctus fieret laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco qui paulo ante aues piſceſque fecerat in cacabum eſt coniectus. dumque dedalus potionem feruentiſſimam haurit fortunata mola buxea piper triuit. ſumptis igitur matheis reſpiciens ad familiam trimalchio, quid uos inquit adhuc non cenaſtis? abite ut alij ueniant ad officium. ſubijt igitur alia claſſis, & ille quidem exclamauere uale gai. hi autem aue gai hinc primum hilaritas noſtra turbata eſt. nam cum puer non inſpecioſus inter nouos intraſſet miniſtros, inuaſit eum trimalchio & oſculari diutius cepit, itaque fortunata ut ex equo ius firmum approbaret, maledicere trimalchionem cepit. & purgamentum dedecuſque predicare qui non contineret libidinem ſuam. ultimo etiam adiecit, canis. trimalchio contra confuſus offenſus conuicio calicem in faciem fortunate immiſit. Illa tamquam oculum perdidiſſet, exclamauit, manuſque trementes ad faciem ſuam admouit.

Conſternata eſt etiam Scyntilla. trepidantemque ſinu ſuo texit. immo puer quoque officioſus, urceolum frigidum ad malum eius admouit. ſuper quem incumbens fortunata gemere, ac flere cepit. contra trimalchio, quid enim inquit ambubaia non me miſit ſede machillam illam ſuſtuli. hominem inter homines feci? at inflat ſe tamquam rana, & in ſinum ſuum conſpuit. codex non mulier, ſed hic qui in pergula natus eſt, edes non ſomniatur, ita genium meum propicium habeam. curabo domata ſi Caſſandra caligaria. & ego homo depondiarius ſextercium centies accipere potui ſcis tu me non mentiri. agato unguentarius here proxime ſeduxit me, & ſuadeo inquit non patiaris genus tuum interire. At ego dum bonatus ago & nolo uideri leuis ipſe mihi assiam in crus impegi. recte curabo me unguibus queras. & ut de preſentiarum intelligas quid tibi feceris habinna nolo ſtatuam eius in monumento meo ponas ne mortuus quidem lites habeam. imo ut ſciat me poſſe malum dare nolo me mortuum

 baſiet.

baſiet. Poſt hoc fulmen habinnas rogare cepit, ut iam deſineret iraſci. & nemo inquit non noſtrum peccat. homines ſumus non dei. Idem & ſcyntilla flens dixit, ac per genium eius gaium appellando rogare cepit, ut effrangeret. non tenuit ultra lacrimas trimalchio. & rogo inquit habinna, ſic peculium tuum frunis canis. ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. puerum baſiaui frugaliſſimum non propter formam, ſed quia frugi eſt. decem partes dicit. librum ab oculo legit. thretium ſibi de diarijs fecit. artiſſelium de ſuo parauit. & duas trullas. non eſt dignus quem in oculis feram? ſed fortunata uetat. ita tibi uidetur fulcipedia. ſuadeo bonum tuum concoquas milua. & me non facies ringentem amaſiuncula, aliquando experieris cerebrum meum, noſti me quod ſemel deſtinaui clauo tabulari fixum eſt, ſed uiuorum meminerimus, uos rogo amici, ut uobis ſuauiter ſit. nam ego quoque tam fui quam uos eſtis; ſed uirtute mea ad hoc perueni. coricillum eſt quod homines facit. cetera quiſquilia omnia bene emo. bene uendo. alius alia uobis dicet. felicitate diſſilio. Tu autem ſterteia etiam num ploras? iam curabo fatum tuum plores. Sed ut ceperam dicere ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. tam magnus ex aſia ueni quam hic candelabrus eſt. ad ſumma quotidie me ſolebam ad illum me uri, & ut celerius roſtrum barbatum haberem labra de lucerna ungebam. tamen ad delicias femina ipſi mi domini annos quatuordecim fui. nec turpe eſt, quod dominus iubet. ego tamen & ipſi meae domine ſatisfaciebam. Scitis quid dicam. taceo quia non ſum de glorioſis. ceterum quemadmodum di uolunt, dominus in domo factus ſum. & ecce cepi ipſi mi cerebellum. quid multa coheredem me Ceſari fecit & accepit patrimonium laticlauium. nemini tamen nihil ſatis eſt. concupiui negotiari, ne multis uos morer, quinque naues edificaui. oneraui uineam. & tunc erat contra aurum miſi romam, putares me hoc iuſſiſſe. omnes naues naufragarunt. factum non fabula uno die neptuno trecenties ſextercium deuorauit. putatis me defeciſſe? non me hercules mi hec iactura guſti fuit. tamquam nihil facti. alteras feci maiores & meliores. & feliciores, ut nemo non me uirum fortem diceret. ſcis magna nauis, magnam fortitudinem habet. oneraui rurſus uinum, lardum, fabam. ſeplaſium, mancipia. hoc loco fortunata rem piam fecit. omne enim aurum ſuum omnia ueſtimenta uendidit. & mi centum aureos in manu poſuit. hoc fuit peculij mei fermentum. Cito fio quod dij uolunt. uno curſu centies ſextercium corrotundaui. ſtatim redemi fundos. omnes qui patroni mei † fuerant. edifico domum. venalicia coemo

† patroni mei patrimonii

mo iumenta. quicquid tangebam creſcebat tanquam fauus. Poſtquam cepi plus habere quam tota patria mea habet manum de tabula ſuſtuli me de negociatione. & cepi libertos fenerare. & ſane nolente me negocium meum agere, exorauit † mathematicus qui uenerat forte in coloniam noſtram greculio, ſerapa nomine conſiliator deorum hic mihi dixit etiam ea,que oblitus eram abacia & acumi omnia expoſcit. inteſtinas meas nouerat,tantumque non † dixerat quid pridie cenaueram putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe. rogo habinna puto interfuiſti tu dominam tuam de rebus illis feciſti. tu parum felix in amicos es. nemo unquam tibi parem gratiam refert. tu latifundia poſſides. tu uiperam ſub ala nutricas. & quod uobis non dixerim & nunc mi reſtare uite annos triginta, & menſes quatuor & dies duos. preterea cito accipiam hereditatem. hoc mihi dicit fatus meus, quod ſi contigerit fundos apulie iungere, ſatis uiuus peruenero. interim dum mercurius uigilat edificaui hanc domum, ut ſcitis c u ſu c erat. nunc templum eſt. habet quatuor cenationes, cubicula uiginti, porticus marmoratis duos ſuſum cellationem, cubiculum in quo ipſe dormio. Vipere huius ſeſſorium, hoſtiarij cellam perbonam, hoſpicium hoſpites capit. ad ſumma Scaurus cum huc uenit nuſquam mauoluit hoſpitari. & habet ad mare paternum hoſpicium. & multa alia ſunt que ſtatim uobis oſtendam. credite mihi aſſem habeas. aſſem ualeas. habes habeberis. ſic amicus ueſter, qui fuit rana nunc eſt rex. Interim Stiche profer uitalia in quibus uolo me eferri. profer & ungentum. & ex illa amphora guſtum ex qua iubeo lauari oſſa mea. non eſt moratus Stichus ſed & ſtragulam albam & pretextum in triclinium attulit, iuſſitque nos tentare an bonis lanis eſſent confecta. tum ſubridens. Vide tu inquit Stiche, ne iſta mures tangant, aut tinee, alioquin te uiuum comburam. ego glorioſus uolo eferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. Statim ampollam nardi aperuit,omneſque nos unxit & ſpero inquit futurum ut eque me mortuum iuuet tanquam uiuum. nam uinum quidem in uinarium iuſſit infundi. & putate uos ait ad parentalia mea inuitatos eſſe. Ibat res ad ſummam nauſeam cum trimalchio ebrietate turpiſſima grauis nouum acroama, cornicipes in triclinium iuſſit adduci. fultuſque ceruicalibus multis extendit ſe ſupra thorum extremum. & fingite me inquit mortuum eſſe. dicite aliquid belli. Conſonuere cornices funebri ſtrepitu. unus precipue ſeruus libertinarij illius qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam ualde intonuit, ut totam concitaret uiciniam. Itaque uigiles, qui cuſtodiebant uicinam regionem rati ardere trimalchionis domum,

† exorauit al. exortauit

† non mihi

mum, efregerunt ianuam ſubito: & cum aqua ſecuribuſque tumultuari ſuo iure ceperunt. nos occaſionem oportuniſſimam nacti agamenoni uerba dedimus. raptimque tam plane quam ex incendio fugimus.

COLLATIO

præmiſſi fragmenti Venerat iam tercius dies *&c. cum editione principe Patavina anni* 1664, *iteratò Romæ juxta Tragurienſe autographon inſtituta A.* 1668, 69.

		Patau.
Pag. 30.		
verſ. 1	tercius	tertius.
	libere cene	liberæ cœnæ. *eodem modo in cæter. diphth.*
4	agamenonis	Agamemnonis (*ita & alibi*).
6	trimalchio	Trimalcio (*ita ubique*).
7	bucinatorem	buccinat.
8	amicimur	Amicum.
9	githona	Gytona.
10	interin	interim.
11	ymo	imo.
16	folem	follem.
25	ueſcica	veſica.
30	interimi	interim.
	atraliptae	iatraliptæ.
32	cauſa palectice	gauſapa, lecticæ.
33	faleratis	phaler.
34	chiramaſio	Chiramaxio.
36	ſymphoniacus	ſimphoniacis.
38	agamenone	Agamemnone (*ſic alibi*).
Pag. 31.		
verſ. 3	cathena	catena.
4	pinctus	pictus.
23	vnam	imam.
	treum	æneum.
28	cum noſter	Cn. Nost.
31	uolutatibus	uoluptatibus.
35	deſpoliatus	diſpoliatus.
40	mirantem	numerantem.
Pag. 32.		
verſ. 1	quid ergo	Quicquid ergo.
2	uobis eum. Obligati	uobis. Obligati.
7	uiuatam	niuatam.
8	ped ad	pedes ac.
10	tacebat	tacebant.
	cantabat	cantabant.
11	poſti	popoſci.
	parati ſumus	paratiſſimus.
13	panthomimichorum	pantomimorum.
14	altera	Allata.

Pag. 32.

Patav.

Pag. 32.

verſ. 14	eſt tamen	eſt tum.
17	biſactio	biſaccio.
21	thumatula	tomacula.
27	laticlauia	laticlauiam.
	in eis erat	immiſerat.
34	nundum	nondum.
35	abſenti uos	abſentivus.
36	permititis	Permittis.
38	enim ac	enim albis, ac.

Pag. 33.

verſ. 4	ſunt, ſorberi poſſunt. accipimus nos nochlearia	ſunt. accipimus nos cochlearia.
11	intermiſſio	intermiſſo.
16	obiurgari	obiurgare.
18	uertere	verrere.
23	pudiſſimi	pædiſſimi.
25	pittratia	pittacia.
33	abieciſſent	abieciſſet.
37	Orchus	Orcus.

Pag. 34.

verſ. 1	aretinum	arietinum.
	fruſtrum	fruſtum.
2	rienes	renes.
4	ſciribillita	ſcriblita.
6,7	locuſta marina	locuſtam marinam.
10	mino	mimo.
12	in	ius.
15	fercula	ferculo.
16	circha	circa.
18	quicunque euripo natabat	qui in Euripo natabant.
22	eſſe darium	eſſem Dar.
25	tociens (*Sic legend. in textu.*)	totiens.
31	ſciſcitari, que eſſet	ſciſcitarique quæ eſſet.
35	nunc nec quid	nunc, quid.
39	linguae	linguæ.

Pag. 35.

verſ. 1	babae babae,	babæ! babæ!
	decumam	decimam.
3	babaecalis	babæcalis.
5	credrae. lacte	credræ. lac.
7	culauit	curauit.
8	uernaculae	vernaculæ.
14	quia	qui.
18	quo	qua.
20	C. *majuſc. cum virgula ſuperne, ſic* C̄.	C.

Pag. 35.

Pag. 35.		Patav.
verſ. 20	cenaculum	Coen.
	loca	Locat.
21	illi	ille.
22	illi	ille.
	ſextercium	ſextert.
28	cenare	cœnare.
32	caucionem	caution.
38	conteimptum	contentum.
Pag. 36.		
verſ. 1	Caelus	Cælus.
3	peccora	pecora.
	lanae	lanæ.
4	expuduratam	expudoratam.
	cornum	cornu.
6	caelus	cœlus.
8	bigae	bigæ.
16	erumpnoſi	erumnoſi.
17	cucurbitae	cucurbitæ.
19	naſcuntur	naſcantur.
24	iparchum	Hipparchum.
	aratumque	Arat.
32	careotis	Caryotis.
	tebaicis	Theb.
37	faſceis	faſcijs.
	polimita	polymita.
Pag. 37.		
verſ. 2	thebaycaſque	Thebaicaſque.
	cariotas	Caryotas.
8	ſumma	ſummam.
12	ederiſque	heder.
13	liaeum	Lyæum.
	calatiſco	calathiſco.
25	uinus	uinum.
30	fumus	funus.
	Criſantus	Chryſant.
32	hey eſt hey	Hej eſt Hej.
	muſce	muſcæ.
38	ſtagulis	ſtragulis,
	plautus	planctus.
	manum miſit	manumiſit.
40	ſed mulier que mulier miluinum	ſed mulier, miluin.
42	cancer	carcer.
Pag. 38.		
verſ. 4	quit quit	quid quid.
6	nummis	numis.
7	dure	Duræ.

		Patav.
Pag. 38.		
verſ. 7	bucce - - -	buccæ.
13	elegauit - - -	legauit.
	fuit - - -	fugit.
23	immo - - -	Imo.
	minerue - - -	Mineruæ.
24	hec - - -	Hæc.
25	ganimedes - - -	Ganymedes.
	celum - - -	cœlum.
27	hecules - - -	hercules.
	bucam - - -	buccum.
28	eſurio. fuit. aediles - -	eſurio. Aedilibus.
33	percolopabant - -	peridopabant.
	iupiter - - -	Iuppiter.
Pag. 39.		
verſ. 2	bublum - ; -	bubulum.
17	lanatos - -	lauatos.
19	centonarius - -	centenarius.
23	caelus - - -	cœlus.
29	ampliteatrum - -	amphitheatrum.
30	tricencies - - -	trecenties.
33	gliconis - - -	Glyconis.
34	dominam ſuam - -	domina ſua.
35	zelotipos - - -	zelotypos.
	amaaſiunculos - -	amaſiunculos.
	ſerterciarius - -	ſeſtertiarius.
39	glicon - - -	Glycon.
	filicem - - -	filiam.
41	Glico glico	Glyco, Glyco.
42	ſtigmam - -	ſtigma.
Pag. 40.		
verſ. 5	ſeſterciarios - -	ſeſtert.
9	traex - - -	Thrax.
19	diſpare pallauit - -	diſſipare paravit.
22	in naues - - -	tum nau.
31	ionem (*ita in textu.*) -	rationem.
35	orchus - - -	Orcus.
Pag. 41.		
verſ. 3	ſtomacum - - -	ſtomach.
13	libera liberalitati - -	liberalitati.
16	ſinphoniam - -	ſymphon.
26	emptitius an inquit domi -	Emptitius, inquit, an domi.
28	ait ut diligenter - -	ait, diligenter.
34	Tarracimenſibus - -	Tarracinenſibus.
36	Affnicam (*Sic juxta Collation. leg. in textu.*) -	Africam.
39	bibliotecas - -	Bibliothecas.

Pag. 42.

		Patav.
Pag. 42.		
verſ. 2	hec	Hæc.
4	erumpnas	ærumnas.
5	Vlixe	Vliſſe.
	ciclops	Cyclops.
6	aput	apud.
8	ampolla	ampulla.
9	Nundum	Nondum.
11	gallinacium	-ceum.
15	exinteratus	exenteratus (*& alibi.*)
30	thumatula	tomacula.
	botulcus	betulcus.
	automatum	-ton.
34	corinthea	Corinthia (*& alibi.*)
Pag. 43.		
verſ. 1	muſcillanea	miſcellanea.
6	fialam	phialam.
17	quas. patronorum	quam. patronus.
18	nyobam	Nioben.
19	pugnaſſet	pugnaſſent.
22,23	labrore	labrare.
25	circha	circa.
28,29	ilarius	hilarius.
31	ſirum	Syrum.
39	orreum	horreum.
41	mitridate	Mithridates.
Pag. 44.		
verſ. 1	ſextercium	-tium.
2	ortis	hortis.
	naſte	nocte.
4	nundum	nondum.
7	uetuo	vero.
8	elegio	elogio.
	exerdebatur	exheredabatur.
22	puditum	perditum.
25,26	concurere	concurrere.
31	exinterare	exent.
42	(Diſticon trimalch. e. c.e. ſuo) *poſt* curat *ante* quare *locandum, ut Patav. editio. monente Collatione noviſſima.*	Diſtic. Trimalcion. eſt, c. e. ſuo: *citra* ( ).
Pag. 45.		
verſ. 2	epigramate	epigramm.
3	trachem	Thracem.
10	babilonico	Babyl.
13	gracilis pes	gracilipes.
15	nequicie	Nequitiæ.

		Patav.
Pag. 45.		
verſ. 16	tribaca	tribacca.
17	pelagus	pelagijs.
19	ad aquam	ad quam.
21	carbunculus	carbunculos.
23	proſtrare	proſtare.
24	literas difficilimum	litteras difficillimum.
28	nummularius	numularius.
35	deiciebat	deijciebat.
39	aecrophagie	aecrophragiæ.
	centus	cenſus.
Pag. 46.		
verſ. 3,4	memorie mee	memoria mea.
9	propiciam	propitiam.
11	rideatur	rideat.
13	herculem	hercule.
	molle	molli.
15	faetum	fœtum.
25	peduclum	pedicellum.
26	ridiclei	ridiculi.
27	natus	natu.
28	immo	imo.
30	teſauros	theſ.
36	(genio illius gratias)	genio illius gratias.
	eſt	ſunt.
38	ineruilia	merculia.
39	giton	Gyton.
41	conuitium	conuicium.
42	turdes	tu rides.
Pag. 47.		
verſ. 2	ubi	tibi.
5	genge	genge.
8	te in publicum	te ſtu . . . . publ.
10	Olimpium	Olympum.
11	beſalis	betalis.
	dupondnarius	dupondiarius.
13	Sathana	Satana.
14	decuro	decero.
	geometrias	geometras.
15	lipidarias	lapidarias.
	literas	litteras.
16	nummum	numum.
17	lanna	lana.
24	propicium	propit.
32	aſcylto	Aſcyltos.
42	ganimedes	Ganym.

Pag. 48.

		Patav.
Pag. 48.		
verſ.3,4	Efigeniam - -	Iphigeniam.
7	dunaria (*Sic ex Collat. L.*)	clunaria.
9	fruſtra - - -	fruſta.
11	ſcrophas - - -	ſtrophas.
13	peteucriſtarius - -	petauriſtarius.
20	aliquod - - -	aliquot.
29	ipſus - - -	ipſas.
31	unum - - -	ſinum.
32	ſuper - - -	ſupra.
42	diſſileo - - -	diſſilio.
Pag. 49.		
verſ.1.2	me. uiderit - -	ne. Viderint.
7	bacciballum - -	baci ballum.
	hercules corporaliter autem, aut - -	hercule corporaliter, aut.
10	fecit - - -	fuit.
16	miliarium - -	mill.
17	Orchus. circha - -	orcus. circa.
24	quod quod ceperam -	quod cœperam.
28	matauita tau - - -	mataritata
Pag. 50.		
verſ. 3	immo - - -	Imo.
7	caccitus - - -	cacritus.
10,11	ualebat, poterat Iouem	valebat Iouem.
12	precucurrit - -	percucurrit.
13.14	(ſaluum - - *uſq;* mentiar)	( ) *deeſt.*
21	uauatonem - - -	vaccatonem.
24	ymo - - -	imo.
32	aduleſcentulus - -	adol.
33	tiſicus - -	phtiſicus.
34	qñ - -	quem.
40	nauſia - - -	nauſea.
Pag. 51.		
verſ. 4	terram - - -	terra.
5	ſcilicet - - -	ſubiret.
12,13	preclamauit - -	proclamauit.
	ergo aliquandiu trimalchio	ergo Trimalcio.
20	cir cumlate - -	circulatæ.
22	litor - - -	Lictor.
27	habinnas - -	Habinna.
37	laucum - - -	lacuum.
39	mantiſſam - -	mantiſſam.
	eſtimant - - -	exiſtimant.
41	ſuper oſſiicula - -	ſupra oſſicula.
Pag. 52.		
verſ. 6.7	ſciribilita - -	ſcriblita.

		Patav.
Pag. 52.		
verſ. 12	fruſtrum	fruſtum.
18	etiam. circumlata	&. circulata.
24	apocalo	apoculo.
27	periſcelide ſtortae. phecaſiae	periſcelides tortæ, phœcaſiæ.
30	tō	Eo.
42	excatariſſaſti	excattar.
Pag. 53.		
verſ. 5	indiligentiam	indulgentiam.
7	au au	An, an.
12	nūquam	numquam.
13	trictum	tritum.
14	fericulo	ferculo.
28	mus emancipium	muſæ mancip.
29	uina	vitia.
30	nam quod	namque.
36	Scyntilla	Scint.
	zelotipa	zelotyp.
Pag. 54.		
verſ. 3	fata	fato.
	baſſiauit.	baſiauit.
4	calligas	caligas.
6	farſis	fartis.
8	fericulum	ferculum.
10	circhaque	circaque.
13	mirabor	Mirabar.
14	defacta	defricta.
19	colaepio	colæpio.
22	etiam	&.
24	lacum	locum.
29	oſtria	oſtrea.
31	cocleas	cochleas.
32	ſecuntur	ſequuntur.
	inauditu	inaudito.
33	pelue	pelui.
34,35	corolnis uinxiſſent	coronis iunxiſſent.
37	ſcyntilla	Scint.
39	tue	tuo.
Pag. 55.		
verſ. 7	etiam fundum	& f.
18	peraitis (*juxta Collation.*)	petractis.
21	ſint circha	ſit circa.
30	nummos	numos.
31	faciatur	facias.
33	collumbam	columbam.
35	gypſadas. effluant	gypſatas. effluat.

		Patav.
Pag. 55.		
verſ. 41	uoluit	Nolvit.
	ſextercium	Sestert.
Pag. 56.		
verſ. 3	immo	Imo.
12,13	gitone	Gyt.
14	aſyltus	Aſcyltos.
15	etiam	&.
20	auocatus	euocatus.
25,26	laberintho. ian	labyrintho. iam.
	uotum	notum.
	rogauimus	rogamus.
33.34	menetratis	Menecratis.
35	circha	circa.
42	aeneolosque	æneol.
Pag. 57.		
verſ. 3	fecit	facit.
7	annulum	anulum.
10	corolarium	corollar.
12	aeno	æno.
21	equo	ex quo.
27	Scyntilla	Scintill.
28	immo	imo.
34	propicium	propitium.
35	ſi	ſit.
	depondiarius ſextercium	dipondiarius ſeſtertium.
36	agato unguentarius	Agato vnguentaria.
38,39	leuis assiam	leuis. aſciam.
Pag. 58.		
verſ. 2	non noſtrum	noſtrum non.
3	dei	Dij.
4	effrangeret	effrangeretur.
5, 6	frunis canis	fruniſcaris.
7	formam, ſed	formam eius, ſed.
18	ſterteia	ſtertera.
23	domini	domino.
25	meae domine	meæ dominæ.
32	neptuno	Neptunus.
33	ſextercium	ſeſtertium (*& paſſim*).
Pag. 59.		
verſ. 5	greculio	Græculus.
6	conſiliator	conciliator.
7	inteſtinas meas	inteſtina mea.
12	quod	cur.
14	hoc	Hæc.
16	c u ſ u c	caſa.
18	marmoratis duos	marmoratas duas.

		Patav.
Pag. 59.		
verſ. 20. 22	hoſpicium	hoſpitium.
28	confecta	confectæ.
31	ampollam	ampullam.
32	unxit & ſpero	vnxit: Spero.
36	cornicipes	cornicines.
37	thorum	torum.
39	cornices	cornicines.
Pag. 60.		
verſ. 1	efregerunt	effregerunt.
	ſecuribuſque	& ſecuribus.
2	oportuniſſimam	opport.

Marginales & interlineares lectiones nullæ, titulusque in frontiſpicio PETRONII ARBITRI FRAGMENTVM *extra ſeriem Autographi.*

APOLO.

APOLOGIA AD PATRES CONSCRIPTOS REIP. LITTERARIÆ MARINI STATILII TRAGVRIENSIS.

CVm multa mihi in vita P. C. inter varios, ut res humanæ ſe habent, adverſæ fortunæ caſus, proſpere & fœliciter evenere, tum haud ſcio, an quidquam lætius, optatius, & unde liquidiore meus animus voluptate perfunderetur, aut acciderit unquam, aut accidere poſſit, quam quod hodie in auguſtiſſimum conſpectum veſtrum prodire, atque in tam nobili frequentia de mea mediocritate, deque rei veſtræ publicæ non mediocri negotio verba facere coactus ſum. quod certè ſi mea ſponte feciſſem, non ſine gravi temeritatis, & arrogantiæ nota facere potuiſſem. Nam cum præteritis hiſce annis, novum Satyrarum T. Petronii Arbitri fragmentum de Cœna Trimalchionis, opera typographi Patavini in publicum prodiiſſet, delatumque eſſet Pariſios; Io. Chriſtophorus Vagenſeilius, inſignis levitatis & confidentiæ adoleſcens, recens illuc advectus, quod plauſu Doctorum Virorum, quos ſibi colendos homo peregrinus deſumpſerat, plus nimio delectaretur, talemque ſe re ipſa eſſe crederet, qualis ab amicorum urbanitate, & blanditiis audiebat; cepit conſilium plenum vanitatis, atque ætati ſuæ, quam collectæ recens proſperæ opinioni convenientius, inſectandi hujus operis, & pro falſo, & adulterino inſimulandi. Cum autem præcipuam in hac editione mei mentionem fieri animadverteret, & ſcriptum ipſum à mea potiſſimum Bibliotheca prolatum audiret; me unum, antequam ſciret, ater, an albus homo eſſem, die ad Vos dicta nominatim in Iudicium vocavit; imo quaſi veſtris jam ſententiis condemnatum, & legis Corneliæ, quæ de Falſis eſt, conſtrictum, & irretitum pœnis, non tam ad cauſam dicendam, quam ad Crimen jam deprehenſum ultro confitendum, juſtamque ea de cauſa animadverſionem à veſtra lenitate, & miſericordia deprecandam, hortatus eſt. Satis autem prolixam ad hoc ſuum dictum probandum diſputationem contexuit, quam his potiſſimum verbis concluſit:

„*Si poſſem in aurem Statilei inſuſurrarem, videri mihi totum*

 Arbitri

„ *Arbitri fragmentum ex ſeſe finxiſſe tanquam araneum* ; *&*
„ *bene facturum* , *ſi grave crimen*, *quo ſe commaculavit*, *apud*
„ *Reip. litterariæ Patres conſcriptos deprecaretur.* Adſcivit ſibi tam præclaræ actionis ſocium Adrianum Valeſium, virum alioquin doctum, & gravem, & quem hoc ſuotam fœdo luto inficeret prorſus indignum, qui altera diſputatione hoc idem argumentum, ſed aliquanto modeſtius, & verecundius executus eſt. His ego geminis contra me actionibus ſine mora cenſui reſpondendum, eoque miſi ſtatim ad ſummum virum M. Mocenicum accuratam hac de re diſſertationem, quam etiam typis editam eſſe audio, atque in ea, quantum ingenio, & induſtria conniti potui, cum utriuſque diſputationis argumentis pugnavi. ſolam autem exequi tunc viſum eſt partem controverſiæ, quæ juris quodammodo eſſe videbatur, iis dumtaxat argumentis, & rationibus adhibitis, quæ ad aſſerendam ejus germanitatem ex ipſius verbis ac ſententiis duci poterant; cum fretus abundantia, ut ita dicam, mearum virium, experiri conſtituiſſem, ecquid ea ſola ad cauſam obtinendam ſatis eſſent, omiſſis adjumentis, quæ codex ipſe autographus in medium prolatus afferre poſſet. Nunc verò repudiato, ut audietis, hoc conſilio, & accedente ex codicis inſpectione magna copia alterius partis controverſiæ exercendæ, quæ magis facti eſt, rurſus ad hanc cauſam integram, non jam privatim, & cum amicis, ſed in judicio diſceptandam me confero, Vosque oro, & obteſtor P. C., ut, ſi quæ dicturus hodie ſum, probavero, non ſolum de mea ipſius, ſed etiam de hujus ſcripti innocentia, & meorum accuſatorum vanitate ſine dubitatione pronuncietis. Interim dum mei facti in hoc toto negotio verſati rationem vobis expono, ut jam facere incepiſtis, quæſo diligenter attendite;

LOnge mihi alia mens eſt P. C., cùm de proferendis in publicum ingenii mei monumentis delibero, quam accuſatori meo fuit, cum criminibus prius apud vos pronunciatis, quam apud ſe cogitatis in famam nomenque meum graſſatus eſt. Adeò enim tanta in re nihil inexploratò, nihilque temere mihi ſuſcipiendum exiſtimo, ut gratiam celeritatis, quam illum ſecutum video, rem pueris modò, ad indolem ingenii probandam in Ludo certantibus, utcumque laudabilem, cæterum ubi quid ſerio ſcribendum eſt, inanem, & futilem, atque ad abolendam ab ineptorum ſcriptorum fama ſtultitiæ notam infirmam eſſe ſtatuam. Quanquam enim de fragmento Petroniano, & mea ſponte optimè ſentiebam, & viros doctiſſimos hujus mei judicii auctores, & ſuffragatores habebam; ejus tamen vulgandi conſilium, & meis animadverſionibus illuſtrandi, non modo ultra præſcriptos

à pru-

à prudentiſſimo Poëtarum novem annos apud me preſſi, ſed tantum non prorſus abjeci: veritus quippe ſum, id quod evenit, ne quis litterator inſulſus, & hujus ſimilis exiſteret, qui mei facti reprehenſione ad captandam eruditionis gloriam abuteretur. multò namque ſatius duco, ignotum me eſſe, quam per opprobria, & maledicta, etiam falſò jactata inſeri famæ, & eruditorum ſermonibus celebrari; quippe qui ſatis intelligam, etiam vitæ per ſilentium actæ, & procul à magnarum curarum turbis habitæ, ſuam ineſſe dignitatem, nec illum male vixiſſe judicari, qui natus juxta morienſque fefellit. Hujus autem mei propoſiti, & quam in eo conſtantem, obfirmatumque me præbuerim, teſtes ſunt optimi, & graviſſimi viri, qui codicem, quo fragmentum hujuſmodi continebatur, vetuſtum illum quidem, & Catulli, Tibullique, ac Propertii exemplaribus nobilem, auferre à me, & in vulgus dare quotidiano multorum annorum convitio fruſtra conati ſunt: teſtis vir ſapientiſſimus Venetus ad Pont. Max. Legatus, cujus auctoritas apud me omnium graviſſima, non tamen ultrà valuit, quam ut hujus ſcripturæ capita hactenus majore ex parte inedita deſcribi curaret, & me invito, & reclamante typis excudi permitteret: teſtis omnis antiquitatis conſultiſſimus Octavius Ferrarius, meritò ab adverſario meo laudatus, in cujus amantiſſimo ſinu expoſtulationes hac de re meas, cum liber à Strambotto Typographo edebatur, multa cum moleſtiæ ſignificatione deponebam. Cauſæ autem erant hujus moleſtiæ non ſolum vetus meum de hac editione omittenda conſilium; ſed plurima, eaque fœdiſſima ipſius editionis vitia, quibus mederi, ne auctor facti à me improbati ulla ex parte viderer, omnino non ſuſtinebam. Siquidem in ipſa præfatione nonnulla cum de fragmento, tum de me ipſo aliter ac res habet affirmabantur; neque enim Horatii ulla carmina in codice hoc leguntur, ſed poëtarum, quos dixi; nec mihi in mentem unquam venit, teſtem citare in hac cauſa Ioannem Rhodium: propterea quod neque Rhodius unquam codicem hunc oculis uſurpavit, & hominis mortui teſtimonium quanto locupletius, tanto ſuſpectius futurum erat. Nam quid ego de ipſo fragmenti contextu dicam, imperitè, atque oſcitanter exſcripto, & à fide ſui exemplaris multis in partibus abhorrente. offenſus ſcilicet ejus editionis Curator, quicunque ille fuit, multitudine mendorum ac fœditate, & vocabulorum, quæ in illo paſſim occurrunt, inſolentia; correctionem adornavit, ut ſibi videbatur intimæ cujuſdam eruditionis, re verò ineptam & abſurdam: nihil enim tam operæ pretium fuerat, quam ut ſcriptio illa ſubjiceretur oculis Eruditorum, ſicut erat, inculta, & rudis, quò decoris

ingeniis materiam exercendæ induſtriæ in locis corruptis reſtituendis integram præberet, ac ipſa ſui deformitate crimen à ſe removeret ſuppoſitionis, & impoſturæ, cujus cogitatio, ut mox audietis, à ſui ſæculi genio, & ſtudiorum ejus temporis ratione magnopere abhorrebat. Quod certè ſi feciſſet, nec potius primas fragmenti paginas ex libris pridem editis, cætera vero ex ingenio emendaſſet, hoc ſaltem habuiſſet minus loci adverſarii iniquitas ad me criminandum, quaſi quæ de meo finxiſſem, de induſtria corrupta, quæ vero ex aliis deſcripſiſſem emendata, ut acceperam, protuliſſem, eoque duplicem hujus ſcripti auctorem deprehendendum præbuiſſem. quæ alioquin ratio quam ſit à propoſito impoſtoris aliena, quam rurſus ad ſinceri correctoris rationes accommodata, nemo non videt; cum illi, vel univerſa ſcriptione, eodem luto fœdata, vel undequaque ejuſdem limæ beneficio caſtigata opus eſſet; hujus verò induſtriæ qualemcumque conatum ipſa operis varietas commendaret. Quid multa? non ſolum ego hujus editionis auctor non ſum, ſed nec alius quiſquam, cui ego ſaltem de nomine notus eſſem, cum in illa pro Statilio, vetere ſcilicet meæ familiæ vocabulo, Statileus appeller.

Habetis P. C. rem geſtam, quantum ad me attinet, in cauſa fragmenti Petroniani, cujus conficti, & ſuppoſiti reus apud vos factus ſum. Sed maculam tam deformem, ſatis ſuperque, opinor, à vita & factis meis detergunt, quæ à me, ut dixi, privatim ad optimum Mocenicum hac de re ſcripta ſunt; multo verò prolixius hoc ipſum præſtitit, & omnem penitus adverſariorum calumniam nudavit, & refutavit res ipſa, poſt codicem hunc Romam transmiſſum, & Doctorum hominum oculis ſubjectum, ejuſque ſcripturæ non ambiguam antiquitatem ad CCC. annos omnium judicio porrectam: ſpatio, ut videtis, integri ſæculi, quam quod Patavinus typographus profiteri auſus eſt, ampliorem: expugnari namque tandem aliquando paſſus ſum conſtantiam meam, non tam auctoritate ſummi viri Antonii Priuli Dalmatiæ Præfecti, cui librum in Vrbem mittendum tradidi, quam adverſarii convitiis, & maledictis; quorum vanitatem, revinci, ac patefieri, non mea ſolum, ſed rei litterariæ univerſæ intererat, ne monumentum elegantiſſimi Scriptoris, cui tot ſæculorum, ut ita dicam, ingluvies, in veteres libros fœde bacchata, pepercisſet, leviſſimi hominis livore, ac malevolentia oppreſſum, atque enecatum interiret. Quid enim jam eſt quod hoc prolato codice ad tuam, Vagenſeili, tuendam ſententiam afferre audes? An verum illlum, an vetuſtum negabis? ſed habes adverſarios huic tantæ pertinaciæ Viros doctiſſimos, & in omnis antiquitatis

cogni-

cognitione apprimè verſatos, quorum magna eſt in Vrbe copia, nec modo Italos, verùm etiam omnium transalpinarum, transmarinarumque gentium, ac præcipuè curioſæ hujuſmodi elegantiarum Gallicæ Nationis, qui codicem in loco celebri ad hoc ipſum propoſitum inſpexere, qui ſingulas ejus paginas, ſingulas lineas per otium contemplati ſunt, qui in ejus apices, qui in chartas, qui in litteras diligentiſſimè inquiſivere, & quo ſæculo editus, qua manu exaratus ſit, integris à ſtudio partium animis arbitrati ſunt, quorum ego teſtimonium præſens, & ut ſic dixerim, oculatum non vereor, ne quiſquam ſanus non anteponat tuis inaniſſimis ſuſpicionibus, & conjecturis.

Iam verò conſtituta hac tanta codicis antiquitate, quæ jam reliqua poteſt eſſe in hoc negotio fraudis, & impoſturæ ſuſpicio? Quem, oro, tanti criminis reum facis, cui diem dicis, cujus nomen defers? Illum opinor ipſum, qui librum deſcripſit aut deſcribendum curavit. At hic ne facti quidem ipſius utcunque admiſſi, cui fraudem ineſſe contendis, auctor eſt. Siquidem noviſſimam hanc fragmenti partem, quantum in illo eſt, abjudicat à Petronio, tantum abeſt ut falſò illi tribuat. Inſpice, ſi placet, ejus exemplum, non quale à Patavinæ editionis curatore prolatum eſt, corruptum & mutilum, ſed quale nunc demum prodit ſincerum, & integrum. Occurret in fronte titulus operis parti fragmentorum jam vulgatæ præfixus, conceptus his verbis, & rubris litteris exaratus:

Petronii Arbitri Satyri fragmenta ex libro decimoquinto & decimoſexto.

Occurrent ſummæ paginæ hanc partem continentes hoc eodem titulo, & colore notatæ, quas ubi omnes evolveris, & congruentes cum omnibus manuſcriptis, & impreſſis exemplaribus inveneris, offendes ad calcem ſolemnem illam veterum manuſcriptorum Codicum clauſulam:

Petronii Arbitri Satyri fragmenta expliciunt ex libro XV. *&* XVI.

Hactenus, ut vides, ille; nec ultra quicquam Petronio tribuit. quæ ſi germana, & legitima non ſunt, planum licet illum, & impoſtorem, & ſi quæ fœdiora in buccam veniunt, vocabulis appella. Sequitur exemplum hujus novi fragmenti, cujus ſcripturam nullo titulo inſignitam reperies. Nihil in fronte, nihil ad calcem, nihil in ſummis, aut infimis chartis adnotatum eſt, ex quo poſſit elici mens ſcriptoris, quid de illius ſentiat auctore; quæ quidem res inſcitiam fortaſſe hominis, atque ſtuporem, non fraudem ullam coarguit, ut qui ex materia, ex

genere

genere dictionis, ex perſonis, quæ loquentes inducuntur, conjecturam facere de autore nequiverit. Ego verò idipſum candori ejus acceptum fero, & ingenuæ cuidam animi ſimplicitati, quod forte fidei ſuæ minimè eſſe putaverit ut de ſuo quidquam adſcriberet, cum aliena deſcribebat; quia fortè vetuſtiore aliquo exemplo pariter acephalo, & anonymo uſus eſt. Quod ſine dubio immunem illum à tuo crimine facit, & planè extra calumniæ tuæ jactum conſtituit; quandoquidem infectum prorſus eſſe vides quod illum feciſſe inſimulas: ut, ſi quempiam lege Cornelia de Sicariis interrogares, quis te ferret in accuſatione perſeverantem, ubi non modo nullam cædem factam doceres, ſed ipſe, quem interfectum eſſe contenderes, extemplo vivus ac valens in Iudicum conſpectum ſe daret. Nec verò hæc à me ejus ~~adductus~~ ſtudio, & gratiæ cauſa dictum puta; quid enim ille in ſe habet, quod quemquam ad ſui amorem alliciat, qui vel ex hoc ipſo infelici ſuo labore ſe prodit hominem planè rudem, omniſque expertem elegantiæ, & prorſus barbarum, & ruſticanum; certè nullo modo ad eruditas hujuſmodi fraudes concipiendas idoneum; adeò deformibus mendis, tam inepta Orthographiæ ratione hoc ſuum opus inquinavit: ut, cui pro Agamemnone *Agamenon* eſt, *cornicipes* pro cornicinibus, *cauſa palectice* pro gauſapa lecticæ, *ampliteatrum* pro amphitheatro, *volutates* pro voluptatibus: cujus denique errata penè plura, quam verba ſunt. neque ſolum in hoc novo fragmento, ſed per omnem vulgati pridem Petronii ſcripturam, cujus ipſo initio turpiſſime labitur, dum ait: *Cum alio genere furiarum declamatores inquietantur*, & quæ ſequuntur: quorum verborum ſententia frigida, elumbis, & propemodum nulla eſt. Mitto enim peccatum in titulo, dum ~~pro Satyrico~~ Petronii Arbitrum Satyrum nobis obtrudit. id namque vetuſtioris illius exempli ſcriptoris peccatum eſſe potuit, imò ſæculi potius: nam & Dantes ille Aligherius illo ævo doctiſſimus judicatus, hac eadem ratione Horatium Flaccum Satyrarum ſcriptorem, Horatium Satyrum vocat, & apud ſequioris ævi Græcos D. Gregorius Rom. Pont. ſuorum Dialogorum opere, quo maximè apud illos notus eſt, Gregorii Dialogi vocabulum eſt aſſecutus.

At enim hoc ipſum de induſtria fecit, quo fidem adſtrueret mendacio, quod adornabat. Quia credo alia exempla Petronii, quæ doctorum tunc manibus terebantur integra erant, & caſtigata, & Criticorum lima perfecta, à quorum adeò nitore diverſum hoc noſtrum, affectata hac ſui deformitate, perſuadere potuerit, ut ſincerum & legitimum judicaretur. Ecquid intelligis, cenſor inſulſe, quo in ſæculo, quibus in moribus, inter quæ homi-

hominum ſtudia tua verſatur oratio? In hæc noſtra demum, & patrum, avorumque noſtrorum tempora aſtutum hujuſmodi conſilium cadere fortaſſe poterat, poſt reverſam ſcilicet, litterarum lucem, adeoque minus frequentem in hoc genere peccandi morem; & poſtquam beneficio præclari Typographiæ inventi reſtituta paſſim per Viros eruditos ſua veteribus libris integritas ſtatim latiſſime patuit, eaque re conſtitutæ, ac ſtabilitæ videri poterant veræ, ac germanæ librorum lectiones, ut merito corruptiſſimæ quæque ſcripturæ antiquitatem ſapere exiſtimentur, integræ autem, & caſtigatæ novitatis ſuſpectæ ſint. Contra vero ætate deſcripti hujus codicis, cum adhuc ingeniis hominum ſitus ille à diuturna muſarum negligentia contractus hæreret, vetera juxta ac nova litterarum monumenta eodem, ut ita dicam, cibo paſta cernimus, eodem affecta morbo, eodem luto fœdata, ruſticitatis, atque inelegantiæ in verbis, in ſententiis, in omni denique dicendi, & ſcribendi ratione. Mire ingenia illius ſæculi ab omni genere litterarum, præter Theologiam, & Iurisprudentiam, ac Medicinam, abhorrebant, cum cætera omnia doctrinæ ſtudia, atque in his ipſis omnem cultum, omnemque ornatum orationis morbos animi, morumque corruptelam paſſim appellarent; ſecumque præclare agi putarent humanioris doctrinæ viri ſi pro magis, & maleficis ab hominum cœtu non arcerentur: id quod memoriæ Silveſtri Secundi Rom. Pont. propemodum uſu venit, cum propterea quod Aſtronomiæ, & numerorum ſcientiæ intelligens eſt habitus, quamquam erat egregie pius, ac ſanctus, ſiniſtris ab imperita poſteritate necromantiæ, & impiorum Sacrorum rumoribus laboravit.

Sed quid ego de incommodis rei litterariæ illorum temporum tam multa diſputo? quaſi vero ſit opus argumentis, & conjecturis in re omnium liquidiſſima; quamque non ſolum mente & cogitatione comprehendimus, ſed ipſis oculis ſubjectam, & expoſitam habemus. Adſpicite quæſo P. C. & contemplamini tabulas, ac ſtatuas illius ætatis artificum, in veterum templorum parietibus adhuc hærentes. Quicquamne vobis in eo genere rudius, aut impolitius poteſt occurrere? ego verò, ſi vel Giottum illum tanto in honore (& quidem meritò) à ſuis æqualibus habitum, caſus aliquis in officinam artificum noſtrorum quamlibet mediocrium deferret, & ille de pictura diſſerere ac judicare inſtitueret, prope eſt ut exiſtimem auditurum, quod olim ab Apelle Alexander audivit, faceſſeret illinc propere, nec pueris colores miſcentibus riſui eſſe perſeveraret. Hoc eodem ſqualore, eademque rubigine cæteras humaniores doctrinas infectas, ac deformatas, eadem opera Vos intueri putatem, propter arctiſſimum ſocietatis

cietatis vinculum, quo inter ſe (ſi Platoni credimus) connexæ, colligatæque ſunt, ut nunquam ſingulæ floruiſſe viſæ ſint, quin floruerint univerſæ. Unum non inficior, ætas illa tulit Franciſcum Petrarcham ſcriptorem ſua lauro digniſſimum, qui & ipſe, quod Virgilii lectione delectabatur, magus eſt habitus, non vulgi ille quidem, ſed ſummi tunc hominum Innocentii Rom. Pont. judicio. Hic tamen, ut rerum copia valuit, & robore quodam ac pondere ſententiarum, ita ornamentis quæ à dictionis elegantia ſcriptis accedunt, & puro illo, qui poſteà in pretio fuit, Romani ſermonis candore, nec omninò caruit, nec multum aut paſſim abundavit, non ſolum in ſoluta numeris oratione, ſed etiam in verſibus. certè illum negligentiorem hujusmodi loquendi munditiarum, & hebetioris ad earum guſtum palati fuiſſe ſcripta ejus, alioquin laudatiſſima, declarant; atque hanc eandem conjecturam de omnibus ejus æqualibus licet facere, ac de genio illius ſæculi in uniuerſum. Verum, ſi non defuit illis temporibus, qui tam eleganter Latinè ſcribere poſſet, eoque ſcribendi genere tam effuſe delectaretur, quid ita non ſcripſit accepto alio argumento, in cujus tractatione profiteri ſuum nomen potuiſſet, & laboris fructum ferre ſincerum & liquidum, nominis & gloriæ non contemnendæ? qui enim ſcribere potuit, quo ſtilo pleraque hujus fragmenti ſcripta ſunt, ubi ſeſe ad ſcribendum quacumque de re contuliſſet, facile, & Petrarcham, & alios etiam melioris æui ſcriptores hac dicendi laude ſuperaſſet. quî ergo factum eſt, ut hoc uno abortu verius, quam fœtu, clariſſimi ingenii ſui fœcunditatem terminandam judicaverit, aut ſi quid ſcripſit hoc unum ad nos pervenerit? cum præſertim haberet liberum decurrendi per omne genus argumenti ſpatium, nemine illa ætate ad occupandam clareſcendi per hujuſmodi ſcripta materiam admodum ſollicito. Sed nullus, mihi credite, fuit, neque enim eſſet, quod tantopere admiraremur, totque in cœlum extolleremus laudibus ſecutos longo poſt intervallo doctiſſimos homines, qui exciſam in ſuis ſedibus Barbarorum crudelitate Græciam una cum ſuis artibus in nos invexerunt, apertiſque ~~in~~ tota Italia bonarum artium veluti fontibus Petroniano illo litterarum flumine Occidentem univerſum inundavere. Quid enim attinet illos auctores laudare reverſæ in Orbem terrarum humanioris doctrinæ, quæ jam plusquam integro ſæculo illorum exortum præverterat? Quid Bembus, & Sadoletus, & alii hujus notæ ſummi Viri aliud præſtitiſſe viſi ſunt, quam quod inter principes hujus rationis conſtituendæ fuere? Quid ipſe Leo X. Pont.

Dulcia qui profugas revocavit ad otia muſas,

ſi gra-

ſi gratiam ejus facti proavorum ætas jam abſtulerat omnem. cujus certe ætatis palato ſi adeò ſubtiliter ſapiebat Petronius, ſi ejus tunc ſcripta, quæ exſtabant, tam curioſe manibus terebantur, ſi quæ non comparebant, tam impotenti deſiderio conquirebantur, ut viris doctis in mentem venirent extrema ejus fingendi, & ſupponendi conſilia; id verò non incipientis, & recens adamatæ litterarum elegantiæ argumentum eſt, ſed jam provectæ, & ad ſatietatem uſque ac faſtidium inter eruditos verſatæ. Ut enim oſtrea, & boleti, & jubæ mullorum apud rudes voluptatum convivas non magno in pretio ſunt, quippe quos hædus, & pullus, & placentæ magis delectant: ſic elegantiæ genere quo Petronius valet, hominum ingenia inter primos ad eloquentiam impetus non magnopere capiuntur, ſed præclare ſecum agi putant, ſi cum Cicerone, & Livio, & Saluſtio verſari cum fructu liceat. Quod autem de hominibus dico, idem de temporibus dictum accipite, quibus ſua indoles, ſui mores, ſua ſtudia ſunt.

In his ergò, ac talibus ſcriptoribus conquirendis, & ab interitu vindicandis ſatis erat, ſuperque tunc occupata doctorum Virorum induſtria, & maximè hujus, quem dixi Franciſci Petrarchæ, cæterorum omnium, qui in hac parte rei litterariæ curandâ cum laude verſati ſunt, primi auctoris, ac ducis. Qui tamen veterum librorum cladi, illa ætate cum maximè gliſcenti, nequaquam ſuo illo intentiſſimo ſtudio tantum opis afferre potuit, quin pleraque ex fatali illo naufragio erepta, & in ſicco jam poſita, à refluente rurſus veluti æſtu illius vorticis abſorberentur: quod ſibi vir ille ſummus uſu veniſſe queritur in duobus Ciceronis libris, qui de Gloria ſcripti ſunt; quodque etiam Quintiliano ævo Petrarchæ incolumi, ut fama eſt, accidiſſet, niſi Poggium illum Florentinum ad cujusdam ſalſamentarii tabernam fors detuliſſet, à quo eſt erutus, & centum poſt annos iterum luci reſtitutus. Ergo turbo ille veterum monumentorum devorator, illa temporis procella, qua omnem penè antiquitatem abſumptam dolemus, nondum adeò remiſerat, ut viris doctis cum illa luctantibus ſatis vacaret cogitare de nugis Petronianis, toto animo, totisque ingenii viribus in clariores, quos dixi, Scriptores, quaſi in majoris precii merces ſervandas intentis.

Jam ſi Petronius illa ætate tanti non fuit, quæ ſatis digna cauſa eſſe poterat, ut tam eſſet diligens in eo ſupponendo cujusquam induſtria? neque enim quicquam aliud tuos, quos appellas ineptos ſycophantas, ad hujusmodi fraudes impulit, quam auctorum, quos ſupponebant nobilitas, & crebræ hominum eruditorum de eorum ſcriptis deperditis querelæ. Sic Annium Viterbienſem ad ſuas ineptias Beroſi Chaldæi nomine illuſtrandas,

das,

das, deſperata vetuſtiſſimi ſcriptoris inventio; ſic Sigonium ad confingendam Ciceronis de Conſolatione diſputationem, diu fruſtra deſideratus elegantiſſimus liber adduxit. ſic alios multos, quos ſigillatim commemorari infiniti operis res eſſet. Quid autem, ſi inter eruditos illius temporis nondum planè conſtabat quæ pars Petronii integra, quæ mutila; quæ amiſſa prorſus eſſet, quem tandem locum habere potuit abſurda hujusmodi de eo ſupponendo cogitatio? hanc certè perſuaſionem non magnopere certam, & pervulgatam fuiſſe, argumento eſt: primo, quod neque de aliis auctoribus exploratum id erat multo quam Petronius clarioribus, tunc cum maxime de cœnobiorum angulis eruebantur, quosque adeo latere potius, quam interiiſſe viri docti exiſtimabant. deinde, quod fragmentorum illius collectiones, aliæ aliis cumulatiores ferebantur, nec dum ullum exſtabat Typographiæ artificium, cujus ope quaſi ſtatui poſſet, quid exſtaret ex illo opere, quid interiiſſet, & minutæ hujus naufragii tabulæ in conſpectum omnium dari; ut ſunt illæ interruptæ ſententiæ,& clauſulæ nulli parti cæteri operis cohærentes:

In hac re qui vincitur vincit.
Non rectè facit, qui cito credit.
Nemo cœlum putat, nemo jusjurandum ſervat.
Nemo Jovem pluris facit, ſed omnes opertis oculis bona ſua computant.
Quod hodie non eſt cras erit, ſic vita truditur.
Apes ideo pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi acidum invenies.
Quod non expectas ex transverſo fit, & ſuper nos fortuna negotia curat.
Nemo noſtrûm non peccat, homines ſumus non Dii.

Et tamen arguere me audes quod hæc ipſa ut aptata ſuis locis apparerent, verba, & ſententias intermedias; & univerſam rei geſtæ ſeriem ex ingenio commentus ſim. Quid autem minus probabile, imo quid magis alienum à ratione, quam non modo mihi, qui ſcripturæ ante CCC. annos conflatæ non interfui, ſed ulli omnino hominum in mentem veniſſe tam frigida, tam jejuna, tam abſurda? præſertim ſi cogites illa, quæ dixi, tempora, quorum ingeniis, & moribus hæc atque talia tribuere nihil aliud eſt, quam

Delphinum ſylvis appingere, fluctibus aprum.

Ut non omnem frugem, neque omnem arborem in omni loco reperire poſſis, ſic non omne facinus in omni vita naſcitur, ſummus ille non ſentiendi minus, quam dicendi Magiſter veriſſime dixit. In magna quadam litterarum & hominum litteratorum abundantia, & ex aſſiduo humanioris doctrinæ cultu, atque ut ita

dicam attritu, primùm ſatietas oritur, & ex ſatietate faſtidium, inde eorum quæ in hoc genere rara, & paratu difficilia ſunt intemperans appetitio, ac rerum quæ non exſtant deſiderium: hinc deinde pretium exiſtit hujusmodi fraudium, ſine quo friget omnis malitia. Nemo enim gratuitò malus eſt, nec tam infelici conditione virtus agit, ut ſi par utrinque ſpes affulgeat, nec diſpar ea, quæ ſperes aſſequendi facultas, non quisquam vir bonus, & innocens, quàm pravus, & improbus eſſe malit.

Sed ego P. C. veſtra in me audiendo patientia nimis abutor intemperanter, & in re minimè dubia teſtes profero non neceſſarios. Quidquid de cæteris Petroniani operis partibus ſtatuetis, hæc ſine dubio, quæ cœnam Trimalchionis exequitur, non multò ante conſcriptum hunc codicem incolumis fuit. Adite, quæſo, Joannem Sariſberienſem decimi tertii prope ſæculi ſcriptorem, quem in ſuo de nugis Curialium opere, non minùs ſermonibus hujus integri convivii, quàm epulis effuſè delectatum invenietis, ex eoque & porcum trojanum, & ductilem ex vitro phialam tanquam apophoreta quæpiam ſecum abſtuliſſe, ut his ad illuſtranda ingenii ſui monumenta uteretur. Atqui ſtructuram hujus fragmenti (ſeu germanum illud, ſive ſuppoſititium dicere placet) multo quam hoc ejus exemplum vetuſtiorem eſſe conſtat. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant Orthographiæ peccata à Scheffero animadverſa, aliáque ſcripturæ vitia, quæ neque à vero auctore profecta ſunt, neque impoſtori homini (ſi quidem fraus ulla in hoc negotio verſata eſt,) minimè rudi aut indocto, conveniunt. Vero autem propius eſt, librariorum imperitiâ, dum alia ex aliis transferunt, & mendoſè ſcripta mendoſius exſcribunt, hac tanta clade codicem affectum eſſe: quæ quidem ſi meus accuſator admittit, & patitur ſecum iniri Chronologiæ rationem, jam conflatum hoc ab illo crimen incidet in tempus, quo committi omnino non potuit: non enim magis impoſtura aliqua opus tunc erat ad proferendum hoc Trimalchianæ cœnæ fragmentum, ac ſi hoc tempore ad carmina Virgilii, & Tullii orationes, & Livii hiſtoriam, propterea quòd hæc omnia vera, & germana ſuperſunt. quomodo & Petronius hac ſui parte, ut videtis, ſupererat legebaturque, & laudabatur; vel ſi jam interierat, nondum adeo certa, & explorata ejus amiſſio eſſe potuit, nec tam anxia inquiſitio, nec inventio tam deſperata, ut extremo huic ſuppoſitionis conſilio locus ullus eſſet. Certè hoc ejus operis caput maxime omnium cum temporis injuria pugnâſſe, ejuſque expugnationem, & quaſi abſumptionem in illo communi veterum litterarum incendio nullo modo certam tunc exploratamque fuiſſe, argumento ſunt, ſuper diſertam ejus in

auctore, quem dixi, mentionem, minuta hujus cœnæ veluti fruſta, & ſemeſa fercula per impreſſos hactenus codices diſperſa, & vaga, quæ nunc, ut Patavinus Typographus veriſſime prædicat, ſcripti hujus beneficio ſuæ integritati reſtituta, & veluti menſæ iterum appoſita cernuntur.

Vides, inepte critice, quàm in irritum ceciderint inſani illi tui conatus. Quid enim nunc illi primæ legioni facies, quam mecum proſpere pugnaſſe confidentiſſimè gloriaris? quo te vertes cum cæteris tuis ridiculis copiis, quem locum capies in quo tutò conſiſtere, Thraſo magnifice, poſſis? cum omnes concluſas, & circumventas videas, hac una rationum cohorte ab hujus Codicis prolatione deducta; ut vereri jam ſubeat, ne conſultò, ac de induſtria librum tantiſper occuluiſſe videar, & quaſi in inſidiis collocaſſe, quo incautos, & ſibi nimium fidentes, tuique ſimiles ad ineptias effutiendas, & riſum præbendum elicerem: quomodo rideri ſæpe videmus

In triviis fixum qui ſe declinat ad aſſem.

Quid enim tam ineptum, ac tam ridiculum, quàm omnis ille tuorum argumentorum apparatus, præſertim cum recentiſſimum hunc eſſe ais inepti homuncionis abortum, propterea quòd verum Petronii textum caſtigatum reſtitutumque exhibuit ex conjecturis noviſſimorum Criticorum, eosque nominatim commemoras, quos viros, dii boni! Tornæſios, Douſas, Caſaubonos, Scaligeros. Cum autem adhuc meliores alias caſtigationes in hoc ſcripto agnoſcas ad hanc diem inauditas, eaſque ultro probes, & magni facias, tecumque hac in re ſentiat doctiſſimus Schefferus, et nulla dubitatio reliqua de Codicis antiquitate jam ſit; alterum fatearis neceſſe eſt, aut in hac machina ordinanda verſatam fuiſſe mentem aliquam inuſitatæ cujusdam in Criticæ ſtudio ſagacitatis, & tot ac talibus ingeniis præſtantiorem; aut verum, & genuinum ſui ſcriptoris fœtum hunc eſſe, certe à probris, & contumeliis, quibus à te paſſim accipitur, longiſſimè remotum: ac niſi ex livore, & malignitate totus factus es, ſine cunctatione fatebere, cum primùm novam hanc fragmentorum Petronii editionem aſpicies, & lectionum varietatem ad corrigenda vetera hujus auctoris exemplaria per otium conſiderabis, nimisque præceps tuum judicium de meo cenſu hoc uno novo fragmento inſtructo damnabis.

Quid nunc P. C. pluribus jam attinet immorari in verbis, & formulis, & reliqua ſcripti hujus dictione, unde ſuas conjecturas præclarus antiquitatis magiſter ad me traducendum deducit; præſertim verò, quod hanc partem meæ defenſionis executi egregiè ſunt viri Doctiſſimi Populares ejus, qui ingenium induſtriam-

duſtriamque ſuam tot editis operibus nobilem, in vocibus, quas ille barbaras, & monſtruoſas, & ne humanas quidem appellat, partim corrigendis, & reſtituendis, partim aſſerendis, & excuſſo diligenter Latinæ linguæ univerſo penu ſuæ notioni reddendis feliciſſimè collocavere. Nec omnino nihil meritus eſſe hac de re viſus eſt ſubſcriptor ejus Valleſius, qui ſuam *barbatoriæ* interpretationem, vocabuli pro barbaro, & abſurdo repudiati, ſic amplectitur, ſic tanquam unicam filiam exoſculatur, & in ſinu habet, ut ſcriptori ante ſe 300 annos nato furti literarii litem intendat, quaſi quæ ab illo didiciſſet pro ſuo venditet: quem etiam profeciſſe contendit à clariſſimo Viro fratre ſuo, cùm epulas illas Trimalchionis *cœnam liberam* nominavit. Sed ut jam dixi hanc meæ cauſæ partem ſatis idoneis defenſoribus curandam relinquo, nec vereor P. C. ne illorum adducti auctoritate, ſine dubitatione apud vos non ſtatuatis, nihil aliud eſſe cauſæ, quod conjecturæ talium ingeniorum tam belle conveniant cum hoc fragmento, quàm ipſam veritatem, quam certè niſi ſcriptor illius illitteratus, & barbarus ſecum facientem habuiſſet, nullis veſtigiis ad tam recondita Latinitatis arcana pervenire potuiſſet.

Nequeo tamen mihi temperare, quin ad ea, quæ de loquendi quibusdam formulis petulanter, & abſurdè jactari video, paucis reſpondeam, nec iis contentus ſim, quæ jam de hoc toto genere in meam ad Mocenicum epiſtolam congeſſi. Non placent critico illa verba *unus ſervus Agamemnonis interpellavit trepidantes*. Credo elegantius futurum fuiſſe putat, ſi dixiſſet, quidam ſervus Agamemnonis nos interpellavit: At placent Tacito, qui ſe ſatis Latinè loquutum exiſtimat, cum dixit, *eodem anno, ni mature ſubventum foret, mancipii unius audacia diſcordiis, armisque civilibus Rempublicam perculiſſet*. Placet Ciceroni, qui diſputatione de Oratore *Lucium Craſſum unum patrem familias*; in Philippicis, *Marcum Antonium unum gladiatorem nequiſſimum* appellat, eoque loquendi genere non neceſſitatis, ſed elegantiæ causâ multis aliis locis libenter utitur. Etiam Catullo placet, cui novus hic

Suffenus unus Caprimulgus, & foſſor

videtur. Denique placet eruditiſſimo Scheffero, cujus unguis pluris eſt, quàm ipſe totus, politamque hanc dictionem, doctam & elegantem vocat. Requirit cenſor noſter puritatem Romani ſermonis, cum audit, *tanquam unus ex nobis*, & orationem quaſi magis Chriſtianam quam Latinam, auctorem verò tanquam compilati ſacri Moſaici ſcrinii manifeſtum reprehendit. Hæc tamen eadem verba in hanc eandem ſententiam, ſecurus ejus ſupercilii, uſurpat Plinius; nec veretur ne ſe quiſquam inelegantem, &

barbarum judicet. Audi ſi moleſtum non eſt, quam id ille maximè probat, quod tu improbas: *Unum ſe ille è nobis, & hôc magis excellit, quòd unum è nobis putat.* Minùs veretur ne ab illo vapulet Cicero, cùm ait: *Ruffio me Diusfidius ita deſideratur, ut ſi eſſet unus è nobis.* Quod ſi Plinio, ſi Ciceroni licuit uti genere orationis in Sacris litteris uſitato, ſine ſuſpicione furti in illo ſacrario facti, quid ni liceat Petronio, adverſùm quem adeò injuſtum, & rigidum te præbes, ut ſtatûs idcirco illi, ſi Diis placet, controverſiam moveas, & ut ſe ipſum ejuret ac repudiet cogis?

Vide autem, quantum in hoc à te diſſentiam. quæ tibi validiſſima argumenta videntur abjudicandi à Petronio hujus fragmenti, in iis ego argumentis vel maxima hujus cauſæ præſidia poſita eſſe cenſeo. Qua de re antequam dicere incipio, aliam quandam, quæ mihi tecum eſt, controverſiam paucis aperiam; nec ſanè erit quòd moleſte id feras, quandoquidem hac eadem in re à me ipſo diſſentio: adductus ſcilicet vi veritatis, cujus mihi ſtudium omnibus meis ſtudiis, & rationibus antiquius eſt. Nam cùm hactenus vulgatam de Petronii ætate opinionem, quæ illum Neroni æqualem ſtatuit, probare ſolitus eſſem, nuper accurata eruditi hominis diſputatione coactus ſum, ut multo recentiorem hunc ſcriptorem exiſtimem, & paulò ante Conſtantini Auguſti tempora, certè longè infra Severum collocem. Primò hoc mihi perſuadet altiſſimum de illo ſilentium in ſcriptis vetuſtiorum auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii, qui ingeniis ſui temporis recenſendis, & prædicandis, diligentiſſimi fuere; niſi putas lege Majeſtatis deterritos ob Neronis Principis vitia in hiſce libris notata, præſertim rara illa Trajani temporum felicitate, ubi ſentire quæ velis, quæque ſentias dicere liberum ſolutumque fuit, nec ulla tritior habita via eſt exequendi laudes Principum tunc florentium, quàm inſectando vitia ſuperiorum, ut vel hoc ipſo nomine acceptos vulgi palato Petronii ſales, certè minimè neglectos, aut famæ incognitos eſſe oporteret; quomodo minimè ignota fuiſſe conſtat *dicta factáque* illius Petronii Tacito celebrati, inter quæ ſcripta etiam diligens Hiſtoricus utique commemoraſſet, ſi quid memoratu dignum ab illo ſcriptum putaſſet: nam codicillos, qui Neroni miſſi ab illo morituro ſunt, ut idem tradit, obſignati, veriſimile eſt aut ſupreſſos continuò fuiſſe à Principe ut *faciendis ſceleribus prompto, ita audiendi ea quæ fecerat inſolente*; aut, ſi mox prodiere materiam potiùs ſermonibus garrientis in circulis vulgi, quàm ſeriis ſcribentium lucubrationibus præbuiſſe. Quî autem factum eſt, ut Petronius noſter ævo ſuperiore, ut videtis, obſcurus, & ignotus, viris eruditis, qui aliquanto ſerius floruere notiſſimus eſſet,

&

& inter præcipuos recti, & emendati ſermonis auctores laudaretur, adeóque inter eos, qui familiam in hoc genere ducunt, recenſeretur, Priſciano, Diomedi, Victorino, ipſi quin etiam divo Hieronymo tanti ſit, ut ne tum quidem, cum ad fœminam, & virginem ſcriberet, quicquam offenderetur obſcœnitate argumenti, quin ejus nomen, ejuſque ſententias ſuo ſtilo uſurpandas putaret, interque illa ſevera caſtitatis præcepta inſereret; quod ſine dubio ſummæ cujuſdam Scriptoris auctoritatis, & ſupra ſuæ materiæ invidiam poſitæ indicium eſt. qui certè ſplendor in ipſo ſui fonte atque origine tam tenuis, ut omnino nuſquam appareret omnino eſſe non potuit; niſi forte Giges aliquis cum annulo fabuloſo præſtò fuit, qui opus illud ſuis æqualibus, & proximæ poſteritati tantiſper occùluit; aut Maroniana illa, quæ mox *circumfuſa repente*

Scindit ſe nubes, & in æthera purgat apertum.

ex eâque tanquam ex machina emerſit,

clarâque in luce refulſit

Titus Petronius Arbiter, non ille cum exiguis codicillis Neronianarum noctium indicibus, quos Tacitus commemoravit, ſed ſexdecim ampliùs voluminibus Satyrico ſale refertis onuſtus: quæ ſtatim excepta cum plauſu, & ad exemplar omnis elegantiæ propoſita ſunt. Atqui hoc automaton planè factum negat auctor perantiquus Lutatius Placidus, qui Statio Papinio ſuo poſteriorem hunc Petronium facit, quem etiam à ſuo poeta profeciſſe affirmat, cùm is dixit:

Primus in Orbe Deos fecit timor.

Nec verò ſpernendum ullo modo videtur teſtimonium in hac re ſcriptoris, qui propter antiquitatem plurima ætatis Petronianæ veſtigia ex ejus operibus, tunc ſine dubio integris deprehendere potuit. Quid multa? ipſe Petronius de hac controverſia diſertè pronunciat in illa elegantiſſima de ſui temporis vitiis querela, ac de ruina bonarum artium, inter quas picturæ ne minimum quidem veſtigium reliquum eſſe dolet. Huic ego ~~[illegible]~~ [querelæ] in ſæculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad uſque Commodi Principatum ſtatuas egregio artificio perfectas adhuc extare in Vrbe audiam, nec verò propter arctiſſimam harum artium ſocietatem fieri poſſe arbitror, ut diverſo à ſculptura fato uſa pictura ſit; ſed utcumque potuerit, teſtimonia certè non dubia florentis tunc etiam pictorum induſtriæ habemus ex parietibus nuper, ut accepi, repertis in ruderibus thermarum Titi, eorum autem parietum cruſtas diligenter exceptas ajunt, & in pinacotheca Viri primarii collocatas ad ſpecimen hujus ar-

tis longè clariſſimum, nec minùs ad ſæculi, quo proditum eſt laudem; ne quis illud notatæ à Petronio inelegantiæ audeat accuſare. quæ deinde labes circa Conſtantini tempora quomodo in picturas, & ſtatuas graſſata eſt, ut argumento ſunt inſculptæ arcui hujus Principis apud urbem figuræ, ſic reliqua omnia muſarum ſtudia, atque opera inquinavit. His ego non argumentis, aut conjecturis, ſed ipſius rei pro ſe manifeſtè loquentis fidei, haudquaquam gravatè me dedidi, & à priſtina mea opinione diſceſſi. Nec vero quo minus conſtanter in hac nova permaneam, tuæ me repertæ nuper inter Neronem, & Trimalchionem comparationes commovebunt, quibus nihil quidquam in omni memoria litterarum ineptius legi, nihil ab re magis, nihil cum ratione pugnantius.

Sed ut jam ad propoſitum redeam, Quo tu ore, quâ linguâ loquutos putas primos illos Sacrarum litterarum Latinos interpretes, qui deſignatis hîc à me temporibus floruere? non opinor pura illa, & exquiſita, & doctiſſimo cuique vix uſurpata dictione, ſed humili, plebeja, & quam promiſcua multitudo uſurpabat. Tale enim orationis genus maximè conveniens futurum erat auctoribus ipſis, quorum verſionem ſuſceperant, ut qui non perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed nuda, & ab omni eloquentiæ fuco remota veritate pollerent. Quid igitur miraris, quid tantas tragœdias excitas ſi uſitatas Sacro eloquio dicendi formulas in his fragmentis offendis, nec venit in mentem quibus illæ perſonis, cui hominum generi tribuantur? nempe cocis, piſtoribus, lapidariis, cæteriſque ex infima vulgi fæce petitis, quorum ut à moribus longiſſimè diſtant altiſſimi Divinæ ſcripturæ ſenſus, ſic à ſermone non admodum oratio diſcrepat. Hi ſi tibi videntur inquinate, ſi abjecte, ſi barbare loqui, nil miri, nil novi accidit; hoc enim ipſi etiam Petronio videtur, nec riſui temperat cùm illos audit; ut crebris interdum potiunculis impotentiam ſplenis caſtigare neceſſe habeat, ne in cachinnos erumpat, & uſque ad lacrymas rideat unà cum doctis, & elegantibus viris ad hanc cœnam adhibitis. An alia mente hoc ſuum opus Satyrici titulo inſcriptum ab illo putas, quàm quòd omnigenæ varietatis plenum eſt? quid igitur mirum, aut decoro adverſum ſi cui vitia hominum notare atque irridere propoſitum eſt, ſermonis vitia inſectetur, eamque materiam ſuſcepto argumento non alienam exiſtimet? Hinc illi affectati archaiſmi, hinc importunus Græcarum dictionum uſus, & cetera quæ tu meritò barbara, & ſtolida eſſe putas; ſed præcipue illa quæ tibi videntur nova, & hodiernum Italicum ſermonem redolentia. quid autem inde colligis? an idcirco ſcriptoris propoſito convenire negas? quid?

quid? tu vulgarem hanc Latini ſermonis uſum diverſis quaſi canalibus in Italos, Galloſque, ac Hiſpanos derivatum, ſubitò credis quaſi ranas pluvias extitiſſe, nec potiùs paulatim, & valeſcentibus per intervalla corruptelis ab uſque veteri Latio cœptis? In quo etiam illi unius Vrbis Cives, & modici agri Coloni aliter tamen vulgò, aliter inter honeſtiores loquebantur, eoque magis cum Populus deinde

cœpit agros extendere victor, et agrum Latior amplecti murus; —

~~& Orbis Imperium affectare;~~ Nec vero dubia res est: alioquin enim quæ tanta laus fuiſſet aut Corneliæ Gracchorum matris, aut Aureliæ Cæſaris, multarumque præterea illrium. Matronarum, quod liberos ſuos inter alias honeſtas artes ad nitorem Romani ſermonis inſtituiſſent, quidve opus foret exquiſitis illis educationis præceptis, quæ ne nutrices quidem, quarum ſermo vitioſus eſſet ad puerorum conſuetudinem admittunt? Multò latiùs deinde patere cœpit hæc loquendi in uno eodemque populo diverſitas poſt infuſam Vrbi, ut ait Cicero, peregrinitatem, & refertam colluvie omnium nationum Italiam; cuius rei exempla litteris conſignata proferre magni, & moleſti negotii res eſt. Quem enim tunc, cùm pulcherrima, & elegantiſſima quæque tam fœde negligebantur, quiſquilias hujuſmodi ſuâ curâ dignaturum fuiſſe putamus, ut communi litterarum calamitati ſubtraherentur? Illud ſatìs exploratum videtur ex paucis & obſcuris, quæ utcumque ſuperſunt, veſtigiis aliam atque aliam hujus vitii faciem fuiſſe pro temporum, in quæ incidit diverſitate; aliter enim humiles perſonæ in Plauti ſcena inductæ laborant hoc morbo, aliter poſtea laboraſſe credendi ſunt Amafanius ille & Rabirius, quos M. Varro *vulgari ſermone* diſputaſſe in Academicis apud Ciceronem commemorat, quorumque ſeſe vir ille doctiſſimus diſſimilem eſſe gloriatur: alia in hoc genere alicubi peccat Vitruvius, & ſi quis alius eo tempore ſtilum ſæuum hac fæce ſermonis inquinavit: alia longo pòſt intervallo ſcriptor hiſtoriæ Romanorum Pontificum, quæ nomine Anaſtaſii Bibliothecarii circumfertur. quibus ego adjicio, ut ad noſtra tempora propius accedam, Dantis comœdiam; ejus enim dictio adeò popularis eſt, & ad vulgi guſtum accommodata, quemadmodum æquali ejus Franciſco Petrarchæ placet, ut cauponibus, & fullonibus, ac laniſtis in deliciis fuerit; quæ tamen hac noſtra ætate niſi doctis, & eruditis, nec intelligitur, nec omnino quidquam ſapit. Quod certè ſummo poetæ, & eloquentiſſimo ſcriptori vitio verti non debet; nam quod antea erat linguæ Latinæ corruptela, jam proprium novi in Italia idiomatis corpus, ſuo cultu ornatum, ſuo nitore conſpiciendum eſſe cœpit; neque enim illic Danti Latinè loqui propoſi-

tum, ut ſuperioribus, quos dixi, fuit; nec verò ſi fuiſſet non elegantiſſimè, & pro cætera ſua ſumma doctrina, & eruditione loqui potuiſſet. Iam verò ſuam vulgaris, & plebejæ orationis faciem defuiſſe, credibile non eſt etiam Petronii ætate; cujus ego cùm expreſſiſſima veſtigia in hoc fragmento cernam, nec alia in chartis occurrant, cum quibus illa conferam, & ſic eſſe tibi perſuadeam, ad ea litterarum monumenta, in quæ temporum inclementiæ minus licuit, reſpiciam oportet, ad lapides, inquam, priſcis inſcriptionibus inſignes. Hæc mecum, imò cum Salmaſio ſimilem huius noſtræ, cum agit de lingua Helleniſtica controverſiam agitante, quæſo recognoſce, & Gruterum alioſque monumentorum hujusmodi collectores conſule, & perſuade tibi, ſi potes, quicquam te ad hanc cauſam boni conſilii, quidquam recti judicii, denique ſanæ mentis aut rationis attuliſſe.

Certè mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum in hoc fragmento reputanti adeò gravia viſa ſunt, ut librarii illa negligentiæ potius, quàm auctoris propoſito, quamvis invita ratione tribuenda cenſerem; donec admonitus à pariete, quem dixi, in Titi thermis invento me collegi: nam duas areas inter cæteras ejus hiſtorias ſpectari ajunt his appoſitis inſcriptionibus:

Forus Olitorius.

Forus Boarius.

qua re accepta, ſtuporem illico damnavi meum, ut jam nec *cœlus*, nec *fatus*, nec *candelabrus*, nec *vinus*, nec *lorus* diſpliceant. Imò verſare ſtatim animo cœpi, an hoc proprium valeſcentis plebeji ſermonis inelegantiæ, & veteris linguæ probitatem ſuperantis vitium eſſe putarem, cùm etiam apud Gruterum depravationes hujuſmodi generis multis in vocibus animadverterem, cúmque *lutus* pro lutum, *vaſe ſua* pro vaſe ſuo, *hic monumentus* pro hoc monumentum ſcriptum viderem. Nec verò ulteriùs, quin ita factum eſſe ſtatuerem, dubitavi, ubi primùm à Bembo didici, nullum generis neutri, nec in Italicæ, nec in aliarum vulgarium linguarum nominibus uſum eſſe. eam igitur corruptelam ſermonis, ut omnes alias, paulatim irrepſiſſe veriſimile eſt, quod ſine dubio fieri non potuit, niſi multò antea, adeóque prioribus ſæculis incepiſſet, donec à ſermone, qui nunc in uſu eſt omne penitus exoleſceret neutri generis vocabulum. vides profectò neque phraſes ſacræ Scripturæ, neque idiotiſmos hodierni Italici ſermonis huic fragmento quidquam eſſe fraudi, quominus probum, & germanum, & antiquum eſſe cenſeatur. Adde veras corruptiones vocum ab imperitia librariorum profectas; adde ſciolorum interpolationes, & ex margine in contextum irruptiones;

&

& cætera ſcriptionis peccata : in quæ ſi quidquam accuſatori meo cordis eſſet, non excandeſceret, nec ſcriptum hoc temere ſuppoſititium pronunciaret, nec tam induſtriam ſuam operi calumniando, quàm caſtigando, & reſtituendo collocaret.

Actum erat de pulcherrimis antiquitatis monumentis, ſi, quæ illi in hoc genere mens eſt, primis illis litterarum aſſertoribus ſuperiore ſæculo fuiſſet. Quid enim Plinio corruptius, quid Fabio Quintiliano, quid libris, & fragmentis Livii poſteriùs inventis mendoſius, aut deformius fuit cùm primùm ad manus eruditorum pervenêre? quorum tamen vitia doctiſſimi homines, nequaquam elato, ut facit hic Cenſor, ſupercilio excepere, nec modo corvorum, & vulturum ad laceranda ea corpora quaſi vulneribus confecta, ſed inſtar officioſi medici, cùm ex parte, quam integram cernebant, vitâ, ac ſpiritu prædita intelligerent, ad cæteras ſeſe ſanandas ac reſtituendas accinxere. At enim hujus fragmenti deformitas inſignis eſt, nimiſque frequens per totum ejus contextum barbaries. quaſi verò terminus in hac re aliquis præſcriptus eſſet, aut modus ſtatui potuerit injuriæ temporis, intra quem ſævire in libros deberet. An verò idcirco præcipites nos eſſe convenit in ferenda contra veritatem manuſcriptorum codicum ſententia, propterea quòd paulò quàm cætera duriùs habiti ſunt, nec potiùs diligenter in utramque partem negotium examinare, pluſne momenti eſſe videatur in vitiis ad librum repudiandum, quàm in iis quæ integra, & genuina ſunt, ad agnoſcendum.

Hoc ipſum P. C. vobis hodie diligenter in hac cauſa faciendum eſt, nec eſt quod timeatis, ne nimis prolixa oratione fatigemini, cùm alteram hujus propoſiti partem executi jam ſimus; ſatis enim liquet ex iis, quæ hactenus diſputavimus, quanti ſit ad ſententiam de hujus fragmenti ſtatu ferendam, quod mendis, & barbariſmis, & cæteris ſermonis vitiis inquinatum, ac deformatum eſt, cùm partim ea vitia de induſtria adhibita, partim fortuito illapſa oſtendimus. Age viciſſim, quæ integra hîc videmus, quæ caſtigata, quæ urbanitatis, & elegantiæ plena, & ad Petroniani palati ſaporem perfecta, num à barbaro aliquo, & inconcinno ſcriptore, qualia erant æqualium hujus codicis ingenia, excogitari, & fingi potuerint: quorum, ſi placet, nonnulla inſigniora in medium proferam.

Auſpicari autem libet ab iis, quæ doctiſſimus Schefferus recenſuit, *de arenæ ſparſione in theatris: de vitali lecto: de jejunio tempore ſiccitatis: de lanatis Deorum pedibus: de gladiatore tertiario: de exhæredatione cum elogio: de Venere ſtrabone: de puero hederis redimito, & modo Bromium, interdum Lyæum, Euhiumque confeſſo:*

de Priapo cum frugibus in ſinu more vulgato. His adde, *cœnam liberam*, & *Barbatoriam* cum Valeſio, præterea *pueros capillatos, canes laconicos*, *ferrum Noricum*, *Titulum auctionis*, *ciſternam frigidariam*; *Sponſionis provocationem*, *ſi praſinus proximis circenſibus primus palmam. monumentum quod hæredem non ſequeretur, in fronte pedes centum, in agro ducentos porrectum.* adde *morem ultimo ſupplicio in ſervos animadvertendi*, & quòd *genio Domini maledicere capitale* fuerit.

Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ, *familia* pro ſervis: *contubernalis* pro uxore ſervi: *maligne* pro parum, *pro reliqua ſua inſolentia*, nec potiùs, ut vulgus ſcribentium diceret, juxta reliquam ſuam inſolentiam: *duravi interrogare* pro ſuſtinui, cum Tacito: ubi ait, *Auguſtum in nullius unquam ſuorum necem duraſſe.* *præconis artificium* pro re quæſtuoſa, cum Martiale:

Artes enim, ait ille, *diſcere vult pecunioſas*,
Præconem facito vel Architectum.

fortunæ filius cum Horatio: *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille,

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

In ſigno piſcium natos obſonatores futuros, qua conjectura notum videtur, huic ſcriptori, quod eruditionem non vulgarem ſapit, *obſonium* pro piſcibus quaſi per antonomaſiam uſurpari. Iam *proſcribere*, id eſt venum exponere: jam *caſtigare crebris potiunculis riſum*, & non potiùs coërcere: & *interpellare* pro impedire: *ſubornatus* pro inſtructus: *ſupremum diem obire* pro mori. ad ſummum enim barbarus obire ſimpliciter dixiſſet: *offendere* pro diſplicere. Quid illa? *ſecundum litteras: ſecundum ſtatuam: ab hoc epigrammate poëtarum cœpit eſſe mentio: ab hoc ferculo Trimalchio ad laſanum ſurrexit*, nonne in medio Latio videntur nata? & *odi peſſime*, non potius odi maximè. quid illæ aliæ formulæ minime vulgares, *& facinus indignum, aliquis ovillam eſt & tunicam habet?* ubi notabilis eſt antiquorum lanæ frequentior, quàm lini uſus, & ipſe vulgo non admodum notus. Item ubi Trimalchio in coquum excandeſcens *Oblivíſceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare.* in quibus ego formulis Maronianam muſam elegantiſſimè hunc ipſum affectum exequentem agnoſco, cùm ait:

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad limina ſurgere vitæ.

Iam illæ tranſitiones lepidiſſimæ, *quid multa? ne multis vos morer*: item ubi convivam oſcitantiam coci damnantem inducit, quòd porcum non exenteraverit, & dicentem, *non me hercules illi ignoſcerem, ſi piſcem præteriſſet*, ſtatim ſubjicit: *At non Trimalchio*

chio, qui relaxato in hilaritatem vultu. Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera. Affine huic illud Virgilii:

Hæc Proteus, & ſe jactu dedit æquor in altum,
Quamque dedit ſpumantem undam ſub vertice torſit.
At non Cyrene: namque ultro affata timentem.

Audite reliqua hujus narrationis, & niſi lepidiſſima ſunt, & verè Petroniana, me licet impoſtorem, & planum, & hoc fragmentum ſuppoſititium, & adulterinum judicate: *Recepta coquus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu ſecuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione creſcentibus tomacula cum botellis effuſa ſunt. Plauſum poſt hoc automaton familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit.* Quid elegantius, quid expreſſius, quid lepidiſſimo ſcriptori convenientius? ſexcenta ſunt hujusmodi P. C. quæ ſi velim enumerare ſingula, & laudare pro merito, nullum dicendi finem faciam. Vos ea, cum librum legetis, tacita vobis cogitatione, quæſo, ſubjicite. Quod cùm feceritis, fingite, ſi placet, adductam ad vos aliquam ex illis mulierculis, quæ ſeſe à malis geniis obſeſſas, & agitatas mentiri ſolent; Has certè, cùm de rebus ſupra captum ſuum audimus diſſerere, cum de Philoſophia diſputare, cum latinè, cum græcè memoriter, & expedite loqui, omni illas impoſturæ ſuſpicione liberare ſolemus. Non aliter hunc, & ſua ſponte, & ſæculi ſui fato rudem, indoctum, inelegantem Scriptorem cum doctè, erudite, atque eleganter loquentem auditis, à falſo confidi, & ex ingenio ſuppoſiti hujus fragmenti crimine liberum, & prorſus innoxium pronunciare debetis. Niſi fortè imprudenti illi, caſu aliquo, verba tam ornata, tamque exquiſitas dicendi formulas excidiſſe putàmus. Hoc qui exiſtimat fieri poſſe, non intelligo, cur non idem putet, ſi innumerabiles unius & viginti formæ litterarum aliquò conjiciantur, poſſe ex iis in terram excuſſis annales Ennii, ut deinceps legi poſſint, effici: quomodo diſputabat Balbus ille Tullianus adverſus inſanam Democriti, & Epicuri philoſophiam de Mundo, ex fortuito atomorum concurſu fabricato. Sed ut maximè caſum interveniſſe dicamus in illa parte fragmenti, quæ conſtat ex colloquiis, ut ſupra dixi, hominum imperitorum, ubi dictio elegans rarior eſt, quid faciemus alteri parti, ubi perſonæ doctæ, & auctoris periculo diſſerentes inducuntur; qua in parte ſermonis puritas, & elegantia perpetua eſt, nihilque oratio diſcrepat à reliqua fragmentorum, quæ olim edita ſunt, oratione, nec omnino quicquam habet, quod auctor hic lepidiſſimus velit eſſe non ſuum?

Hoc autem, ut cò manifeſtiùs deprehendatis, ſigno aliquo ad

ad marginem appoſito hanc, quam dixi, fragmenti portionem à reliquis diſtinguite, & quod non ſemel à me factum eſt, ſeparatim legite, ac judicate. aut ego nullum unquam librum Latinum attigi, aut vos ſcriptionem totam probam, germanam, antiquam, & optimo ſæculo natam ſine dubitatione pronunciabitis, & mirari deſinetis tantam in hoc fragmento ſtili varietatem, eamque adeò non exſcriptoris crimini, ſed auctoris conſilio tribuetis, non ſolùm vitia hominum, ut antè dixi, ſed etiam ſermonis, & linguæ irridentis. Unum excipio, ſi alicubi vitioſum aliquid offendetis, in quo librarii culpa verſata ſit, quæ auctori fraudi eſſe non debet; & eſt, quod minimè ignoratis, omnium veterum monumentorum cùm primùm ab interitu vindicantur, communis hæc calamitas.

Sed jam ſatis, ac etiam nimis multa dicta ſunt de argumentis, quæ ducit meus accuſator ex hujus ſcripti verbis, ac tota loquendi ratione; ad res veniamus. Offendit cenſorem noſtrum Trimalchionis inurbanitas, illiberales joci, ſordes convivarum, indoctique & inſulſi ſermones, & univerſus cœnæ apparatus, nequaquam ſatis exactus ad normam illius Petronii Neronianarum elegantiarum arbitri à Tacito commemorati, quem cum Arbitro noſtro confundit. Piget hic P. C. iterum ad partes vocare ineptiſſimum nugatoris de Nerone Trimalchione commentum, ſatis, ut arbitror, à Valeſio ſuo, & à me ipſo confutatum; quamquam non ſtomachari non poſſum, eſſe aliquem vel mediocriter in Romanæ hiſtoriæ cognitione verſatum, qui Neronem agnoſcat in oratione nullo veſtigio crudelitatis impreſſa, quo vitio, cui, Tacito auctore, cæteræ ejus libidines cedebant, tanquam præcipua quadam nota inſignis eſt vita illius Principis, cætera minimè inepti, nec indocti, nec rudis. unde etiam ſatis ampla peti poterat non objurgandi ſolùm, ſed etiam deridendi, & amariſſimo ſale perfricandi materies. Certè ſine his notis, & quaſi proprio, ut ita dicam, charactere non magìs ad verum pingi potuit Nero quàm ſine barba Iupiter, ſine crinibus Apollo, ſine haſta Pallas, ſine tridente Neptunus. Alia omnia in animo habuit Petronius noſter cum Trimalchionem in ſcenam induxit, quàm Principem ullum Romanum, aut omnino quemquam notæ paulò honeſtioris mortalem. Ecquid intelligitis rem illi tunc fuiſſe cum genere hominum humili, abjecto, impuro, quibus nulla à natalibus, nulla ab educatione, nulla à ſtudiis honeſtis commendatio eſt? qui cùm divites ſe factos vident, & literas admirari ſerò incipiunt, inter ſuas opes inopes, inter ſtudia doctrinarum indoctiſſimos ſe produnt. Quod plerumque uſu venit iis, qui repente diteſcunt accepto non ab Iove, nec à ſuperis, ſed à Dite,

à Dite, & manibus beneficio; præſertim ſi malæ artes accedant, qualis fuit ille καταπύγων οἰκέτης, ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον, ἀντὶ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἡδονῶν, ἃς ἤδη ἐξώρος ὢν ὑπηρέτησεν αὐτῷ, μέγα τὸ μίσθωμα ὁ γεννάδιος ἀπολαβών. quibus fortunæ gradibus ſeſe ad ſuam felicitatem proceſſiſſe Trimalchio non gravatè fatetur, nec improbabile omnino eſt ejus perſonam Petronium ab hoc ipſo Luciani loco petiiſſe; id quod certè nemo ſcriptor qui ccc. abhinc annos vixerit facere potuit, cùm eo ſæculo neque Luciani, nec omnino Græci cujuſquam ſcriptoris ulla penè eſſet inter Latinos cognitio: ita ut homines doctos quoties conſulto Ariſtotele, aut Platone, cæteriſque inſignioribus Græciæ luminibus opus eſſet, ad interpretes Arabas, & horum verſiones ſæculo ſuperiore à Latinis factas ſe conferre oporteret: id quod Divum Thomam feciſſe memorant, ad illuſtrandas ſuas illas admirabiles de Philoſophia morali diſputationes.

domini sui Saeras, a Luciano memoratus, | et rerum natura

Sed ut unde digreſſi ſumus redeamus, Hæc univerſa hominum ſtultorum natio à Græcis νεόπλουτοι appellantur, vocabulo non fortunæ modò novitati impoſito, ſed etiam ingenio, & vitiis quæ plerumque hanc mutationem ſequi ſolent; indéque uſu receptum eſt, ut cùm quid ineptum, importunum, ſui impotens dicere volumus, νεόπλουτον dicamus. Sic in cœna, quam Plutarchus paulò hac noſtrâ apparatiorem ſeptem priſcis Sapientibus inſtruxit, ſermones convivarum in perſequendis vini ſaporibus, & unguentorum odoribus juſto plus occupati φορτικόν τι καὶ νεόπλουτον judicatur: ſic nimis exquiſitam in vitæ cultu magnificentiam Dio ille Syracuſanus, accepta à Magiſtro ſuo Platone doctrina, νεόπλουτον τρυφὴν appellavit. Ita Cicero, cùm de Campanis ſui temporis verba ad Quirites faceret: *Imò*, inquit, *hôc etiam magìs, quàm illi veteres, germanique Campani, quòd in vetere fortuna illos natos, nimia tamen rerum copia depravabant, hi ex ſumma egeſtate in eandem rerum abundantiam traducti, non ſolùm copiâ, ſed etiam inſolentiâ commovebuntur.* Hujus autem fæcis tanta copia in vita eſt, ut Ariſtoteles, cùm ſua illa divina de tractandis affectibus, & permovendis animis præcepta formaret, genuſque humanum in quaſdam veluti claſſes partiri inſtituiſſet, & ſuos cuique mores, ſua ſtudia aſſignaret; unam inter cæteras repentinorum hujuſmodi divitum poſuerit. Διαφέρει δὲ (ait ille) τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι, τὰ ἤθη, τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι. quaſi divitem eſſe, ratio quædam, atque doctrina, non merum fortunæ beneficium ſit; quam Tacitus *luxum eruditum*, quam Flaccus *artem fruendi* nominavit. Hanc tantam tam uberem jocandi, ridendíque materiam, quid, oro, mirum eſt, à

Satyrico

Satyrico lepidiſſimo delectam eſſe, & tam obviam, tamque latè patentem in hoc vitio hominum intemperantiam ad notandum ſuſceptam, quomodo Rhetorum vanitatem, & Grammaticorum ineptias, & juvenum amores, & fœminarum impudicitiam notavit?

Jam, ſi placet, videamus an hoc ſuum deſcribendi, ac traducendi neoplutos propoſitum rectè hic Petronius exequatur, & an ipſe Trimalchio impoſitam ſibi ad hoc præſtandum divitis inepti perſonam ſatìs cum dignitate ſuſtineat. Illum autem ex ea parte, qua jam pridem notus eſt, & minimè controverſus, æſtimemus, ex vetere, inquam, & antè edito fragmento; ut ejus mox priora lineamenta, vultumque, atque inceſſum cum his novis, & recens cognitis conferamus.

Jam primum omnium luſus ille pilæ cum pueris capillatis, quàm ineptus in ſene deliro ſit, quam indecorus videtis; quam deinde ſordidæ, atque intempeſtivæ deliciæ, matellam argenteam paratam habentis, & exonerantis in propatulo veſicam, mox lavantis, & ad manus abſtergendas pueri capillos pro mappa adhibentis. quantum verò arrogantiæ in novo more primum in convivio locum occupandi, inque ſolemni illo ad epulas, quaſi ad ſacrificium, acceſſu: in illo ambitioſo curſorum phaleratorum comitatu, & chiromaxio, quo veheretur vetulus, lippus, & deformiſſimo domino deformior catamitus: in procaci ſervorum ad ſymphoniam miniſtrantium choro: jam repoſitorium illud operoſum quo convivas ſuos cœlo inferre, & Jovis epulis admovere viſus ſibi eſt. jam fercula ſuis quæque cœli ſignis attributa nulla cum elegantia, eáque vilia, & ad quæ ipſi convivæ triſtes, & nauſeantes accedunt. Quid ille ſciſſor, qui unius vocabuli compendio, & nomen audiret, & imperium acciperet, quàm proximus, & planè germanus eſt illi in hoc novo fragmento commemorato vaſorum Corinthiorum artifici, quorum utriusque nominibus ad frigidiſſimos ſuos jocos effutiendos nugator abutitur? Quid ficedulæ, quas omnino præſtabat nudas, aut pipere, ut placet Martiali, adſperſas menſæ apponere, quàm accerſita putrium ovorum imagine conſpurcare? quod idem deinde facit botulis, ac tomaculis, quæ præclarus hic cœnarum magiſter, nequaquam ſatis conciliari potuiſſe convivarum palato exiſtimavit, niſi fœda ſtercoris porcini opinione condiviſſet. Adde jactantiam opulentiæ & armillarum, annulorumque vaniſſimam oſtentationem, qualem prorſus legimus apud Lucianum in ſimili convivatore, qui diu ſordidus, repente divitem ſe, & ex Simone Simoniden factum ſomniavit: adde ſermones inconditos, & plebejos, & inſulſa, atque invito Apolline

ſine profuſa carmina: adde longam illam de moribus Fortunatæ, & de ſodalibus Trimalchionis unius convivarum narrationem, cujus dictio non minus rudis, & inelegans eſt in paucis illis clauſulis, quæ in calce veteris fragmenti leguntnr, quàm in reliquo ejus progreſſu, quem hujus noſtri Codicis beneficio debemus.

Hæc omnia ex veteris cœnæ fragmento prolata, aliáque permulta, quæ etiam proferri poſſunt, ruris, & inficetiarum pleniſſima, ſi cum iis quæ in hoc novo legimus, diligenter, attentéque conferantur, non puto tam aquam aquæ, non ovum tam ovo ſimile viſum iri. Quod quidem, ſi tu, Vagenſeili, ut faceres ab iſta animi tui levitate impetrare potuiſſes, ſi ſerio potiùs, & conſiderate, quàm petaſatus, & longinquo intentus itineri oſcitanter, & perfunctoriè ad judicandum te contuliſſes, quamlibet obtuſus, tarduſque ſis, aliter omnino, ac feciſti, de re quam vides minimè dubiam pronunciaſſes: non temere objeciſſes novitatis crimen nunquam tibi viſo codici, quod unica ejus inſpectione dilui, & in ventos abire poſſe ſuſpicari debueras: non accuſaſſes nullis adductus inimicitiis, nullâ violatus injuriâ hominem prorſus ignotum, nec idcirco dum fragili illidere dentem credis, tam ſolidum, quàm nunc experiris, offendiſſes. Sed omittamus P. C. adoleſcentem inconſideratum, & improvidum, jam, ut arbitror, hac tanta veritatis luce adverſus ſe oppoſita obſtupefactum, ut mutire, aut hiſcere contrà ampliùs omnino non audeat. Unum tamen adjiciam quod ſalva fide prætermittere non poſſum: adverſari nonnihil vetuſtati hujus codicis adſcripta illi Catulli carmina, quem aliquanto ſerius inventum ajunt. Verùm ſi Ioſepho Scaligero diligenti hujus poetæ commentatori credimus, non integri 50 anni à ſumma quam ejus ætati aſſignavimus detrahentur, quo certè diſpendio nihil deperit virium argumentis inductis pro veritate fragmenti; quandoquidem vis eorum omnis in ſæculi, quo ſcriptum hoc prodiit, ruſticitate ſita eſt, quæ profectò addito hoc ſpatio in immenſum crevit, Petrarchâ ſcilicet quaſi duce bonarum artium extincto, quo tempore, ut idem Scaliger ait, litteras ſcire barbaries erat.

Venio nunc ad alterum accuſatorem, Hadrianum, inquam, Valeſium, cum quo, quia nullas mihi nominatim inimicitias denunciat, ſed litterarum dumtaxat certamen nullo ſibi deſumpto adverſario ingreſſus eſt, leniùs, & civiliùs agendum puto; ſimul rationem habebo hominis dignitatis, propter laudatos ejus in augenda re litteraria conatus, & quod Henrico Valeſio ejus fratri noviſſima Euſebianæ Hiſtoriæ editione, multiſque aliis ingenii monumentis clariſſimo plurimum tribuo. Itaque amicè adverſus illum, non accuſatoriè, nec jurgiis, aut male-

dictis,

dictis, ſed querelis, & expoſtulationibus certabo; nec tam de cauſa, quam ſuperioribus argumentis optimè conſtitutam, & in tuto jam poſitam arbitror, quàm de me ipſo privatim, & nonnullis meis civibus, ac ipſa de Patria pauca dicam. Et primò quidem, quòd me ignotum appellat, facilè ignoſco homini in ampliſſimo doctrinarum omnium theatro verſanti, & magno conatu, an etiam viâ, & ratione, ipſe viderit, ad famam, ac nominis æternitatem nitenti. Monere tamen non omittam, ut cautè agat, & quantum in ſe negotii ſuſcipiat, etiam atque etiam conſideret, nec verò ſe utcunque notum, & celebrem eſſe, rem admodum præclaram, & viro ſapienti expetibilem putet. Id quod ſine dubio ſcriptorem rerum geſtarum (inter quos ille nomen ſuum, ut audio, profeſſus eſt) propter effuſa hominum omnis ordinis in hoc genus litterarum ſtudia extemplo ſequitur, neque enim ſine fama, incertum bona, an mala, cæterùm ampla, & perpetua eſſe poteſt. non ergò de magna, atque æterna ei fama, quæ invitum etiam manet; ſed de bona, & proſpera laborandum eſt: ad eam porrò, niſi in ſua hiſtoria conſcribenda haud paulò majore diligentia, conſiliôque utetur, quàm in hac agendi cauſa uſus eſt, nullo pacto perveniet. Nec minùs libenter errori illius de mea ætate veniam tribuo, cùm hominem quinquaginta ampliùs annos natum, credo juvenilium ſtudiorum meorum commemoratione deceptus, juvenem vocat; &

O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos!

cùm hæc audio, interdum exclamo. illud animo ſatìs æquo ferre non poſſum, quod in patriam meam, non id exigentibus cauſæ ſuæ rationibus, gratuitò injurius eſt, cùm eam urbem Dalmatiæ ignobilem eſſe affirmat. Sed prius quam ad agendam publicam Civitatis cauſam deſcendo, adhuc pauca tecum privatim expoſtulare animus eſt. Inclementer omnino facere vidêris, ne dicam inurbanè, quòd Zippicos, Cives meos, homines ignotos, & obſcuros nominas, quorum familiæ à majoribus, & opibus, & honoribus; & ab artium doctrinæque cultu abunde ſupereſt, quo ſe ab hac tua contumelia tueantur; ſed ut ea quæ fortunæ ſunt, miſſa faciam, nihil ne movet animum tuum Coriolani Cippici commemoratio, à Typographo Patavino cum laude facta? cui ſine dubio egregiè reſpondere comperimus opuſculum illud non inelegans de rebus in Aſia geſtis, niſi tuam unam hiſtoriam lectu, & cognitu dignam exiſtimas: ſed habe aliud ingenii monumentum hujus ipſius Coriolani in Vaticana Bibliotheca, ubi inter alios clarorum Poetarum luſus carmen hoc reperiri accipio:

Qualem fons ſuus, & ruina diſci,

Et

Et dens fulminei peremit apri:
Qualem ſuſtulit armiger Tonantis:
Et flerunt Berecynthii Leones:
Et fruſtra miſer Hercules vocavit.
Hoc Quaterius, heu, jacet ſepulchro,
Jam laus, nunc dolor urbis univerſæ.
Sed fles. hoc ſatis eſt. abi Viator.

Hunc non vulgaris impetum ſpiritus, & ingenii non mediocriter eruditi fœtum apud te, quæſo, diligenter expende, & imprudentem, homini tantâ doctrinæ elegantiâ, quantam in eo fuiſſe vel ex hac parva verborum clauſula neceſſe eſt, maledixiſſe pœniteat. Sed vereor ne hac ipſa veteris hujus codicis domini eruditione ad cauſam fragmenti premendam abutare, &, quid ità factum ſit, exclames, ut ſolus tanto theſauro, cujus pretium non ignoraſſet, incubaverit, non eo ſe reperto ſit gloriatus, non protulerit, non vulgaverit? Expectabam ut adderes, non impreſſerit, non typis edi curaverit; cum nondum ullus typorum, nullus in ſcribendo formarum uſus eſſet. Pergitíſne omnium temporum, omniúmque morum rationem confundere, & quid cuique conveniens, quid proprium ſit, aut negligere, aut ignorare, & qua facie rem litterariam hodie cernitis, eâdem ſemper fuiſſe judicare? Sed jam ad publicum patriæ meæ negotium accedam. Qua in re quoniam turpe eſt patritio, ut ait ille, viro jus in quo verſatur ignorare, ne, quæſo, moleſtè feras ſi te officii tui tantiſper admoneam, & in rerum, quodque Hiſtoriam ſcribere profeſſo non minori curæ eſſe debet, locorum cognitione non admodum eſſe verſatum oſtendam.

Tragurio meo, ſi neſcis, quæ ſumma ſapientum judicio urbibus eſſe ſolet, nobilitas eſt: Primùm ob vetuſtatem originis, quæ ab uſque anno bis milleſimo repetatur, quo tempore Syracuſii, Dionyſio tyranno poſt porrectas ad vicinam Italiam opes Adriatici maris imperium animo agitante, Iſſum urbem, inſulæ quam ad ſedes figendas delegerant cognominem, condidere; à quibus mox, abundante ſobolis copiâ in vicina Illyrici continente, Tragurium, & Epetium coloniæ deductæ ſunt. hoc autem apud Polybium & Strabonem vetuſtiſſimos, & graviſſimos auctores, ſi voles, invenies. Deinde ob conditorum gloriam, qui per ea tempora & opum magnitudine, & rebus geſtis clariſſimi habiti ſunt. Quanti autem adverſus lutum, quo tu hanc civitatem involvis, eſt, principem illam fuiſſe inferendæ in oram Illyricam illius tractus humanitatis, & litterarum? quod illi bonum ex monſtrato erudito vitæ cultu, & manſuetis Græcorum moribus accidiſſe neceſſe eſt: quandoquidem ad temperandam ac veluti cicurandam ejus vici-

niæ barbariem hoc Tragurium noſtrum illi parti Illyrici præſtitit, quod veteri Sicaniæ Syracuſæ, quod Cumæ Campaniæ, quod Thraciæ Byzantium, quod Maſſilia Galliæ tuæ; unde Druidas illos veteres plurima hauſiſſe tum ad religiones ordinandas, tum ad gubernandam rempublicam, argumento eſt uſus ab iis linguæ græcæ multis in rebus, teſte Cæſare, deinde adhibitus. Hoc, inquam, idem veteres cives mei finitimos barbaros beneficio affecere; neque enim aliter fieri potuit, ut homines antea feri, rudes, inhoſpitales, bellicam ſuam virtutem unâ piraticâ, & latrociniis exercitam juſtis militaris diſciplinæ præceptis, & inſtitutis temperari, & caſtigari ſuſtinuiſſent; nec ſine ſumma ratione, hinc potiſſimùm accepta, vicini Dalminienſes, aut initia ſumere, aut nomen opeſque ſuas, non amplitudine illi terrarum, ſed hominum frequentiâ, & militaris diſciplinæ laude, propagare potuerunt, ut conſimili Achæorum, qui & ipſi circa eadem tempora floruere, inſtituto plures civitates in commune conſulerent, & in unum veluti corpus coaleſcerent, eoque conſenſu, & ſibi præſidio, & hoſtibus terrori, & univerſæ genti ornamento eſſent: ad quos idcirco debellandos, & ſibi adjungendos non minus negotii populo Romano, quàm uſquam aliobi terrarum fuit. Hinc illa Dalmatici triumphi laurus, nobili Flacci carmine celebrata, & ſplendidum Salonini cognomen; unde non minus honoris Pollionis familiæ, quam Metellis à Creta, ab Africa Scipionibus, à Germania Neronibus & Druſis acceſſit. Succubuit mox ſine dubio unà cum reliquo terrarum orbe, prævalentibus populi Romani viribus, etiam Dalmatia, atque Illyricum univerſum, cui tamen ea calamitas incremento potiùs, quàm incommodo fuit, ut fines ſuos antea modicos ad Iſtrum latiſſimè extenderet; quo tempore civitas noſtra ſplendidæ inter cæteras civium Romanorum Coloniæ dignitatem obtinuit, communibuſque deinde tum periculis, tum cladibus à Gothorum, cæterorumque barbarorum immanitate profectis defuncta uſque ad Sclavorum adventum incolumis fuit. Hujus gentis inſanis viribus, quamquam everſa, & confecta, ut Salonæ, & reliquæ ejuſdem tractus civitates, obſtitit tamen, & in eodem veſtigio, quantum afflictæ, & perditæ licuit, vetus ſuum nomen tueri, & patrias leges colere, atque obſervare perſeveravit, vitam, quam agri fructibus non licebat, maritimis quæſtibus, & mercaturæ induſtriâ tolerando; eò majore, quàm aliæ eodem uſæ fato Dalmatiæ civitates, quòd non ſolùm veteres mores, vetuſque erga Principes Romanos obſequium, ſed etiam locum ipſum retinuit, & quoad potuit ſibique, & Reipublicæ, & nomini Chriſtiano ſumma cum fortitudinis, atque conſtantiæ laude conſervavit

vavit. Alteram deinde cladem à Saracenis eſt paſſa direptionis, atque incendii; & quamvis ſe funditus exciſam vidiſſet, non tamen obniti contra fortunam deſiit, quin iterum reſurgeret, & refloreſceret, & fidem ſuam integram atque conſtantem tum Vngarico, tum Veneto Imperio egregiè approbaret, & priſcos Romanos mores, & leges, & linguam nullis admixtis vicinorum barbarorum corruptelis ad hæc uſque tempora tueretur. Hanc, tu Valeſi, Civitatem tam ſplendidis ortam initiis, talibus fundatam inſtitutis, tam illuſtri in utramque partem fortunâ exercitam, ne, oro, poſthac ignobilem appelles. Reverere, ſi quicquam humanitatis in te eſt, veterem ejus virtutem, reverere gloriam, & hanc ipſam, ut ille ait, ſenectutem; quæ in homine venerabilis in urbibus ſacroſancta eſt. Quod ſi ad urbium nobilitatem non ſatis in vetuſtate momenti eſſe putas, confer animum ad præſentes hujus civitatis unà cum cætera Dalmatia res, &, ſi potes, aude contemnere quotidiana noſtræ gentis cum hoſte omnium validiſſimo certamina, ac perſeverantem quatuor & viginti annorum luctam, in qua non ſolum impetum illius tanta vi in nos effuſum conſtantiſſimè ſuſtinemus (id quod in altera belli parte, quæ Cretam exercet, ſummæ laudis eſt) ſed etiam ultro in apertum prodire audemus, & abactionibus prædarum, vaſtationibus agrorum, & oppidorum expugnationibus infeſtiſſimum illi ciere bellum. quantum autem in nobis eſt, adeò locum munitum tot obſidiones paſſi nullum amiſimus, ut potiùs Venetum hac ejus parte imperium latè propagaverimus.

Quod ſi Principi noſtro ſatìs opum, ac virium eſſet, ut quæ noſtra potiſſimùm ope, noſtríſque ſudoribus, ac ſanguine hactenus de hoſte cepit, retinere, ac tueri poſſet, quamvis Cretæ poſſeſſione (quod Deus omen avertat) dejiceretur, nihil omnino eſſet, quamobrem illum hujus belli fortunæ pœniteret; contrà autem quamobrem adverſarius ſuam viciſſim afflictam jam & perditam ducat, ſi quicquam in eo cordis eſt, abunde magnas, graveſque cauſas habet: quòd ſuper vaſtatas, atque in ſolitudinem propè redactas latiſſimas regiones hoc memorabili experimento apud nos facto ignaviæ ſuæ ſeſe convictum intelligit: quòd ſeneſcentem in mentibus hominum terrorem ejus virium videt, quo maxima adverſus majores noſtros illi genti confecta ſunt bella, & clariſſima illius Imperio Regna, Provinciæque adjunctæ. Quod ſi Clariſſimo Regi veſtro uti adverſus hos barbaros ſua virtute, ſuiſque viribus libebit, ſi, ut rumor validior in dies eſt, hoc ſpectant ejus conſilia, & apparatus, & revocati ab aula Ottomanica Legati propoſitum; ſi Deus propitius aderit, ut huic tanto inceptui fortuna reſpondeat, quam tu cenſes futuram tantarum

rerum præcipuam cauſam, quem, oro, veluti auctorem expeditionum, ac victoriarum facies, quibus iterum in Oriente gens Chriſtiana clareſcet? nimirum eam gentem, cujus virtute, ac periculis factum eſt, ut hoc iter ad laudem, quod hactenus arduum, & inacceſſum viſum eſt, planum, facile, expeditum eſſe conſtaret: quomodo laudatus ille in vetere memoria Xenophontis cum parva Græcorum manu per infeſtas Perſarum nationes in patriam reditus, eâque re periculum barbaricæ ignaviæ factum, & mentes hominum à tanti hoſtis terrore liberatæ, prima victoriarum Alexandri & Macedonum, ſi Polybio credimus, cauſa fuit. Quod ſi nihil à nobis aliud ad res tam præclaras, tamque magnificas eſſet profectum, quàm ut locum, ſedemque ipſi otioſi ceſſanteſque præberemus; non tamen erat, quod cuiquam obſcura, aut ingloria videri poſſet hominum natio, quorum caput in medium rerum omnium diſcrimen fortuna conjecerit, &,

--- *quorum actus uterque*,

non ſecus ac Sigæis olim in campis,

Europæ atque Aſiæ terris concurrerit orbis.

Libet enim in optima cauſa magnificè loqui; nec vereor, ne me quiſquam idcirco tumidum potius & glorioſum, quàm juſtiſſimæ pietati laudabiliter indulgentem exiſtimet. Hæc, atque talia aſſiduis hominum ſermonibus celebrata, neque ignorare, neque contemnere impunè potes. Quid ergò venit in mentem, importunam de nobilitate controverſiam excitare? ân quòd omnia præ te contemnis, quia fortè animos facit præclarum iſtud cognomen cum priſcis Francorum Regibus tibi commune? Quod ſi mihi res eſſet cum quopiam alio, quem tanti non facerem, quanti apud me ipſe meritò es, propè eſſet ut exclamarem ſic:

---- *Nanum cujusdam Atlanta vocamus,*
Æthyopem Cycnum, parvam, extortamque puellam
Europen; canibus nigris, ſcabiéque vetuſtâ
Lævibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ
Nomen erit Tigris, Leo, Pardus, ſi quid adhuc eſt
Quod fremat in terris violentiùs.

Sed, ut dixi, ſummam tuæ dignitatis habeo rationem, tibique, & propter tuam ipſius, & propter doctiſſimi Viri fratris tui virtutem, cujus ad te redundat gloria, tantum tribuo, ut te unum clariſſimum Virum, & nullo non præclaro nomine, nullis non ſplendidiſſimis titulis dignum exiſtimem, idque libenter, atque ingenuè præ me fero, nec ſententiarum inter nos diſſenſionem ad animorum uſque diſſidium, quantum in me eſt, excreſcere patiar: nihil enim homini docto, & liberaliter inſtituto æquè convenien-

veniens eſſe ſtatuo, quàm litterarias hujusmodi controverſias modeſtè, verecundè, civiliter exercere.

Sed jam ſatis multa in cauſa, ac etiam plura fortaſſe, quàm oportet, extra cauſam. Reliquum eſt P. C., ut non jam rationibus, & argumentis, ſed precibus, & obſecrationibus vobiscum agam; nec verò pro me, cujus ætatem extra aleam hujus, quodcunque pericli eſt, poſitam eſſe videtis; ac ne pro deſcriptore quidem hujus codicis, qui criminis à nemine commiſſi, & nusquam exſtantis, aut apparentis reus agitur; ſed pro ipſo Petronio, ne clariſſimi Scriptoris commoda & rationes, accuſatorum meorum alterius inconſideratæ malignitati, alterius præpropero judicio dedendas putetis: ne ejus miſeræ, & multum jactatæ fortunæ poſtremas haſce reliquias, quaſi tempeſtate quadam in littus ejectas, mergi rurſus, & eruditorum fructui eripi, & extorqueri patiamini. Satis ſuperque diſcriminum adiit, ſatis dura, & aſpera perpeſſus eſt, vix exigua ſui parte incolumis, atque ſuperſtes. Nec veſtræ videtur eſſe humanitatis, ut cujusquam odium, & ſævitiam cum blattis, ac tineis, & cæteris temporis injuriis, initam ad ejus perniciem conſpirationem probaſſe videamini. Liceat illi veſtro fretum præſidio reſurgere paulatim à ſua calamitate, & convaleſcere, purgatumque à turpiſſimo crimine in clariſſima litterarum luce cum dignitate verſari. Statuite ſententiis veſtris exemplum, ad quod reſpiciendo homines adoleſcentes modum adhibere condiſcant ingeniorum libidini, & gloriæ cupiditati, tutioremque à ſua cuique virtute ad laudem aſcenſum, quàm per alterius ruinas eſſe putare. Denique in hoc toto negotio tranſigendo quid veritas patiatur, quid ratio poſtulet, quid veſtram deceat gravitatem quid ex uſu Reip. litterariæ maximè ſit, pro veſtra ſingulari fide, ac ſapientia conſiderate.

FINIS.

BENEVOLE LECTOR.

Cùm primum Apologiæ præmiſſæ exemplum nondum ultimam expertum limam veniſſet, aliud autem, ad cujus præſcriptum ordinanda editio erat, caſu, neſcitur quo, in itinere intercidiſſet; factum eſt, ut quædam hauddum ſatis perpolita irrepſerint, quibus ex accepto tandem poſt opus abſolutum dicto ſecundo exemplari, ſic legendo medebere.

Pag. 5. *l*. 15. defers? Illius, opinor, qui. *pag*. 6. *l*. 13. 14. à me ejus ſtudio, & gratiæ cauſâ dictum puta; quid. *l*. 15. alliciat? qui. *l*. 29. pro Satyrico Petronii Arbitri, Petronium Arbitrum. *p*. 7. *l*. 20. morumque corruptelam. *l*. *ult*. intueri putate. *p*. 8. *l*. 35. apertiſque totâ Italiâ. *p*. 10. *l*. 22. opertis oculis. *l*. 39. in omni agro reperire. *pag*. 11. *lin*. 1. oritur, & ex. *l*. 4. fraudum. *l*. 23. Orthographiæ peccata, aliaque. *l*. 27. *alia* ex aliis transferendo. *l*. 33. ac ſit hoc tempore. *l*. *ult*. argumento. *p*. 12. *l*. 27. & nulla dubitatio. *p*. 13. *l*. 15. apud vos non ſtatuatis. *pag*. 14. *l*. 4. deſideratur. *l*. 23. perſuadet. *pag*. 15. *l*. 33. Huic ego querelæ. *pag*. 16. *l*. *ult*. colligis? an. *pag*. 17. *l*. 8. --- *cœpit agros extendere victor, & Vrbem Latior amplecti murus*. --- Nec verò dubia res eſt. alioquin enim. *pag*. 21. *l*. 30. unius & viginti. *l*. 37. imperitorum, ubi. *pag*. 22. *l*. 31. materies. *l*. 40. vident, & literas. *pag*. 23. *l*. 2. qualis fuit ille domini ſui hæres, à Luciano memoratus, καταπύγων. *l*. 15. de Philoſophia morali, & rerum natura diſputationes. *pag*. 25. *l*. 8. legimus, diligenter. *l*. 23. 24. audeat. Vnum tamen. *pag*. 26. *l*. 39. exiſtimas.

PA
6558
.A5
1670
c.1

4102867

13536 Wq' R'